



**AALBORG UNIVERSITET**

# **UNGES VEJ TIL MEDBORGERSKAB OG DELTAGELSE**

**ET KVALITATIVT STUDIE AF RELATIONELT SOCIALT ARBEJDE MED  
UNGE I UDSATTE POSITIONER**

Anna Louise Følsgaard / [afolsg21@student.aau.dk](mailto:afolsg21@student.aau.dk)

Camilla Louise Lorentzen / [cloren21@student.aau.dk](mailto:cloren21@student.aau.dk)

Silja de Fries Seidler / [sseidl21@student.aau.dk](mailto:sseidl21@student.aau.dk)

4. semester – Sommer 2023

30 ECTS

Aalborg Universitet København

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde

Kandidat i Socialt Arbejde

Vejleder: Halima El Abassi

Antal anslag: 214.205

1. juni 2023

# Abstract

This master thesis explores how relational social work, through an approach built on strong adult relations, can contribute to strengthening citizenship and societal participation for young people in vulnerable positions. The research is based on Solrosen, an anonymised non-profit organisation that provides various support services to adolescents and young adults in the ages 13-24. These services include a mentoring program, guidance service for part-time jobs, assistance with education processes and internships, guidance on legal citizenship and residence permits, and a youth club.

The field of study is situated in a Danish context where the welfare system has been facing challenges due to economic crises and the influence of neoliberal doctrines over the past decades. The literature review of this project finds that there are limitations in European welfare systems in addressing different social issues and promoting well-being among young people in vulnerable positions.

The study undertakes a philosophical hermeneutic approach, emphasizing continuous interpretation of the relational social work conducted in the auspices of Solrosen including its impact on the citizenship of the youngsters. The hermeneutic circle is applied and facilitates the movement between individual factors and a holistic view in order to construct a nuanced and in-depth analysis.

Theoretical frameworks utilized in the study include Martha Nussbaum's capability approach, Axel Honneth's theory of recognition, the concept of citizenship by Thomas H. Marshall, Thomas P. Boje and Jørgen Goul Andersen, and Michel Foucault's theory about power structures. The analysis investigates how Solrosen's interventions contribute to building capabilities that foster a stronger citizenship within the young people. Additionally, the Foucauldian perspective raises questions about how societal discourses influence the work of organisations like Solrosen and how they may reproduce or counteract power dynamics.

In conclusion we find that Solrosen's efforts have the potential to enhance the civic engagement of vulnerable youth through the development of skills, knowledge, relationships, and participation in communities. However, there is a need for critical reflection on Solrosen's practices to ensure that

the needs and interests of the youth are prioritized and that power dynamics, detrimental to youth in vulnerable positions, are not upheld or reinforced.

# Læsevejledning

I **Kapitel 1** indleder vi med en introduktion til opgavens problemfelt og herunder eksisterende forskning på området efterfulgt af vores problemformulering.

I **Kapitel 2** præsenterer vi specialets videnskabssteoretiske positionering.

I **Kapitel 3** introducerer vi de metodiske til- og fravalg, der har formet det empiriske studie samt refleksioner herom. I afsnittet præciseres ligeledes, hvilken fremgangsmåde vi har haft for empiribehandling.

I **Kapitel 4** præsenteres Foreningen Solrosen, rekruttering af informanter samt kontaktetablering til foreningen.

I **Kapitel 5** præsenterer vi vores teori og overvejelser om relevansen i forhold til specialets problemfelt. Vi præciserer de dele af den udvalgte teori, der bliver anvendt i specialets analyse.

I **Kapitel 6** introducerer vi til specialets analysestrategi.

I **Kapitel 7** udfoldes første analysedel, der omhandler Solrosens forskellige indsatser, og hvordan disse kan bidrage til de unges medborgerskabsstatus gennem opbygning af kapabiliteter og viden om rettigheder.

I **Kapitel 8** udfolder vi andet analyseafsnit, der omhandler relationernes betydning for de unges identitet og tilhørsforhold.

I **Kapitel 9** fremfører vi en diskussion, der samler op på kritiske refleksioner

I **Kapitel 10** afrunder vi specialet gennem en konklusion på undersøgelsens problemformulering.

God læselyst!

# Indholdsfortegnelse

<b>ABSTRACT</b> .....	
<b>LÆSEVEJLEDNING</b> .....	
<b>KAPITEL 1: INDLEDNING &amp; PROBLEMFORMULERING</b> .....	<b>1</b>
1.1. INDLEDNING.....	1
1.2. LITTERATURGENNEMGANG.....	3
1.2.1. Studier af velfærdsstatens transformation.....	3
1.2.2. Relationel velfærd.....	4
1.2.3. Relationelt arbejde i praksis.....	5
1.2.4. Hvordan sikres relationen?.....	7
1.2.5. Unge i udsatte positioner.....	8
1.3. PROBLEMFELT.....	9
1.3.1. Problemformulering.....	10
1.3.2. Afgrænsning.....	10
<b>KAPITEL 2: VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT</b> .....	<b>12</b>
2.1. FILOSOFISK HERMENEUTIK.....	12
2.1.1. Horisontsammensmeltning.....	13
2.1.2. Den hermeneutiske cirkel.....	13
<b>KAPITEL 3: FORSKNINGSMETODE</b> .....	<b>15</b>
3.1. PROJEKTETS FREMGANGSMÅDE.....	15
3.2. DET KVALITATIVE INTERVIEW.....	15
3.2.1. Interviewguide.....	16
3.3. METODISKE REFLEKSIONER.....	18
3.4. KVALITET I FORSKNINGSMETODEN.....	19
3.4.1. Validitet.....	19
3.4.2. Reliabilitet.....	20
3.4.3. Neutralitet.....	20
3.4.4. Generaliserbarhed.....	21
3.5. FORSKNINGSETISKE OVERVEJELSER.....	21
3.5.1. Anonymisering.....	22
3.6. EMPIRIBEHANDLING.....	22
3.6.1. Transskribering.....	23
3.6.2. Kodning.....	23
<b>KAPITEL 4: PRÆSENTATION AF SOLROSEN</b> .....	<b>24</b>
4.1. FORENINGEN SOLROSEN.....	24
4.1.1. Værestedet.....	24
4.1.2. Mentorordningen.....	25
4.1.3. Uddannelse og praktik.....	25
4.1.4. Statsborgerskab og opholdstilladelse.....	25
4.1.5. Fritidsjobindsatsen.....	25
4.2. KONTAKTETABLERING OG REKRUTTERING AF INFORMANTER.....	26
4.3. PRÆSENTATION AF INFORMANTER.....	27
4.4. OVERVEJELSER OM UDVÆLGELSE AF INFORMANTER.....	27
<b>KAPITEL 5: TEORI</b> .....	<b>28</b>

5.1. ANERKENDELSE .....	28
5.2. AT SKABE KAPABILITETER .....	29
5.2.1. <i>Kapabiliteter og aktiviteter</i> .....	29
5.3. MEDBORGERSKAB.....	31
5.3.1. <i>T.H. Marshall: Traditionel medborgerskabsforståelse</i> .....	31
5.3.2. <i>Det senmoderne medborgerskab</i> .....	32
5.4. MAGT.....	33
<b>KAPITEL 6: ANALYSESTRATEGI .....</b>	<b>35</b>
<b>KAPITEL 7: STYRKET MEDBORGERSTATUS Gennem KAPABILITETSOPBYGNING? .....</b>	<b>37</b>
7.1. “VI KOMMER MEGET GODT RUNDT OM SÅDAN ET UNGDOMSLIV” .....	37
7.2. DE PRAKTISKE UDFORDRINGER .....	40
7.2.1. <i>Uddannelse: Mellem håb og styring</i> .....	42
7.3. KUN FOR DE ‘STÆRKESTE’ AF DE SÅRBARE? .....	44
7.4. SKABES DER EN MULIGHED FOR EN BEDRE FREMTID? .....	47
7.5. VIDEN ER MAGT: SOLROSENS ARBEJDE MED AT STYRKE DE UNGES RETTIGHEDSFORSTÅELSE.....	50
7.5.1. <i>Praktisk hjælp i mentorordningen</i> .....	52
7.6. SELVFORSØRGELSE OG ANERKENDELSE: KOLLIDERENDE TILGANGE?.....	53
7.7. UDDANNELSE SOM PLIGT OG RETTIGHED .....	56
7.8. DELKONKLUSION .....	59
<b>KAPITEL 8: RELATIONERNES BETYDNING FOR DE UNGES IDENTITET OG TILHØRSFORHOLD.....</b>	<b>61</b>
8.1. DET UFORMELLE NETVÆRK .....	61
8.2. ET SOCIALT BEHOV .....	65
8.3. NÅR DE UNGE SKAL KNÆKKE SOCIALE KODER.....	66
8.4. EN NARRATIV PRAKSIS .....	69
8.5. MULIGHEDERNE VED ET STYRKET SELVVÆRD .....	72
8.6. DE HAR BRUG FOR ET FÆLLESSKAB .....	75
8.6.1. <i>Uformelle samtaler i et uforpligtende rum</i> .....	76
8.7. “DERFOR ER VERDEN SMUK, FORDI VI ALLE SAMMEN ER FORSKELLIGE” .....	78
8.8. HVORDAN FORSTÅR VI EN RELATION? .....	81
8.9. DELKONKLUSION .....	85
<b>KAPITEL 9: DISKUSSION .....</b>	<b>87</b>
9.1. HJÆLPER SOLROSEN KUN DE MEST RESSOURCESTÆRKE UNGE? .....	87
9.1.1. <i>Er de unge rentable?</i> .....	87
9.1.2. <i>Skummer de fløden?</i> .....	88
<b>KAPITEL 10: KONKLUSION.....</b>	<b>90</b>
<b>LITTERATURLISTE .....</b>	<b>93</b>
<b>BILAGSOVERSIGT .....</b>	<b>102</b>
<i>Bilag 1: Litteratursøgning</i> .....	102
<i>Bilag 2: Interviewguide</i> .....	102
<i>Bilag 3: Transskriptionsnøgle</i> .....	102
<i>Bilag 4: Fælles kodetræ</i> .....	102

# Kapitel 1: Indledning & problemformulering

I dette kapitel gives en introduktion til specialets problemfelt og herunder eksisterende forskning på området efterfulgt af vores problemformulering.

## 1.1. Indledning

Økonomiske kriser har sat de europæiske velfærdsstater under pres gennem de seneste årtier. Dette ses som en konsekvens af den neoliberale doktrin, som i høj grad har præget den økonomiske udvikling siden 1980'erne gennem øget globalisering, skattelettelser samt en voksende konkurrence mellem lande. En eftervirkning af dette har været, at velfærdssystemerne har været sværere at finansiere (Boje, 2017:20; Henrichsen, 2019; Jensen & Pfau-Effinger, 2005:1). I den danske velfærdsstat har man forsøgt at reducere behovet for skattebetalte aktiviteter, hvorfor sociale ydelser i mange tilfælde er reduceret. Med en opmærksomhed på dette, har velfærdsstatslige interesser søgt at involvere civilsamfundsorganisationerne i håndteringen af sociale udfordringer. Dermed kan man tale om, at det sociale ansvar på visse områder er overdraget til den civile sfære (Boje, 2017:111-112). Med et fokus på nye velfærds løsninger, har idéen om at styrke relationer mellem borgere, organisationer og systemer vundet indpas. Særligt en værdibaseret tilgang til borgerne, hvor deres individuelle styrker og ressourcer er udgangspunktet for potentielle sociale indsatser (Cottam, 2016). Denne nye tilgang fremhæver solidaritet og bæredygtighed som grundlæggende principper for at imødekomme større trivsel og udvikling hos en given målgruppe (Donati, 2015).

Menneskers lykke og trivsel er afhængig af at kunne føle sig som en del af et fællesskab (Haller & Hadler, 2006). Lokale fællesskaber udgør et solidt fundament for at skabe mening, sociale tilhørsforhold og livstilfredshed for den enkelte og for at styrke sammenhængskraften i vores samfund (Lumholt & Mortensen, 2015b:35). Deltagelse, pligter og lige rettigheder er fundamentale for et demokrati. Alle dets borgere har derfor et ansvar for at deltage i samfundet, men desværre har alle borgere ikke samme forudsætninger for at udøve deres medborgerskab på samfundets præmisser. Hvis for mange borgere ikke føler sig hørt eller inkluderet, kan det skabe splittelse i befolkningen og underminere samfundets sammenhængskraft (Ljungmann & Riggelsen, 2021).

I et velfungerende samfund er borgernes aktive deltagelse og tilhørsforhold afgørende faktorer for at styrke sammenhængskraften (Ljungmann & Riggelsen, 2021). Det er derfor ikke kun den juridiske status som statsborgere, men også vores medborgerskab, som har betydning (Boje, 2017). Medborgerskab indebærer netop aktiv deltagelse og følelsen af at være en del af samfundet som et fællesskab. Medborgerskabet er noget mennesker skaber i et socialt samspil, og man er derfor altid medborger i relation til andre (Børne- og Undervisningsministeriet, 2019). I anerkendelsestanken betones enstemmigt menneskets sociale væren, herunder afhængigheden til andre samt en frihed til egen selvrealisering. Vi har som mennesker en grundlæggende afhængighed af relationer til andre, hvorfor anerkendelse kan betragtes som et dybtliggende ønske eller begær, som mennesket må kæmpe for at opnå (Juul, 2017:52). Også menneskers mentale sundhed involverer interpersonelle relationer og tilhørsforhold til fællesskaber, fordi de er afhængige af disse for at trives og udvikle sig gennem livet (Jeppesen et al., 2020:43).

Fordi gode relationer uomtvisteligt spiller en afgørende rolle for menneskers trivsel, er det nærliggende at tænke relationer ind i udviklingen af velfærd. Formålet med initiativer, der fremmer børn og unges aktive medborgerskab, er at styrke deres evner til at deltage i samfundet, udvikle demokratisk forståelse, øge deres selvværd og tro på deres evne til at påvirke og skabe forandring. Disse aktiviteter har til formål at skabe engagerede og ansvarlige borgere, der er i stand til at bidrage til fællesskaber og samfundet som helhed (CBU, 2022:62).

På baggrund af dette undersøger vi Foreningen Solrosen, der arbejder for at skabe stærke voksenrelationer og fællesskaber for unge i udsatte positioner. Medborgerskab indebærer, at den enkelte efterstræber at udvikle sine kompetencer til aktiv deltagelse i samfundet (Ljungmann & Riggelsen, 2021). Vi udfolder derfor, hvordan Solrosens professionelle gennem relationelt arbejde kan bidrage til at styrke de unges medborgerskabsfremmende færdigheder og dermed deres deltagelse i samfundet.



## 1.2. Litteraturgennemgang

I det følgende afsnit demonstrerer vi hvilken forskningslitteratur, vi har afsøgt, for at kunne generere projektets problemfelt. Vi har afsøgt relevant forskning for at orientere os i eksisterende viden og finde forskningens begrænsninger på området (Danneris & Monrad, 2018:61).

Overordnet har vi et ønske om at undersøge en indsats baseret på relationelt socialt arbejde med henblik på at reducere mistrivsel blandt unge, og styrke deres tro på egne evner og deltagelse i samfundet. I litteratursøgningen medtages dansk, nordisk og international litteratur. Vi er opmærksomme på, at anden litteratur end dansk kan have afsæt i en anden samfundsmæssig kontekst, som kan have betydning for forståelse og overførbarhed (Danneris & Monrad, 2018:65). I bilag 1 fremføres hvilke databaser, der er anvendt til at selekttere relevante studier samt vurdering af eksisterende forskning (Danneris & Monrad, 2018:63). Af centrale databaser er Scopus, Google Scholar, Proquest og Primo anvendt.

Vi forholder os systematisk til en række udvælgelseskriterier for at opnå gennemsigtighed i litteratursøgningen. Inklusionskriterierne for specialet er peer reviewed forskningsrapporter og artikler på engelsk og dansk. Vi foretager litteratursøgningen ved at tematisere en række centrale søgeord, der har været afsættet for anvendte søgestrengte (Danneris & Monrad, 2018:68-69). Vi anvender i sammensætningen af forskellige søgestrengte de booleske operatorer AND, OR og NOT samt trunckerings tegnet for at specificere vores søgning yderligere (Danneris & Monrad, 2018:70). Af bilag 1 fremgår en systematisk fremstilling af anvendte søgeord og søgeresultater i en tematisk orden.

### 1.2.1. Studier af velfærdsstatens transformation

Siden 1970'erne har økonomiske kriser udfordret finansieringen af de europæiske velfærdsstater, og en øget globalisering og international konkurrence har haft betydelig indflydelse på deres udvikling (Boje, 2017:20; Henrichsen, 2019; Pedersen, 2014; Jensen & Pfau-Effinger, 2005:1). En konsekvens heraf er en begrænset kapacitet til at varetage sociale problemer, hvorfor der tænkes i nye velfærdsløsninger (Selloni, 2017:27; Lumholt & Mortensen, 2015b). Helt centralt fortæller Cottam (2016) om vigtigheden af, at velfærdsstaten reformeres med udviklingspotentialer til at måle en social forandring snarere end den økonomiske vækst. Et tydeligt fokus rettes mod velfærdsstatens traditionelle infrastruktur, hvoraf kultur, systemer og politik fremmer dårlige betingelser for social problemløsning. En stigende social og økonomisk ulighed har uundgåeligt øget

presset på den offentlige sektor. Cottam stiller i den forbindelse spørgsmålstejn ved, hvor vi bør sætte grænsen mellem økonomi og velfærd (Cottam, 2016).

Ifølge Pierpalo Donati (2015) bør man rette kritik mod den traditionelle velfærdsstats overvejende økonomiske optagethed, hvor der ses en diskrepans mellem ydelser og behov. Nye udfordringer opstår i afsættet af nye sociale problematikker, som velfærdsstaten ikke er i stand til at løse i sit traditionelle udgangspunkt (Cottam, 2016). Ifølge flere forskere er en transformation af velfærdsstaten en nødvendighed, hvor fokus på at skabe bedre betingelser for dialog skal være tilløbet til fællesskabsorienterede løsninger (Heimburg & Ness, 202; Donati, 2015; Cottam, 2016; Selloni, 2017).

### 1.2.2. Relationel velfærd

Et nyt fokus på relationel inklusion skal være afsættet til opbyggelse og styrkelse af relationer mennesker imellem. Dermed menes, at hjælpen bør kunne søges i en indbyrdes relation på tværs af sociale- og økonomiske vilkår. Denne transformation af velfærdsstaten vil kunne skabe en ny velfærdsstat, hvor grundstenene bygger på solidaritet og bæredygtighed (Donati, 2015). Tankegangen ses at udbrede sig blandt flere forskere, der udforsker det igangværende paradigmeskift med menneskelige relationer som en fremtidsløsning (Heimburg & Ness, 2021; Donati, 2015; TED, 2015; Cottam, 2016; Cottam, 2018; Cooke, 2012; Selloni, 2017).

Flere forskere argumenterer for, at en relationel tilgang til velfærd og socialt arbejde kan bidrage til at skabe bedre resultater og større trivsel for samfundets mest udsatte grupper (Marchesi, 2022; Lu, 2021; Cottam; 2018; Boguslaw & Gittel, 2016; Tosone, 2004). Carol Tosone (2004) fremhæver, at relationelt socialt arbejde drejer sig om at forbinde mikro- og makroniveauerne i arbejdet med udsatte borgere. Det er en praksis, der bruger den terapeutiske relation som en vigtig faktor i at skabe forandring i klientens samlede funktion, og anerkender at der er en iboende sammenhæng mellem det interne (individuelle) og eksterne (samfundsmæssige) system. (Tosone, 2004: 481). Fabio Folgheraiter (2015) understreger, at velfærd ikke opnås gennem velfærdsprofessionelles og velfærdssystemers manipulerende procedurer, men derimod gennem de hjælpsøgendes engagement, hvorfor relationelle socialarbejdere mest af alt er facilitatorer af menneskelige handlinger og relationer (Folgheraiter, 2015).

Hilary Cottam er en fremtrædende forsker på feltet for relationel velfærd, som i sit arbejde fremhæver, at et fokus på økonomi og udgifter har gjort det svært at løse de systemiske udfordringer. Med relationel velfærd mener Cottam deraf, at der skitseres en mulighed for investering i relationer, der vil sikre kompetenceudvikling og muligheder for det enkelte menneske, kontra fastholdelse i ældre rigide systemer (Cottam, 2016; Cottam, 2018). Cottam argumenterer for, at en ny relationel tilgang til velfærd som problemløsning vil sikre større holdbarhed, et større økonomisk afkast, og vigtigst skal tilgangen sikre bedre forudsætninger for at opbygge social kapital (Cottam, 2016; Selloni, 2017).

Ifølge Janet Boguslaw og Jody Gittel (2016) bygger relationel velfærd på en værdibaseret tilgang til borgerne, hvor dennes styrker og ressourcer samt egen motivation skal være udgangspunkt for en given indsats. Det bliver ligeledes vist, at anvendelsen af menneskelige relationer er med til at effektivisere samarbejdet (Boguslaw & Gittel, 2016; Hansen & Schulze, 2015). Udgangspunktet for nye velfærdsreformer tegner blandt forskningen et positivt billede af en ideel reformation, hvor Charles Foster og Jonathan Herring (2015) forsøger at synliggøre vigtigheden af, hvordan en relation forstås som en kontekstafhængig vurdering. I en juridisk kontekst, søges at give indblik i, hvordan begrebet om bedste interesser og velfærd, skal forstås uden *regler* og med en lille forudsigelighed. Med dette tydeliggøres vigtigheden af, at netop det individuelle menneske bør forstås i sin unikhed for at kunne fremme en udvikling og imødekomme barnet eller den voksne (Foster & Herring, 2015).

### 1.2.3. Relationelt arbejde i praksis

Ovenstående skitserer hvordan et nyt fokus retter sig mod en mere effektiv tilgang til det sociale arbejde, som bygger på relationer og sociale kontrakter (Cottam, 2016). Med afsæt heri vil vi i følgende afsnit præsentere relevant forskning, der giver indblik i, hvordan relationelt socialt arbejde konkret praktiseres. International forskning giver indblik i en ny trend blandt NPO'er og NGO'er, hvor relationelt socialt arbejde de seneste årtier har vundet større indpas i praksis (Jindra, Paille & Jindra, 2020; Morley, 2022).

Den relationelle praksis bliver i australsk forskning beskrevet som værende truet af de ledende styringsstrategier samtidig med, at der kan identificeres en opblomstring af den relationelle prak-

sis. Det relationelle sociale arbejde skaber et dilemma, da praksissen kræver, at frontlinjemedarbejderen opbygger relationer samtidig med, at de arbejder under nogle organisationer og institutioner, der potentielt ikke kan støtte op om en praksis, der er tidskrævende og øger deres arbejdsbyrde. Forskningen viser, hvordan praktikere inden for socialt arbejde på børnevelfærdsområdet oplever det følelsesmæssige arbejde i at opbygge og vedligeholde relationer i organisationsmiljøer som præget af økonomisk og teknisk rationalisme. Dybdeinterviews har udforsket, hvordan deltagerne håndterede deres følelser, og resultaterne afslørede, hvordan de var nødt til at "grave dybt" i personlige og professionelle ressourcer for at forbinde og samtale med borgerne på en meningsfuld måde. Undersøgelsen viser, at processen med at opbygge relationer kan undermineres af organisatoriske miljøer, der er stærkt påvirket af ledelsesmæssige principper, og dette kan potentielt true den relationelle praksis (Morley, 2022).

En undersøgelse af Milena Marchesi (2022), udført i Milano, peger på, hvordan velfærd kan skabes ved tætte relationer borgere imellem samt mellem borgerne og de offentlige institutioner, der leverer velfærdstjenesterne (Marchesi, 2022). Det sker gennem forskellige initiativer og programmer, der sigter efter at skabe et "intimt offentligt rum", hvor borgerne føler sig tæt forbundet og engageret i hinandens liv. Marchesi beskriver, hvordan relationel velfærd praktiseres gennem konkrete projekter og aktiviteter såsom støtte til borgere med særlige behov, programmer for at bekæmpe social isolation, og et fokus på at inddrage borgerne i udformningen af velfærdstjenesterne. Artiklen konkluderer, at Milanos tilgang til velfærd er en innovativ og effektiv måde at skabe en mere inkluderende og samarbejdende by, hvor borgere er mere engagerede og ansvarlige for deres egen trivsel og for det fælles gode (Marchesi, 2022).

Lis Møller (2008) beskriver, hvordan det tager tid at udvikle en relation til andre mennesker og at lære et menneske at kende. Møller argumenterer for, at en meningsfuld relation kun kan opbygges ved at få erfaringer sammen og opleve hinanden i forskellige sammenhænge. Den professionelle skal ikke være til stede som privatperson, men som subjekt og involvere sig personligt. Arbejdet med relationer har betydning for menneskers udvikling, hvorfor den professionelle evne til at etablere og vedligeholde udviklingsstøttende relationer er essentiel for god professionalismisme (Møller, 2008).

#### 1.2.4. Hvordan sikres relationen?

I forskningen præsenteres ligeledes konkrete modeller for udførelsen af relationelt socialt arbejde i praksis (McMullin, 2018; Raineri & Cabiati, 2016). Én af modellerne er Cheryl McMullins 4-trins relationsmodel, der søger at forstå, hvordan relationer udvikler sig i arbejdet med unge. Modellen har fokus på fire faser af relationsopbygningsprocessen og beskriver i første fase vigtigheden af at opbygge autentisk tillid samt at engagere sig og udveksle ideer og tanker med den unge borger. I forhandlingsfasen skal den fagprofessionelle sørge for at forventningsafstemme og sætte grænser for relationen. Derudover fokuserer modellen på opbygningen af selvtillid og selvværd samt at den fagprofessionelle skal påtage sig ansvaret for at være opmuntrende og motiverende. Sidste trin i modellen handler om at værdsætte afslutningsprocessen i lige så høj grad som starten på processen med at opbygge relationen. Det er refleksionerne og evalueringerne, der sikrer fremtiden og styrker borgerens mestringsstrategier (McMullin, 2018).

I forlængelse af McMullins model viser anden litteratur, hvordan relationer eksisterer, når gensidighed finder sted mellem socialarbejderen og borgeren (Raineri & Cabiati, 2016). Artiklen tager udgangspunkt i Tom Kittwoods forskning i relationelt socialt arbejde med personer, der lider af demens. Artiklen fokuserer på, hvordan Kittwoods arbejde kan appliceres på andre felter inden for det sociale arbejde. Kittwood argumenterer for, at relationer eksisterer, når gensidighed finder sted, hvorfor det er en essentiel opgave for socialarbejderen at finde ud af, hvad der skaber gensidighed. Dette sker på tre niveauer. Relationen mellem borgeren og socialarbejderen, da borgeren skal kunne kommunikere til socialarbejderen, hvad de opfatter som "godt" for dem. Socialarbejderen skal tilskynde, støtte og facilitere denne kommunikation. Derudover kan udsatte borgere fungere som en ressource for hinanden gennem positive interaktioner. Kittwood argumenterer ligeledes for vigtigheden af, at både borgerens og socialarbejderens stemmer er vigtige, ligeværdige og kan bidrage med essentiel viden til at skabe eller opretholde velfærd. Det handler ikke kun om socialarbejdernes tekniske viden omkring feltet, men også om borgernes levede oplevelse og viden derfra. Socialarbejderens rolle er ikke kun teknisk. De er ikke til stede for blot at kunne give det korrekte svar til borgere - svaret er noget man skal arbejde på i fællesskab (Raineri & Cabiati, 2016).

Jean Rhodes, Renee Spencer, Thomas Keller, Belle Liang og Gil Noam (2006) præsenterer en model for, hvordan mentorrelationer kan påvirke unges udvikling og trivsel. Forskningen viser, at

positive og støttende mentorrelationer kan bidrage til en række positive resultater for unge, herunder bedre skolepræstationer, højere selvværd og færre adfærdsproblemer (Rhodes et al., 2006).

Max Haller og Markus Hadler (2006) konkluderer, at både sociale relationer og økonomiske strukturer er vigtige faktorer, der påvirker lykke og trivsel på tværs af lande og kulturer. Forfatterne finder, at sociale relationer og stærke fællesskaber kan øge lykke og trivsel, mens social isolation og ensomhed kan føre til ulykke og mistrivsel. Derudover kan økonomiske faktorer, såsom arbejdsløshed og økonomisk usikkerhed, også påvirke lykke og trivsel negativt. Haller og Hadler konkluderer at politikere og samfund bør fokusere på at fremme sociale relationer og fællesskaber samt at sikre økonomisk sikkerhed og stabilitet for at fremme lykke og trivsel i samfundet (Haller & Hadler, 2006).

### 1.2.5. Unge i udsatte positioner

Med foregående afsnit får vi forskningsmæssige perspektiver på nytænkning af velfærd, og der sættes fokus på velfærdsstatens manglende kapacitet til at imødekomme sociale problemer. Det tydeliggøres, hvordan nye tilgange og løsninger søges i relationsbaseret socialt arbejde, og hvilke opmærksomhedspunkter vi skal sikre for at opretholde en god relation professionel og borger imellem. Vi har med litteratursøgningen søgt større kendskab til, hvordan dette praktiseres i forhold til unge i udsatte positioner, og hvordan vi kan forstå muligheder og begrænsninger ved dette.

Ved at bruge forskellige dimensioner af anerkendelse, selvtillid, selvrespekt og selvværd i det sociale arbejde med udsatte unge, som ramme til at forstå de unges oplevelser, viser New Zealandske Robyn Munford & Jackie Sanders (2020), hvordan andre individer kan skabe meningsfulde forbindelser og støtte de unge til at opleve positiv anerkendelse. I artiklen argumenteres for, hvordan relationelle tilgange kan gøre det muligt for socialarbejdere at skabe respektfulde og omsorgsfulde partnerskaber med unge mennesker, hvor de værdsætter de unges viden, færdigheder og erfaring. Disse tillidsbaserede relationer støtter de udsatte unge til at udforske den manglende anerkendelse i et trygt rum og rummer potentiale for at udvide deres muligheder for anerkendelse (Munford & Sanders, 2020).

Anden litteratur fra Munford og Sanders (2021) bygger på resultaterne af en longitudinel undersøgelse af udsatte unge og har udforsket potentialet i relationel og transformativ praksis. Artiklen

konkluderer, at denne form for praksis kræver, at socialarbejdere er modige, forsvarede unge og konfronterer de forhold, der marginaliserer dem. Socialarbejderen skal arbejde for social retfærdighed og ændre de fortællinger, der definerer de sårbare unge som problemer, der skal løses. I samarbejde med den unge er det socialarbejderens opgave at tage fat på umiddelbare problemer og udvikle strategier for at opnå meningsfulde og varige forandringer, der sætter de unge mennesker i stand til at være gode medborgere og deltage fuldt ud i samfundet (Munford & Sanders, 2021).

En undersøgelse af Annemieck Harder, Annika Eenshuistra og Erik Knorth (2022) viser, at unge generelt er tilfredse med deres samtaler, som ofte handler om, hvordan de har det. Selvom bedre trivsel ofte er målet, viser undersøgelsen, at de fleste unge ikke ved om de har ændret sig på baggrund af samtalerne med deres mentor. Ifølge de professionelle sigter samtaler på at opbygge en god relation, coaching, fastlæggelse af behandlingsmål og få indsigt i den unge. De unge foretrækker en mentor, der er rolig, har respekt, lytter og er tilbageholdende med at give råd. De fleste professionelle bruger ikke en bestemt metode og tvivler på, om de har lyst til at føre samtaler efter en manual (Harder, Eenshuistra, Knorth, 2022).

### 1.3. Problemfelt

I ovenstående litteraturgennemgang observerer vi fortsatte begrænsninger ved nuværende velfærdsstat med henblik på at imødekomme sociale problemer. Vi har iagttaget, ud fra eksisterende forskning, at der fortsat er et behov for at skabe bedre resultater og større deltagelse i samfundet for unge i udsatte positioner.

I litteraturgennemgangen fremgår det af udenlandske studier, at relationelt arbejde af forskellig karakter er en effektiv måde at imødekomme en mere inkluderende tilgang til borgerne (Marchesi, 2022; Munford & Sanders, 2021; Cottam, 2016; Boguslaw & Gittel, 2016). Relationer mellem socialarbejdere og unge kan være befordrende i forhold til at tage hånd om de unges problemer, øge deres deltagelse i samfundet og udvide deres muligheder for anerkendelse (Munford & Sanders, 2021; Munford & Sanders, 2020). I nærværende speciale har den stigende interesse for relationer i velfærdsinnovation ført til en refleksion over den professionelle rolle i det relationelle arbejde med unge i udsatte positioner.

Vi har ikke opsporet dansk forskning, der behandler et studie af relationelt arbejde i den specifikke kontekst, som Foreningen Solrosen er. Vi mener dermed, at specialet kan bidrage til en ny vinkel på, hvordan relationelt arbejde kan praktiseres med henblik på at inspirere andre initiativer. Vi er nysgerrige på, hvilke værdier og tilgange Solrosen arbejder ud fra i praksis med de unge, og hvordan disse konkret kommer til udtryk i de indsatser, som tilbydes. Dette har ført til en refleksion over de muligheder og begrænsninger, der opstår i det professionelle relationelle arbejde med unge i udsatte positioner. Vi er særligt interesserede i, hvordan Solrosens professionelle forstår stærke voksenrelationers betydning for de unges udvikling. Ud fra vores litteraturgennemgang ser vi overvejende positive resultater i det relationelle arbejde. Vi er derfor interesserede i at udfolde, hvorvidt de professionelle formår at balancere deres magtposition i relationen til de unge. Med afsæt i disse refleksioner samt ovenstående forskningsgennemgang, er vi kommet frem til følgende problemformulering og undersøgelsesspørgsmål.

### 1.3.1. Problemformulering

Hvordan kan relationelt socialt arbejde gennem en indsats, der bygger på stærke voksenrelationer, bidrage til at styrke medborgerskab og deltagelse i samfundet for unge i udsatte positioner?

#### *Undersøgelsesspørgsmål*

- Hvordan kan Solrosens indsatser, ifølge de professionelle, bidrage til de unges medborgerstatus gennem opbygning af kapabiliteter og viden om rettigheder?
- Hvilken betydning kan relationer, ifølge Solrosens professionelle, have for de unges identitet og tilhørsforhold?

### 1.3.2. Afgrænsning

I forbindelse med udformningen af vores speciale har vi taget en række til- og fravalg, der omfatter valg af informanter samt teoretiske og metodiske overvejelser. Afgrænsningen påvirker den indsamlede empiri og anvendte teori, der er benyttet til at besvare specialets problem.

Til besvarelse af vores problemformulering har vi afgrænset vores vidensindsamling til at indhente empiri fra fem kvalitative interviews. Specialet behandler Foreningen Solrosen, som er en mindre forening, hvor udgangspunktet for specialet er det relationelle arbejde med udsatte unge.



Målgruppen i foreningen er unge mellem 13-24 år. Med denne afgrænsning er vi opmærksomme på, at der for unge under 18 år er andre gældende regler i det sociale arbejde. På trods af dette har vi bibeholdt målgruppen, idet den undersøgte forening har målrettede tilbud, der henvender sig til denne aldersgruppe.

Med problemformuleringen søger specialet at undersøge stærke voksenrelationers betydning for udsatte unges medborgerskab og deltagelse i samfundet. Vi har valgt, at den primære empiri er indsamlet ved professionelle fagpersoner, og har dermed afgrænset projektet til ikke at medtage de unges perspektiv. Denne afgrænsning er vi opmærksomme på har betydning for projektets udfoldelse og sandhedsværdi. Afgrænsningen betyder, at vi kun imødekommer en besvarelse ud fra de professionelles fortolkninger og programerklæringer. Vi får med afgrænsningen ikke adgang til ungeperspektivet, og har deraf ikke mulighed for en bekræftelse af de unges oplevelser og holdninger. I forlængelse af dette mener vi, at vores afgrænsning muliggør et unikt blik på, hvordan professionelle anvender relationelt arbejde som en socialfaglig løsning, samt hvilke potentialer dette tilbyder til en nytænkning af, hvordan udsathed blandt unge imødekommes.

## Kapitel 2: Videnskabsteoretisk afsæt

I følgende afsnit præsenterer vi vores videnskabsteoretiske afsæt til projektet, som bunder i det filosofisk hermeneutiske perspektiv. Vi inddrager de to centrale begreber *horisontsammensmeltning* og *den hermeneutiske cirkel*.

### 2.1. Filosofisk hermeneutik

Inden for hermeneutikken skelnes der mellem en traditionel, metodisk og filosofisk hermeneutik. De tre retninger adskiller sig fra hinanden på forskellig vis, men deler alle det centrale grundprincip om den hermeneutiske cirkel. I dette speciale tager vi udgangspunkt i den filosofiske hermeneutik, hvor vores forforståelser og fordomme er de briller, vi beskuer verden igennem (Gilje, 2017:135)

En hermeneutisk tilgang indebærer, at forskeren reflekterer over sine egne forforståelser. Herunder har vi bekendt os til forståelser, om at relationelt socialt arbejde kun forstås som en positiv praksis. Forud for empiriindsamling har vi ligeledes haft en forforståelse af, at Solrosens indsatser, er opstået udelukkende efter de unges udtalte behov. Solrosen arbejder med udsatte unge i alderen 13-24 år og rummer unge i bred forstand. Empiriindsamlingen baserer sig udelukkende på et professionelt perspektiv, eftersom vi ikke har haft mulighed for at inddrage perspektiver fra de unge brugere af Solrosen. Vi har en forforståelse af, at sociale relationer er gavnlige for det enkelte individ og samtidig spiller en positiv rolle for det personlige liv og mentale helbred. Med tanker på det relationelle arbejde, har vi haft en forforståelse af, at den professionelle magtposition kan føre til positiv deltagelse i samfundet. Dette med henblik på, at de professionelle har en produktiv magt eksempelvis i forhold til medborgerskabet, som kan hjælpe den unge tilbage på rette spor.

For at imødekomme nye bekendelser eller bekræftelse af forudindtagede forståelser, søger vi gennem semistrukturerede interviews at skabe en åben dialog. Vi søger en gensidig forståelse mellem os som interviewere og de professionelle samt at minimere vores påvirkning af undersøgelsen. Vi søger at besvare speciallets problemfelt, der tager udgangspunkt i, hvordan det relationelle arbejde, gennem en indsat med stærke voksenrelationer kan styrke medborgerskab og deltagelse for unge i udsatte positioner.

### 2.1.1. Horisontsammensmeltning

I specialet tager vi udgangspunkt i Hans-Georg Gadammers filosofiske hermeneutik, der udover den hermeneutiske cirkel har et udbredt fokus på forforståelse og fordomme samt begrebet om horisontsammensmeltning (Gilje, 2017:136-137). Ifølge Gadamer kan vi kun fortolke med vores forforståelse og fordomme, da disse er grundsten i vores erkendelse af verdenen (Egholm, 2014:95). Det er centralt for Gadamer, at vi ikke holder fast i disse fordomme og forforståelser, men at vi bliver bevæget af mødet med fænomenet. Her henvises til at forforståelser opnår nye erkendelser i et kontinuerligt samspil, som endeligt resulterer i en horisontsammensmeltning. En horisontsammensmeltning er et udtryk for at forskerens horisont smelter sammen med fænomenets horisont (Egholm, 2014:95). Dette er ikke ensbetydende med, at de to horisonter bliver identiske, men nærmere at vi gennem forskning åbner op for, at vi kan komme nærmere fænomenets horisont (Gilje, 2017:137).

I nærværende projekt har vi indsamlet empiri gennem kvalitative forskningsinterviews for at få indblik i vores informanternes subjektive forståelser, holdninger og oplevelser i det relationelle sociale arbejde med unge i udsatte positioner (Kvale & Brinkmann, 2015:17). Med en hermeneutisk tilgang har vi fokus på, hvorfor vores informanter handler, som de gør i den kontekst, de agerer inden for (Jørnø, 2014:48). Ved brug af den hermeneutiske tilgang til vidensproduktion, erkender vi, at vi altid er medskabere af data, eftersom empiriske data ikke nødvendigvis reflekterer en objektiv repræsentation af virkeligheden, men snarere observatørens subjektive opfattelse af den (Jørnø, 2014:48; Kvale & Brinkmann, 2015:275). Vores forforståelser kan dermed have både positive og negative konsekvenser for vores analyse og fortolkning af data, hvorfor det er essentielt for os kontinuerligt at have disse forforståelser for øje.

### 2.1.2. Den hermeneutiske cirkel

Et grundelement for hermeneutikken er, at helheden forudsætter en forståelse af delene samtidig med, at delene forudsætter en forståelse af helheden (Gilje, 2017:133). Den hermeneutiske cirkel er et princip, der forudsætter, at en aktørs handling ikke blot skal betragtes enkeltvis, men ligeledes som en del af den større kontekst for at opnå en forståelse af et fænomen. For at kunne opnå en forståelse af, hvordan de professionelle i Solrosen, er med til at styrke de unges medborgerskab og tilknytning, er det vigtigt at forstå elementerne i en kontekstuel sammenhæng. I forlængelse af

dette er vores overordnede forståelse af fænomenet ligeledes medvirkende til, at vi i analysen sammenføjer de mange detaljer og enkeltdele, som løbende viser sig i det empiriske materiale (Kristiansen, 2017:160).

# Kapitel 3: Forskningsmetode

I følgende kapitel præsenteres de metodiske overvejelser, der har fundet sted ved indsamling af empiri gennem kvalitative interviews. Afsnittet belyser, hvorfor det kvalitative interview bedst muligt imødekommer en besvarelse af vores problemformulering, og hvilke overvejelser der ligger bag fravælgelse af observationsstudier og kvantitative studier. Vi redegør ligeledes for etiske refleksioner, herunder anonymisering samt yderligere overvejelser, der er opstået i og under specialets udformning. Afslutningsvis redegør vi for vores empiribehandling herunder transskribering og kodning.

## 3.1. Projektets fremgangsmåde

I dette speciale har vi en abduktiv forskningsstrategi, hvorfor vi kontinuerligt udfolder vores analyse i en vekselvirkning mellem empiridrevne fortolkninger og vores teoretiske begrebsapparat. Vores indsamlede empiri har således indflydelse på, hvilken teori vi har valgt samtidig med, at vi konstant bruger teorien til at udfolde og fortolke vores empiriske fund (Järvinen & Mik-Meyer, 2017:11). Med udgangspunkt i den abduktive tilgang stræber vi efter at forstå og fortolke de forskellige aspekter af det relationelle arbejde udført i Solrosen for at opnå en dybere indsigt i dets indvirkning på de unges medborgerskab og deltagelse i samfundet.

## 3.2. Det kvalitative interview

I overensstemmelse med vores filosofisk hermeneutiske udgangspunkt for specialet har vi udført interviews med det overordnede formål at indhente beskrivelser af interviewpersonernes levede verden og fortolke betydningen af de beskrevne fænomener (Kvale & Brinkmann, 2015:49). Med interviewene ønsker vi at komme nærmere en forståelse af, hvordan socialt arbejde i form af en indsats, der bygger på stærke voksenrelationer, kan bidrage til at styrke unges medborgerskab og deltagelse i samfundet. Vi er interesserede i de professionelle beskrivelser af specifikke situationer og handlinger, der omhandler det relationelle arbejde med unge i udsatte positioner. Vi forholder os åbne overfor nye og uventede fænomener, som opstår i interviewene, da vi ønsker at indhente beskrivelser, der er så nuancerede som muligt (Kvale & Brinkmann, 2015:51).

I forlængelse af at vores åbne tilgang til interviewsituationen har vi valgt, at interviewene bliver udført semistruktureret. Dette betyder, at det hverken er en åben hverdagssamtale eller et lukket spørgeskema. Spørgsmålene følger ikke nødvendigvis en specifik rækkefølge og ordlyden af spørgsmålene kan endvidere ændre sig fra interview til interview (Packer, 2011:43). Vores interviewpersoner har et stort spillerum, når det kommer til måden de besvarer spørgsmålene på, samt længden af deres svar. Derudover har de en rolle i forhold til hvilke temaer, de ønsker at komme ind på. Målet med det semistrukturerede interview er at få en førstepersons beretning. Dermed søges at få beskrevet betydningen af relationelt socialt arbejde med de professionelles egne ord (Packer, 2011:43).

Alle interviews er afholdt i Solrosens egne lokaler med henblik på at skabe en tryk atmosfære for informanterne. Denne fysiske placering gav os ligeledes muligheden for at få et indtryk af de konkrete rammer og miljø, hvor det relationelle arbejde finder sted.

Med det valgte metodiske design ses en sammenhæng med det hermeneutiske udgangspunkt for specialet. Som tidligere nævnt lægger vi i specialet vægt på at forstå komplekse fænomener og deres betydninger gennem en fortolkende proces (Kvale & Brinkmann, 2015:49). Gennem semistrukturerede interviews skaber vi en forståelse af de professionelles perspektiver og erfaringer, som øger vores forståelse for specialets problemfelt. I semistrukturerede interviews har intervieweren mulighed for at have en fleksibel tilgang til interviewet og kan følge op på de svar, som de professionelle giver. På den måde opnås en dybere forståelse for de professionelles perspektiver. Dette gør det muligt at fokusere på de komplekse fænomener, som relationer mellem de professionelle og de unge er. Det gør det samtidig muligt at få en dybere forståelse af betydningerne og udfordringer forbundet med at skabe stærke voksenrelationer.

### 3.2.1. Interviewguide

Til indsamling af empiri anvender vi en semistruktureret interviewguide til at guide interviewforløbet, ud fra fastsatte temaer (bilag 2). Vi anvender samme interviewguide til alle informanter, hvis roller repræsenterer forskellige projekter i foreningen.

I overensstemmelse med den abduktive tilgang til feltet er alle interviews udført efter en semistruktureret interviewguide, der har en undersøgende tilgang til feltet samt et fokus på bestemte

tematikker, der alle rummer forslag til uddybende spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015:49). Vi har konstrueret interviewspørgsmålene efter en præmis om, at spørgsmålene skal have en beskrivende karakter, så vi sikrer indholdsrigte beskrivelser af det professionelle arbejde (Poulsen, 2016:82). Med en opmærksomhed på dette, har vi blandt andet haft spørgsmål, som har lydt: “Hvordan vil I beskrive eller karakterisere jeres gruppe af unge?”. Ved på forhånd at have udarbejdet interviewspørgsmål tydeliggøres vores egne forforståelser, hvorfor vi kan inddrage disse. I konstruktionen af interviewguiden bestræber vi os på at undgå ladede eller ledende spørgsmål (Charmaz, 2017:183).

Vores fokus i dette projekt er det relationelle sociale arbejde, der bliver udført i Solrosen, hvorfor vi har udformet spørgsmål, der udfolder respondenternes erfaringer i deres professionelle virke i arbejdet med de unge, der benytter sig af Solrosens forskellige tilbud. Med vores filosofisk hermeneutiske udgangspunkt for undersøgelsen er vi bevidste om de forforståelser, hvorfor vi har udformet spørgsmålene efter et princip om en overvejende åbenhed. Dette betyder, at spørgsmålene er udformet således, at respondenterne har haft mulighed for at gå frit til besvarelsen af spørgsmålene med hensyn til, hvad de mener er betydningsfuldt i deres relationelle arbejde med de unge i Solrosen. Vi gjorde informanterne opmærksomme på, at de til hver en tid kunne stille opklarende spørgsmål samt at de når som helst kunne takke nej til at svare på et givent spørgsmål. Ingen af vores informanter benyttede dog denne mulighed. Spørgsmålene i vores interviewguide har til formål at få respondenterne til at fremsige detaljerede beskrivelser af deres arbejde i foreningen. Spørgsmålene lagde derfor direkte op til eksempler på konkrete oplevelser med de unge samt mere generelle observationer om både de unge som målgruppe samt om foreningen som helhed. I forlængelse af dette mener vi dermed, at vi så vidt muligt, har sikret en beskrivelse af respondenternes individuelle oplevelse.

Forud for interviewene har vi orienteret os på Solrosens hjemmeside og i deres årsberetninger fra 2021 og 2022. På baggrund af dette indeholder interviewguiden spørgsmål, der tager udgangspunkt i de missioner, visioner og værdier, der nævnes på hjemmesiden.

### 3.3. Metodiske refleksioner

Først og fremmest har vi afsøgt muligheden for at foretage observationsstudier i Solrosens værested. Det kunne både have været interessant at foretage deltagende og ikke-deltagende observationer. Desværre fik vi ikke mulighed for dette, eftersom lederen vurderede, at det potentielt kunne være belastende eller sårbart for de unge. Vi har respekt for lederens vurdering, selvom vi ud fra et metodisk perspektiv mener, at observationer kunne have styrket og nuanceret vores projekt. Gennem observationer af interaktionerne mellem de unge og professionelle kunne vi have fået et dybere indblik i de professionelles konkrete praksisser og disses virkninger samt de dynamikker, som opstår imellem dem. Ved at være til stede og deltage aktivt i miljøet kunne vi have opnået en bedre forståelse af de samhandlinger samt den kultur, som finder sted i foreningen (Fangen, 2004:28-29).

Yderligere perspektiver fra andre medarbejdere kunne have givet interviewdata fra flere informanter og have styrket validiteten og generaliserbarheden af undersøgelsens resultater. Den primære årsag til det begrænsede antal informanter i vores undersøgelse er, at omfanget af foreningens medarbejderstab ikke tillod flere. En mulighed havde været at hverve informanter fra en lignende forening med lignende arbejdsmetoder inden for relationelt arbejde, hvilket desværre ikke har været muligt inden for de givne rammer for specialet. På grund af det begrænsede antal informanter, har vi som alternativ valgt at inddrage Solrosens egen metodehåndbog og årsberetninger. Selvom disse kilder giver os information om foreningens aktiviteter, mål og metoder, så kan de ikke forsyne os med samme nuancer, som observationsstudier og flere interviews kunne have gjort.

Endeligt har vi fravalgt anvendelsen af kvantitative metoder, såsom surveydata fra spørgeskemaundersøgelser blandt de unge. Den slags data kunne have bidraget til vores analyse ved at afdække udbredelse af de unges forskellige sociale problemer og behov eller vise sammenhænge mellem de unges oplevelser af voksenrelationerne og bestemte indikatorer for medborgerskab.

En væsentlig datakilde, som ikke vil blive inkluderet i vores analyse, er de unges egne oplevelser og holdninger. Ved ikke at have mulighed for at observere og interagere direkte med de unge, går vi glip af vigtig indsigt i deres perspektiver på og erfaringer med de stærke voksenrelationer og deres betydning for deres deltagelsesmuligheder. Vi ønsker i særlig grad at anerkende det manglende ungeperspektiv som en faldgrube i specialet, da det i sidste ende er de unge, som Solrosens indsatser er til for. Alligevel mener vi, at vi med specialets udgangspunkt i de professionelle giver



et unikt indblik i overvejelserne bag en konkret praksis for socialt arbejde, der kan bidrage til et øget fokus på socialfaglige løsninger, hvor relationelt arbejde er i fokus.

### 3.4. Kvalitet i forskningsmetoden

I generering af videnskabelig viden er det en forudsætning, at vi reflekterer over kvalitetskriterier for forskningen som en løbende del af den egentlige undersøgelse (Monrad & Olesen, 2018:293). Med fokus på litteratursøgning af eksisterende forskning, har specialets undersøgelse givet anledning til at reflektere over vores egen vidensproduktion, herunder hvilken form for viden vi tilvejebringer. Dette søger vi i nedenstående kapitel at tematisere ud fra begreber som validitet, reliabilitet og neutralitet (Monrad og Olesen, 2018:299).

#### 3.4.1. Validitet

Med dette speciale søger vi at medvirke til at skabe ny viden om den relationelle praksis' potentiale i forhold til at imødekomme unge i udsatte positioner og styrke deres medborgerskab. Vores undersøgelse tager udgangspunkt i det professionelle perspektiv, hvilket påvirker specialets teoriudvikling og fund (Brinkmann & Tanggaard, 2020:39). For at præcisere specialets gyldighed, anvender vi Joseph A. Maxwells tre validitetsformer: den deskriptive, fortolkende og teoretiske validitet.

Vi søger at opnå deskriptiv validitet ved at sikre, at vi præsenterer vores empiri korrekt i den kontekst som deltagende informant har udtrykt, og dermed sikret den faktuelle nøjagtighed (Maxwell, 2002:45). Vi efterstræber en fælles strategi for transskribering, hvorfor en transskriptionsnøgle jf. bilag 3 er anvendt for at opnå en præcis og ensartethed i transskriptionen af vores interviews.

I forlængelse heraf søger vi at sikre fortolkende validitet, når vi eksplicit anvender den indsamlede empiri med henblik på, at vores analytiske fortolkning skal afspejle interviewpersonernes oplevelse, mening og betydning (Maxwell, 2002:48). Vi har en overvejende opmærksomhed på at søge en empirinær besvarelse ved kontinuerligt at anvende citering, der bidrager til projektets helhedsforståelse og videnskabelighed. I analysen anvender vi kontinuerligt teorien i samspil med

den indsamlede empiri for at sikre en nuanceret udfoldelse af vores empiri. Vi er ligeledes opmærksomme på den fortolkende validitet ved at anlægge en reflektiv tilgang til projektet og løbende anvende nye forståelser aktivt i den analytiske proces.

Vi imødekommer teoretisk validitet ved at sikre en teoretisk anvendelse, som udspringer af og er af relevans for vores empiriske materiale (Maxwell, 2002:51). I undersøgelsen styrker vi den teoretiske validitet ved at lade empirien styre vores teorivalg. Vi tvinger ikke teoretiske pointer ned over vores empiriske materiale, men benytter i stedet vores teoretiske begrebsapparat til at forstå og udfolde vores empiri.

### 3.4.2. Reliabilitet

For at styrke specialets reliabilitet har vi forud for undersøgelsen udført en systematisk og grundig litteraturgennemgang med henblik på at belyse eksisterende videnskabelige undersøgelser om relationelt socialt arbejde samt observationer og spørgsmål, der tidligere har rejst sig i forbindelse med dette (Monrad & Olesen, 2018:303). For at styrke specialets kvalitet yderligere efterstræber vi at være nøjagtige i behandlingen af vores empiri ved en systematisk kodning af data (Monrad & Olesen, 2018:302).

Alle interviews er afholdt i Solrosens lokaler med henblik på at skabe vante og trygge rammer for vores informanter. Vi har afprøvet vores interviewspørgsmål for at sikre en forståelse af spørgsmålene forud for den egentlige undersøgelse. Dette har givet anledning til at kunne korrigere forståelsesvanskeligheder og dermed øget nøjagtigheden (Monrad & Olesen, 2018:302-303). Alle gruppe-medlemmer har udført en individuel kodning og ved sammenligning så vi en overvejende ensartethed. Enkelte steder oplevede vi at have forskellige koder, som bundede i forskellige opfattelser af den enkelte sekvens. I forlængelse heraf har vi ved sammenligning testet anvendte koder og foretaget en fælles genkodning af alle interviews med udgangspunkt i et fælles kodetræ jf. bilag 4 (Monrad & Olesen, 2018:303).

### 3.4.3. Neutralitet

I specialet reflekterer vi gennemgående over vores egen positionering i relation til feltet. Vi erkender at vores egen rolle som medproducenter af data har en uundgåelig påvirkning på

undersøgelsens udformning (Monrad & Olesen, 2018:303). For at imødekomme dette, har vi forud for undersøgelsen italesat egne interesser samt fordomme for feltet, og er opmærksomme på, at specialet ikke ville kunne blive fuldstændig neutralt. Derfor brugte vi i stedet vores forforståelser som afsæt til at stille spørgsmål til informanterne og i empiribehandlingen var vi opmærksomme på, hvorvidt vi stillede ledende eller retoriske spørgsmål. For at styrke neutraliteten er vi ligeledes optagede af gennemsigtigheden i vores undersøgelse, som fremmes ved en gennemgående anvendelse af citater i specialets analyse. Dermed er det muligt at følge analyse og fortolkning af det empiriske materiale (Monrad & Olesen, 2018:304).

#### 3.4.4. Generaliserbarhed

Specialets grad af generaliserbarhed afhænger af, hvorvidt resultaterne af undersøgelsen kan overføres til andre kontekster end den, vi har beskæftiget os med (Brinkmann & Kvale, 2015:334). Kvalitative studier er som regel kendetegnet ved at være detaljerede og kontekstafhængige og er derfor ofte vanskelige at generalisere. Eftersom vores undersøgelse er et kvalitativt casestudie, er det generelt forbundet med usikkerhed, hvorvidt resultaterne kan generaliseres (Flyvbjerg, 2010:464-465). Dog kan specialets opsamlede viden om det relationelle sociale arbejdes potentiale i forhold til at imødekomme unge i udsatte positioner og styrke deres medborgerskab indgå i den kollektive vidensakkumulation på feltet (Flyvbjerg, 2010:471).

### 3.5. Forskningsetiske overvejelser

I dette speciale har vi et moralsk og etisk ansvar over for vores informanter og de oplysninger, der deles under interviewene samt for at udvise hensyn og beskyttelse til vores informanter samt den gruppe, der kan blive påvirket af specialets resultater (Brinkmann, 2015:472).

Inden interviewenes start informerede vi alle informanter om, hvad de kunne forvente af interviewet samt vores indgangsvinkel til specialet. Med udgangspunkt i hermeneutikken arbejder vi kontinuerligt og lader os inspirere af vores interviews, hvorfor retningen for specialet også har ændret sig siden vi foretog første interview.

### 3.5.1. Anonymisering

Som en del af vores forskningsetiske ansvar er det væsentligt at sikre og beskytte projektets deltagende informanter mod både intern og ekstern genkendelighed (Carlsen, 2018:262). Ud fra et forskningsetisk princip har vi valgt at udføre en fuld anonymisering af de deltagende informanter samt forening. Dette har vi ligeledes afstemt i dialog med de individuelle deltagere både som en del af vores samtykkeerklæring, og ligeledes nævnte vi det inden interviewets start (Carlsen, 2018:263). Det skal påpeges, at enkelte informanter har gjort os opmærksomme på, at det har været tilladt at anvende deres sande identitet. Idet dette ikke har været et fælles ønske blandt alle deltagende, har vi med hensyn til ensartethed og forskningsetik opfyldt principperne for fuld anonymisering. Dette er ligeledes gældende for anonymisering af den undersøgte forening. Vi har set en nødvendighed i at tilsløre foreningen med et pseudonym for at sikre anonymitet for de deltagende informanter.

Idet kvalitative undersøgelser vanskeliggør at imødekomme fuld anonymitet, har det været et essentielt element, at projektets formål og interesse er præsenteret med en klarhed forud for udførte interviews (Carlsen, 2018:262). Vi foretager anonymiseringen ud fra et ønske om at skabe rammerne for et trygt og frit rum, hvor informanterne kunne dele erfaringer og holdninger uden betænkelighed om eventuelle negative konsekvenser af deres udtalelser. Som led i anonymiseringen er det væsentligt at påpege, at vi på baggrund af ovenstående har tildelt alle informanter pseudonymer, hvoraf der fremkommer en modifikation af personlige udtalelser og konkrete eksempler, samt ændring af navn for at forhindre eventuelle genkendelser. Solrosen som forening er en begrænset størrelse, hvorfor intern anonymitet er sværere at imødekomme. Hvad angår etisk korrekthed, kan der ligeledes være ændret i enkelte elementer, som køn, arbejdsfunktion og ansættelsestid (Carlsen, 2018:262-264).

## 3.6. Empiribehandling

I nedenstående afsnit redegør vi for vores organisering og konkretisering af det empiriske materiale samt hvordan vi behandler dette gennem transskription, kodning og meningskondensering. Afslutningsvist fremfører vi en kort beskrivelse af, hvordan kontaktetablering til foreningen er opnået samt hvordan vi rekrutterer informanter.

### 3.6.1. Transskribering

På baggrund af en samtykkeerklæring fra alle vores informanter har vi lydoptaget samt transskriberet de udførte interviews. For at sikre kvaliteten har vi udført transskriptionerne umiddelbart efter afholdelse af hvert interview. Vores transskriptionsnøgle sikrer, at vi transskriberer alle interviews efter samme udgangspunkt. Transskriptionsnøglen viser, at vi har valgt at udelade fyldord som eksempelvis *øh* og *hmm* samt at vi tillader os at redigere i sproglige fejl i vores endelige transskriptioner. Vi vurderer at ord som disse er irrelevante for helhedsforståelsen af vores interviews samt, at de kan virke fordummende overfor vores informanter (Kvale & Brinkmann, 2015:239). Med udgangspunkt i vores fælles transskriptionsnøgle sikrer vi, at vores transskriptioner er gengivet med stor nøjagtighed samt, at der ikke ville være en udtalt forskel på transskriptionerne, hvis de var udført af en udefrakommende part (Kvale & Brinkmann, 2015:243).

### 3.6.2. Kodning

I projektet er vi inspireret af empirinær kodning, hvilket indebærer, at vi behandler vores empiri uden forudbestemte koder og på den måde udvikler koderne ved systematisk at gennemgå empirien (Kvale & Brinkmann, 2015:163). Samtidig er vores interviewguide, og dermed vores interviews, påvirket af vores kendskab til teorier og begreber inden for socialt arbejde og relationelt socialt arbejde. Kodningen af empirien er derfor påvirket af vores teoretiske forforståelse for feltet.

Vi benytter os af en aktiv kodningsform, da dette muliggør en konstant interaktion med data, hvorfor vi undgår at tvinge teori ned over vores empiri. Dette resulterer i, at vi fortsat går nysgerrigt til vores empiri igennem hele kodningsprocessen, hvorfor vi ligeledes vælger meningsfuld teori til at udfolde vores empiri i analysen.

Vi foretager kodningen ud fra et princip om kategorisering, hvor meningen i lange udsagn fra vores interviewpersoner reduceres til få enkle kategorier (Kvale & Brinkmann, 2015:264). Kategorierne udvikles ad hoc under gennemlæsningen af materialet af os alle, hvorfor vi faciliterede en sammenligning af vores forskellige kodninger. Vi er derefter i fællesskab blevet enige om den endelige kategorisering af udsagn fra interviewene, der er blevet kategoriseret i et fælles kodetræ (bilag 4) (Kvale & Brinkmann, 2015:264).

# Kapitel 4: Præsentation af Solrosen

I det følgende kapitel præsenterer vi kort Solrosen samt beskriver, hvordan vi etablerede kontakt til feltet og rekrutterede informanter. Afslutningsvis introducerer vi de deltagende informanter samt vores overvejelser om udvælgelse af selvsamme.

## 4.1. Foreningen Solrosen

Solrosen grundlægges som en non-profit og kristen NGO i 1980'erne, som et værested for børn og unge. Tilbuddet skulle imødekomme et behov og ønske om et alternativ til børn og unges færden på gaden. Solrosen er et åbent og gratis tilbud henvendt til unge mellem 13-24 år. Solrosen har en række tætte partnerskaber og samarbejder inden for unge- og socialområdet, hvorfra de også er finansieret gennem private fondsmidler, legater og virksomheder. I Solrosen findes en række forskellige tilbud, hvori der dagligt arbejdes efter ønsket om at skabe et godt og sundt ungdomsliv for alle unge. Solrosens tilbud omfatter en række forskellige tilbud, hvor fokus er på positive fællesskaber samt støtte tilknytningen til uddannelse- og arbejdsmarkedet. Som organisation arbejder Solrosen efter en klar vision om, at fritidsjob, uddannelse og stærke voksne relationer kan være en grundlæggende brobygning til at øge unges følelse af medborgerskab og deltagelse i samfundet. Solrosens værdier bygger på en helt klar intention om at møde både unge og voksne med en tilgang, der bygger på respekt og anerkendelse. Solrosen søger at være et rummeligt fællesskab, hvor alle etniciteter, religiøse trosretninger og uddannelsesmæssige baggrunde er velkomne (Solrosen, u.å.).

### 4.1.1. Værestedet

Solrosens værested tilbyder et gratis fristed og daglige aktiviteter, herunder spil, træning, udflugter og lektiehjælp, for unge i alderen 13-24 år. Ligeledes faciliteres der oplæg og forskellige kurser, der har til formål at styrke de unges faglige og sociale færdigheder. Alle hverdage arrangeres fællesspisning i Værestedet, hvor både madlavning og rengøring udføres af unge og voksne i fællesskab som en pædagogisk aktivitet. Der arbejdes særligt med relationsdannelse, hvorfor Værestedet

prioriterer at have en høj normering af voksne, der kan stå til rådighed, hvis de unge har behov for en at tale med (Solrosen, u.å.).

#### 4.1.2. Mentorordningen

Solrosens mentorordning retter sig mod 18-24-årige unge og mentorerne er alle frivillige og over 25 år. De unge, som gør brug af mentorordningen, kan stå i vidt forskellige livssituationer og behovene hos de unge spænder derfor bredt. Derfor laves der altid en aftale mellem ung og mentor om hvilke fokuspunkter, mentorstøtten skal indebære. Dette kan blandt andet inkludere støtte i forbindelse med uddannelse og arbejde samt udfordringer med psykisk sårbarhed (Solrosen, u.å.).

#### 4.1.3. Uddannelse og praktik

Solrosen tilbyder støtte vedrørende uddannelse og praktik til unge, og de samarbejder derfor med erhvervsskoler, virksomheder, folkeskoler og FGU herom. Det er især unge, som ikke er i hverken beskæftigelse eller uddannelse, som gør brug af tilbuddet. Tilmed har størstedelen af de unge sociale og faglige udfordringer, der besværliggør deres indtræden i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet (Solrosen, u.å.).

#### 4.1.4. Statsborgerskab og opholdstilladelse

Unge, som ikke har indfødsret eller permanent opholdstilladelse i Danmark, har mulighed for at få rådgivning om deres rettigheder samt regler og procedurer for ansøgningsprocesser, som kan være komplicerede og tidskrævende. Rådgivningen har til formål at give de unge uden statsborgerskab og permanent opholdstilladelse de samme muligheder, som andre unge med disse statusser (Solrosen, u.å.).

#### 4.1.5. Fritidsjobindsatsen

Fritidsjobindsatsen er et gratis vejledningstilbud vedrørende fritidsjob og jobsøgning. Solrosen samarbejder med lokale virksomheder om ansættelse af unge for at bygge bro til arbejdsmarkedet.

De unge kan få hjælp til at skrive ansøgninger og øve jobsamtaler samt støtte til regler og rettigheder i forbindelse med at få et fritidsarbejde (Solrosen, u.å.).

## 4.2. Kontaktetablering og rekruttering af informanter

Dette afsnit beskriver kort vores bestræbelser på at finde relevante informanter til vores projekt samt kontaktetableringen til Solrosen.

Det relationelle sociale arbejde, er et centralt fænomen, der var fremtrædende i vores undren. Ved en udførlig undersøgelse af relevante studier for relationelt socialt arbejde blev vi bekendt med begrebet 'relationelt velfærd', som i langt højere grad synliggøres i det praktiske sociale arbejde. Vores første kontakt blev søgt ved flere foreninger, der havde fokus på det relationelle arbejde. For at belyse projektets problemfelt i en tilstrækkelig grad, var det umuligt for flere foreninger at deltage, idet de ikke kunne imødekomme projektet med et tilstrækkeligt antal informanter. Med afslagene, opnåede vi, efter en aktiv søgen, kendskab til Solrosen, igennem en offentlig tilgængelig oversigt over NGO'er. Foreningen tilkendegiver på deres hjemmeside, at de i deres indsatser har en overbevisning om, at det relationelle arbejde styrker unges medborgerskab og deltagelse i Danmark (Solrosen, u.å.).

Kontakten til foreningen er opnået igennem en gatekeeper, der var den direkte indgangsvinkel og kontakt til de øvrige informanter, hvilket har betydning for vores muligheder for at kunne selektere eventuelle informanter. Vores gatekeeper er foreningens leder, der samtidig har bidraget som informant. Vores gatekeeper afviste vores forespørgsel om at indgå i dialog med de unge brugere. På trods af dette forsøgte gatekeeperen at imødekomme vores ønske om antal af deltagere, men har med et indgående kendskab til foreningen afgrænset deltagelsen til de fem professionelle med relevant viden for vores problemfelt. Vi blev således sat i kontakt til relevante projektledere og pædagogiske medarbejdere, som har den direkte relationelle kontakt med foreningens unge.



### 4.3. Præsentation af informanter

Vi giver her en kort præsentation og gennemgang af projektets informanter. Af tidligere anonymiseringsafsnit fremgår det, hvordan en grundig anonymisering er forsøgt imødekommet ved tilde-  
ling af pseudonymer og eventuel ændring af andre oplysninger om informanterne. Informanterne repræsenterer Solrosens forskellige projekter og omtales som informanter, professionelle eller medarbejdere i analysen. Vores informantgruppe præsenteres her med navn og antal års arbejds-  
erfaring i Solrosen: 1) Axel, 5-7 år; 2) Bea, 6-8 år; 3) Carl, 3-5 år; 4) Tanja, 10-15 år og 5) Pelle,  
1-3 år.

### 4.4. Overvejelser om udvælgelse af informanter

Vores valg om udelukkende at anvende et fagprofessionelt perspektiv begrundes i et antaget erfa-  
ringsgrundlag, som er et afgørende perspektiv til besvarelse af specialets problemformulering. Se-  
lektionskriterierne for vores informanter var, at de skulle være ansat i Solrosens indsatser og ar-  
bejde relationelt med Solrosens målgruppe. Fordi Solrosen består af forskelligartede projekter,  
vælger vi at inddrage informanter fra hvert projekt.

Det professionelle perspektiv giver indblik i en unik viden og hjælper med at afdække det relatio-  
nelle arbejdes betydning i forhold til at fremme medborgerskab hos unge i udsatte positioner. På  
baggrund af disse anskuelser er vi opmærksomme på konteksten, som interviewene fremtræder i.  
For eksempel kan udtalelser være mærket af den institution, de repræsenterer og dermed de re-  
spektive projekter, de er ansat i.

Den viden, de fagprofessionelle bidrager med til projektet, kan vi kategorisere som et førsteor-  
densperspektiv, idet de fremtræder som eksperter i praktiseringen af det relationelle sociale ar-  
bejde. Vi er opmærksomme på, at medarbejdernes udsagn om *virksomheden* af deres eget arbejde kan  
klassificeres som et andenordensperspektiv, eftersom dette burde vurderes på baggrund af de un-  
ges oplevelser og viden om deres konkrete udviklinger (Gilje, 2017:145-146).

# Kapitel 5: Teori

I følgende kapitel redegør vi for det teoretiske fundament, der anvendes i forbindelse med udarbejdelsen af specialets analyse. Først præsenteres en del af Axel Honneths anerkendelsesteori og derefter introduceres Martha Nussbaums kapabilitetstilgang. Dernæst præsenterer vi teori om medborgerskab med udgangspunkt i T.H. Marshall, Thomas P. Boje og Jørgen Goul Andersen. Afslutningsvis præsenteres en kort redegørelse af dele af Michel Foucaults magtbegreb.

## 5.1. Anerkendelse

I følgende afsnit præsenterer vi kort dele af Axel Honneths anerkendelsesteori og i forlængelse af dette hans syn på individuel frihed og betydningen af mellemmenneskelige relationer.

Med udgangspunkt i Axel Honneths tekst *Den individuelle friheds patologier* (2003) præsenteres en kritisk forståelse for udviklingen mod en snæver individualisme, som Honneth mener præger det moderne samfund. I teksten præsenterer Honneth en argumentation for, at frihedsforståelsen får negative konsekvenser for den enkelte, idet mennesket ender med at lide under ubestemthed. Hertil henviser Honneth til, at for meget individuel frihed fører til handlingslammelse, og at der kun kan "være tale om individuel frihed i en fuldstændig betydning dér, hvor der i den rationelle begrænsning af handlingen til et bestemt mål [...]" (Honneth, 2003). Honneth argumenterer for, at frihedsforståelse fører til en række patologier, som resulterer i ensomhed, angst og stress, hvis ikke friheden bestemmes igennem forpligtelser eller relationer til andre. Honneth italesætter en positiv frihed, der kun kan imødekommes i forpligtende relationer til andre, hvormed individet befries fra en personlig optagethed (Honneth, 2003:128-129). Dermed kræver en vellykket selvrealisering, at mennesket opnår en social anerkendelse, der kan fremme tilhørsforhold og samtidig støtte den individuelle søgen efter frihed og mening.

Med Honneths argumentation for frihed og tilhørende anerkendelse, er teorien særligt anvendelig i tilknytning til relationelt socialt arbejde som er en del af vores undersøgelsesfelt i nærværende speciale. Relationelt socialt arbejde tager sit udgangspunkt i ideen om, at relationer mellem mennesker bliver et afgørende element for trivsel og udvikling (Folgheraiter, 2007; Cottam; 2016:15-16). Honneth taler netop ind i dette, idet han argumenterer for, at forbindelsen til andre

sociale relationer er afgørende for den individuelle følelse af selvværd og identitet (Honneth, 2003:128-129). Dermed bruger vi Honneths pointe til at belyse, hvordan det relationelle arbejde kan styrke den enkeltes relationer til andre og det generelle samfund. Ved at styrke den unge med anerkendelse af kompetencer og potentialer, muliggøres en bekæmpelse af de negative patologier. Ud fra Honneths pointer og argumentation kan det relationelle sociale arbejde ses i lyset af Honneths teoretiske ramme, hvormed der tages højde for den enkeltes relationer og identitet, som en medbestemmende faktor for trivsel og udvikling.

## 5.2. At skabe kapabiliteter

I følgende afnit præsenterer vi Martha Nussbaums kapabilitetstilgang med fokus på hendes begreber om kapabiliteter og aktiviteter.

Filosof Martha Nussbaum (2011) sætter spørgsmålstegn ved, hvad et godt liv er samt hvordan det enkelte individ kan imødekomme det. Nussbaum præsenterer forskellige kapabiliteter, som hun mener er grundlæggende for, at det enkelte menneske kan leve et godt liv (Nussbaum, 2011:18; Nussbaum, 2021:40).

Kapabilitetstilgangen har fokus på valg eller frihed, hvilket indebærer, at det er afgørende, at et samfund fremsætter et sæt muligheder eller såkaldte substantielle friheder, som dets borgere enten kan gøre brug af eller lade være. Det essentielle er, at det er individets eget valg. Således skal et givent samfund respektere individets bestemmelsesret samtidig med, at der gøres plads til, at de kapabilitetspræstationer, der er centrale for individerne, er forskellige (Nussbaum, 2021:40). Kapabilitetstilgangen ser hvert individ som et mål, hvorfor det ikke kun handler om det samlede eller gennemsnitlige velbefindende, men i stedet om de muligheder, der er til rådighed for hvert individ. I forlængelse af dette er tilgangen forankret i en forståelse af social uretfærdighed og ulighed især med fokus på kapabilitetssvigt, som et resultat af diskrimination eller marginalisering (Nussbaum, 2011:18-19).

### 5.2.1. Kapabiliteter og aktiviteter

Nussbaum præsenterer forskellige former for kapabiliteter, herunder kombinerede, interne, grundlæggende og centrale kapabiliteter. Kapabiliteter skal forstås som en persons reelle muligheder for

at gøre noget eller opnå noget (Nussbaum, 2011:20-21). Ifølge Nussbaum skal kapabiliteter forstås som substantielle friheder eller muligheder, der skabes i samspil med personlige evner og politiske, sociale og økonomiske omgivelser, og betegner de kombinerede kapabiliteter (Nussbaum, 2021:42;20). I en udvidelse af kapabilitetsbegrebet beskriver Nussbaum de interne kapabiliteter, som tillærte og udviklede egenskaber og evner (Nussbaum, 2021:42-43). Det er udviklingen af de interne kapabiliteter, som et samfund skal støtte, hvis det ønsker af fremme de vigtigste menneskelige kapabiliteter, hvilket blandt andet kan opnås igennem uddannelse, ressourcer til forbedring af fysisk og psykisk sundhed, støtte til familiens omsorg og kærlighed og et uddannelsessystem (Nussbaum, 2021:43). Ifølge Nussbaum er de kombinerede kapabiliteter en kombination af interne og ydre faktorer i individets liv, hvormed regeringen eller andre aktører kan forberede kapabiliteterne ved at forbedre både interne kapabiliteter og ydre omstændigheder. De grundlæggende kapabiliteter er medfødte evner, der kan udvikles eller ikke, og disse evner gør det muligt for individer at udvikle og træne vores kapabiliteter (Nussbaum, 2021:45).

I forlængelse af kapabilitetstilgangens overordnede fokus på social retfærdighed opstiller Nussbaum en liste over ti centrale kapabiliteter, der står som en minimumstærskel for et værdigt menneskeliv. I dette speciale inddrager vi kapabiliteterne: *sansning, forestillingsevne og tanker; følelser; praktisk fornuft; relationer; kontrol over ens egne omgivelser* (Nussbaum, 2011:32-34; Nussbaum, 2021:53-55).

Kapabiliteter er muligheden og friheden til at vælge, hvor aktiviteter er udtryk for, at disse friheder og muligheder aktivt bliver realiseret og brugt. Kapabiliteter er således vigtige, da de kan føre til aktiviteter samtidig med, at kapabiliteter ville være meningsløse og tomme, hvis individerne aldrig gjorde brug af dem via deres aktiviteter (Nussbaum, 2011:25).

Inden for rammerne af dette projekt bidrager Nussbaums kapabilitetstænkning til at beskrive og nuancere det relationelle sociale arbejde, som udføres i Solrosen. Nussbaums fokus på rammerne for udfoldelse harmonerer med Solrosens overordnede mål og vision om, at alle unge har ret til et godt ungdomsliv (Solrosen, u.å.). De forskellige former for kapabiliteter benyttes dermed til at beskrive og analysere de måder, hvorpå de ansatte med udgangspunkt i de forskellige indsatser i foreningen hjælper de unge med styrke deres medborgerskab og deltagelse i samfundet. Med udgangspunkt i udtalelser fra de professionelle udfolder vi Solrosens rolle og betydning for at udvikle

og styrke de unges muligheder og kompetencer med hensyn til blandt andet jobsøgning og uddannelse. I forlængelse af dette bruger vi ligeledes kapabilitetstilgangen til at udfolde de positive effekter, som de ansatte i Solrosen oplever hos de unge, når de er medvirkende til at opbygge og udvikle deres kapabiliteter.

### 5.3. Medborgerskab

Vi inddrager teorier om medborgerskab med henblik på at forstå, hvordan Solrosen som civilsamsfundsorganisation kan bidrage til at styrke de unges medborgerskab gennem foreningens indsatser. Marshalls (2003) teori skal bidrage til en grundforståelse af begrebet medborgerskab, mens Boje (2017) og Goul Andersen (2013) skal bidrage til at aktualisere medborgerskabsbegrebet.

#### 5.3.1. T.H. Marshall: Traditionel medborgerskabsforståelse

Thomas H. Marshall udgiver i 1950 sit essay *Citizenship and Social Class*, hvor han med udgangspunkt i den britiske histories udviklingskronologi undersøger, hvordan borgerrettigheder har taget form fra det 18. til det 20. århundrede (Marshall & Bottomore, 1992:12-13; Marshall, 2003:53). Marshalls teori om medborgerskab indbefatter tre dimensioner af rettigheder: *den civile, politiske og sociale*. Den civile dimension dækker over individets frihed, herunder blandt andet ytringsfrihed, religionsfrihed samt retten til privatejendom og retfærdighed i retssystemet. Den politiske dimension omhandler individets ret til at deltage i politiske processer, mens den sociale dimension fokuserer på adgangen til velfærdsydelser og lige muligheder for social mobilitet (Marshall & Bottomore, 1992:8; Marshall, 2003:53-54). Det er ikke mindst indvirkningen på social ulighed, som ligger til grund for Marshalls interesse for medborgerskabet (Marshall, 2003:78). Ifølge Marshall (2003) skal begrebet medborgerskab forstås som en forbindelse mellem borgerens civile, politiske og sociale rettigheder, men opnås ikke blot ved formelle rettigheder, men også borgernes reelle muligheder for at gøre brug af dem (Marshall, 2003:87).

Ifølge Marshall er udøvelsen af rettigheder og pligter afgørende for reel samfundsmæssig indflydelse. Derfor anvender vi teorien til at belyse, hvordan Solrosen arbejder for at give de unge samsfundsindsigt og kendskab til deres rettigheder og pligter som borgere i Danmark. Vi søger ligeledes at forstå betydningen af uddannelse for medborgerskabet og i den forbindelse relatere det til de

unges kapabilitetsopbygning. Vi belyser, hvordan muligheden for at opbygge uddannelseskapabiliteter kan være en vej til social retfærdighed og deltagelse i samfundet.

### 5.3.2. Det senmoderne medborgerskab

Thomas P. Boje beskriver en udvikling fra et skærpet fokus på markedsregulering og sikring af sociale rettigheder i efterkrigstidens Europa til nyere tids mere neoliberale reformer med fokus på skattelettelser og beskæftigelse. Denne udvikling har ifølge Boje haft konsekvenser for moderne medborgerskabsforståelse. “Den nye medborger” kan både være stabil og forankret i en national identitet såvel som eksempelvis immigrant eller flygtning. I forbindelse med denne udvikling forstås medborgerskabet ikke kun som en status, men også som en praksis (Boje, 2017:163). Fra at have været en status/rettighed er medborgerskabet omformet til at være en praksis betinget af særligt arbejdsmæssigt og socialt engagement. I stedet for beskyttelse af borgerne i forhold til markedsvilkårene, så er medborgerskabets primære sigte nu inklusion på arbejdsmarkedet. Dermed kan medborgerskabsrettighederne relateres til forandringsdygtighed i arbejdsmæssigt øjemed (Boje, 2017:18-24).

Ifølge Jørgen Goul Andersen (2013) handler medborgerskabsforståelsen om at “styrke borgernes ressourcer for at styrke deres autonomi”. Goul Andersen sondrer i den forbindelse mellem tre dimensioner af medborgerskabet: rettigheder, deltagelse og identitet/tilhørsforhold (Goul Andersen, 2013:89; Goul Andersen, 2004:15, 22). Rettighederne er opdelt i civile, politiske og sociale rettigheder, som i høj grad bygger på Marshalls forståelser heraf. Rettigheder hænger uløseligt sammen med en række pligter, som inkluderer at overholde loven og de demokratiske værdier, bidrage til samfundet og fællesskabet, og deltage aktivt i undervisning og betale skat. Deltagelsesdimensionen omfatter både formel og uformel deltagelse i politiske partier, foreninger og interesseorganisationer, for at øve indflydelse og påvirke beslutninger. Identitet og tilhørsforhold er den sidste dimension, og handler om individets holdninger til politiske systemer og organisationer, samt deres egen rolle og bidrag i samfundet. Dette indebærer interesse i hinandens anliggender og socialt ansvar over for fællesskabet. Medborgerskab handler også om at opnå respekt og anerkendelse, og at alle borgere skal have lige muligheder for deltagelse i fællesskabet (Goul Andersen, 2004:23-25).

På baggrund af ovenstående teorier om medborgerskab anser vi medborgerskabet som en kompleks sammensætning af status og praksis. Med udgangspunkt i teori om medborgerskab udfolde tre temaer i analysen af Solrosens sociale arbejde med at styrke unges medborgerskab: Samfundsforståelse, aktiv deltagelse og tilhørsforhold. Teorierne bidrager til at identificere hvilke færdigheder og kompetencer, der er nødvendige for at være en aktiv og engageret borger i samfundet. I forbindelse med Solrosens sociale arbejde med at styrke unges samfundsmæssige deltagelse kan det derfor være relevant at undersøge, hvordan Solrosens forskellige tilbud og relationelle arbejde imødekommer medborgerskabets kompleksitet.

## 5.4. Magt

Her præsenterer vi kort Michel Foucaults teoretiske begreber magt- og styringsteknologier samt selvstyring og selvteknologier, som er en del af Foucaults magtteori.

Vi anvender dele af Foucaults magtteori til at undersøge Solrosens arbejde og dets potentiale for at videreføre dominerende diskurser og sociale normer i samfundet. Magtteorien benyttes som et analytisk redskab og teoretisk ramme til at forstå, hvordan magtudøvelse og styringsmekanismer kan være en faktor i Solrosens arbejde og dermed påvirke de unges liv.

Ifølge Foucault er magten ikke koncentreret i en enkelt enhed, men eksisterer overalt i samfundet og påvirker vores forståelser og vidensformer. Magten er produktiv og sigter mod at forme borgernes egenskaber og handlinger for at opnå samfundets mål (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:17, 20). Magtteknologier er de instrumenter og procedurer, der bruges til at styre individer og bestemme deres adfærd i retning af disciplin og kontrol (Mik-Meyer & Villadsen, 2017:23, 28). Adfærdspåvirkning fungerer som en styringsteknologi inden for både det offentlige og det frivillige arbejdes felter. Det offentlige forvaltningssystem benytter sig ofte af påbud og tvang, hvor det frivillige arbejdes udgangspunkt er, at borgeren er indforstået og lader sig opfordre til adfærdspåvirkning. Disse teknologier er tæt forbundet med viden og påvirker behandlingsinstitutioner og indsatser (Mik-Meyer & Villadsen, 2017:21). Vi ser på, hvordan magtteknologier anvendes i Solrosens arbejde samt hvordan de kan bidrage til at styre og kontrollere de unges adfærd og handlinger i retning af samfundets mål.

Samtalebaseret ledelse, der anvendes i Solrosen, sigter mod at gøre borgerne til autoriteter, men kan også fastholde dem og styre dem med reference til den viden, de selv har produceret. Foucaults begreb om selv-styring og selvteknologier fokuserer på individets evne til at forme sig selv ved hjælp af instrumenter og procedurer for at opnå lykke eller perfektion (Mik-Meyer & Villadsen, 2017:29). På baggrund af dette belyser vi, hvordan relationerne mellem de unge og medarbejderne kan facilitere eller udfordre magtstrukturer. Dette vil vi gøre ved at se på, hvordan samtalebaseret ledelse via det relationelle arbejde både kan betragtes som en måde at give de unge en stemme og en måde at fastholde dem inden for bestemte samfundsmæssige normer.



## Kapitel 6: Analysestrategi

Vores analysestrategi tager afsæt i den filosofiske hermeneutik, der fordrer en kontinuerlig fortolkningsproces. Dette betyder, at vi i analysen søger at opnå en forståelse af de enkelte dele af det udførte relationelle arbejde i Solrosen med henblik på at forstå, hvorvidt dette styrker de unges medborgerskab. Med analysen er vi interesserede i en konstant fortolkning, der bevæger sig mellem de enkelte dele og helheden i henhold til den hermeneutiske cirkel. Vi anvender den abduktive tilgang der giver mulighed for en vekselvirkning mellem empiriske iagttagelser og teoretiske betragtninger (Monrad & Olesen, 2018:19). En abduktiv tilgang fordrer ikke endelige konklusioner, men åbner op for en iterativ proces (Monrad & Olesen, 2018:19-20). Dette indebærer, at vi justerer vores teoretiske perspektiver og dermed udvikler vores forståelser. Analysen udføres empirinært, hvorfor vi konstant tager afsæt i vores empiri gennem citater fra interviews, foreningens metodehåndbog samt årsberetninger. Derefter analyserer og fortolker vi på de sammenhænge, vi ser mellem empiri og valgte teoretiske begrebsapparat.

I analysen besvarer vi vores problemformulering:

*Hvordan kan relationelt socialt arbejde gennem en indsats, der bygger på stærke voksenrelationer, bidrage til at styrke medborgerskab og deltagelse i samfundet for unge i udsatte positioner.*

Vi har tidligere præsenteret teori om medborgerskab for at vise, hvordan begrebet har udviklet sig fra kun at dreje sig om borgerlige rettigheder og pligter til også at omfatte bestemte praksisser som individer (se afsnit 5.3). Lige rettigheder, pligter og deltagelse er grundlæggende værdier i et demokrati som det danske, hvorfor alle borgere som udgangspunkt har et ansvar for at bidrage til samfundet (Christensen & Christensen, 2006; Task Force om Integration, 2015). Alligevel har ikke alle borgere i Danmark samme muligheder for at bidrage og forudsætninger for at deltage som aktive medborgere i samfundets fællesskaber, herunder borgere i udsatte positioner (Lunar, Langkilde & Koch, 2021:14). Det er afgørende for demokratiet, at borgere deltager i samfundets forskellige sociale, kulturelle og politiske arenaer og bidrager med hver deres perspektiver, fordi et samfunds sammenhængskraft kan blive svækket, hvis en stor del af borgerne oplever ikke at blive hørt (Ljungmann & Riggelsen, 2021).

For at opnå en nuanceret besvarelse af problemformuleringen tager analysen udgangspunkt i to undersøgelsesspørgsmål, som opdeler analysen i to overordnede kapitler. Vi undersøger, hvordan Solrosens forskellige tilbud ud fra et professionelt perspektiv potentielt kan bidrage til at styrke de unges medborgerskab i to dimensioner, henholdsvis status og identitet. Medborgerskab handler på den ene side om, at den enkelte er omfattet af samfundets demokratiske rettigheder og pligter, og på den anden side om dennes tilhørsforhold til samfundets fællesskaber (Horsdal, 2004:118).

Den første analysedel behandler, hvordan Solrosens indsatser, ifølge de professionelle, bidrager til de unges medborgerstatus gennem opbygning af kapabiliteter og viden om rettigheder. Vi kommer i analysen ind på, hvordan Solrosen imødekommer dette gennem indsatser, der har fokus på job, uddannelse og praktik. I anden del af analysen undersøger vi, med udgangspunkt i de professionelle, eksisterende potentialer i Solrosen angående muligheder for udvikling af de unges sociale kompetencer og styrkelse af deres tilhørsforhold til samfundet gennem fællesskaber i Solrosen. For at opnå en nuanceret udfoldelse af disse to analysedele gør vi brug af vores teoretiske begrebsapparat, der består af en kombination af udvalgte begreber fra Honneths anerkendelsesteori, Nussbaums kapabilitetsteori, medborgerskabsteori af henholdsvis Marshall, Boje og Goul Andersen samt dele af Foucaults magtteori.

# Kapitel 7: Styrket medborgerstatus gennem kapabilitetsopbygning?

I følgende kapitel udfoldes første delanalyse. Ud fra de professionelles perspektiv belyser vi, hvordan foreningens indsatser og relationelle arbejde kan bidrage til unges medborgerstatus gennem opbygning af kapabiliteter og viden om rettigheder. Medborgerstatus relaterer sig i denne kontekst til fritidsjob, uddannelse og praktik såvel som statsborgerskab og opholdstilladelse. Vi inddrager løbende begreber fra Foucaults teori om magt med henblik på at diskutere samfundsmæssige diskursers indflydelse på Solrosens projekter og på at identificere styringsteknologier i foreningen.

## 7.1. “Vi kommer meget godt rundt om sådan et ungdomsliv”

For at kunne belyse, hvordan Solrosens indsatser og relationelle arbejde, ifølge de professionelle, bidrager til de unges medborgerstatus, introducerer vi i dette afsnit de forskellige projekter i Solrosen. Projekterne er ifølge medarbejderne blevet til på baggrund af konkrete problemstillinger hos de unge, hvorfor vi i forlængelse af en præsentation af projekterne inddrager Foucaults magtperspektiv for at sætte spørgsmålstejn ved samfundsmæssige diskursers indvirkning på projekternes tilblivelse.

I Solrosen tilbydes forskellige indsatser til unge, der overordnet har til formål at støtte de unge i at udvikle deres egne evner og ressourcer til at håndtere livets udfordringer og navigere effektivt i tilværelsen. Solrosens indsatser inkluderer et socialt værested, mentorordninger, støtte til søgning af fritidsjob, praktik og uddannelse samt rådgivning angående statsborgerskab og opholdstilladelse (Solrosen, u.å.).

Vi har skabt [projekterne], fordi vi så et behov hos de unge. Så vi er et meget godt helhedsorienteret tilbud, synes jeg, hvor de unge kan få hjælp til både at få en mentor, et fritidsjob og et fællesskab i Værestedet. Så vi kommer meget godt rundt om sådan et ungdomsliv: hvad man kan have brug for hjælp til, når man står der på tærsklen til voksenlivet (Bea, 2023, l. 49-53).

Når Bea taler om, at Solrosen er et helhedsorienteret tilbud, så tolker vi dette som et forsøg på at bidrage til at løse de unges konkrete udfordringer på baggrund af de problemstillinger, som identificeres hos de unge, som bruger Solrosen. At have helhedssyn i sit arbejde kræver en afvejning, hvor det ikke er nødvendigt at afdække alle forhold omkring borgeren, men kun de, som er relevante for at kunne arbejde med borgerens udfordringer (Strauss, 2016:237). Det tyder på, at foreningens forskellige tilbud er vokset ud af de udfordringer, som medarbejderne har identificeret gennem samtale med og kendskab til de unge.

Jeg synes, Solrosen ændrer sig [...] Det med at forme sig til det, som de unge har brug for (Aksel, 2023, l. 44-47).

I sin tid startede fritidsjobindsatsen, fordi de unge havde svært ved at få et job, og så fik de hjælp til det. Så viste det sig, at nogle af dem over 18 år havde brug for en mentor, og så startede vi mentorprojektet. Så er der nogle som havde rigtig svært ved hele uddannelsessystemet og at få skrevet ordentlige ansøgninger, alle former for ansøgninger, og gennemskue hele det her, hvis man skulle ind på en erhvervsuddannelse og alt sådan noget. Og så startede uddannelsesprojektet (Aksel, 2023, l. 55-63).

Aksel beskriver, hvordan Solrosen formår at ændre sig og tilpasse sig de unges behov alt efter hvilke unge, der kommer i foreningen. Ifølge Marchesi (2022) bør velfærd skabes relationelt ved inddragelse af de vedkommende borgere gennem konkrete projekter og aktiviteter. Inddragelsen kan fremme engagement og ansvarstagen for egen trivsel såvel som for det fælles gode, hvilket kan medvirke til mere inkluderende og samarbejdende lokalsamfund (Marchesi, 2022). Aksel fortæller, at Solrosen har startet Værestedet i begyndelsen af 1980'erne og efterfølgende udvidet paletten af tilbud til at omfatte hjælp til både fritidsjob, uddannelse og praktik, vejledning omkring statsborgerskab og opholdstilladelse samt mentorstøtte.

På den ene side kan dette tolkes som en dynamisk og fleksibel tilgang til at støtte de unge i deres forskellige behov og udfordringer med udgangspunkt i de konkrete problemstillinger, som medarbejderne får indblik i igennem samværet med de unge. Projekterne kan anskues som et forsøg på at støtte udviklingen af de nødvendige ressourcer hos unge, som ellers kunne have svært ved at opnå dem. Disse ressourcer kan dreje sig om samfundsforståelse og viden om rettigheder og pligter såvel som deltagelsesmuligheder og tilhørsforhold.

På den anden side kan det være relevant at overveje, i hvor høj grad Solrosens indsatser er baseret på oprigtige ønsker og behov hos de unge kontra samfundsmæssige forventninger og krav til, hvad man som medborger skal leve op til. Gennem de sidste årtier har forskning peget på, at det danske velfærdssamfund i stigende grad er blevet præget af regeringsmæssige forsøg på at fremme den nationale konkurrenceevne ved blandt andet at investere i befolkningens kompetencer. Den enkeltes beskæftigelsesdygtighed på kortere og længere sigt er kommet i centrum for både social-, uddannelses- og beskæftigelsespolitikken. Retten til sociale ydelser knytter sig nu i højere grad end tidligere til den enkeltes arbejdsmarkedstilknytning samt vedkommendes kompetencer, evner og motivationer til at finde og bibeholde et arbejde (Pedersen, 2014; Henrichsen, 2019). Denne samfundstendens, mener vi, giver anledning til at sætte spørgsmålstegn ved de professionelles udtalelser om, at Solrosens indsatser er baseret på de unges egne behov. Indsatserne kan anskues som en del af en diskurs om, hvad der anses for bedste viden og normer i samfundet.

I den forbindelse er det relevant at inddrage Foucaults begreb *magtteknologier*, som indebærer procedurer, der bruges til at styre individer til at underkaste sig bestemte mål. I stedet for at styre gennem tvang, henvises der til, hvad der anses for at være den bedste viden inden for et givent felt. Ifølge Foucault er magtteknologier ofte en del af en større diskurs, og teknologierne bruges til at forme nye styringsobjekter, som igen kan bruges til at skabe mere viden og begrebsdannelse (Mik-Meyer & Villadsen, 2017:21, 23, 28). Med dette in mente, kan Solrosens forskellige indsatser tolkes som eksempler på magtteknologier, der søger at fremme de unges beskæftigelsesegnethed og kompetencer, så de kan leve op til samfundets forventninger om at være produktive og arbejdende borgere. Dette kan resultere i, at de unge føler sig pressede til at opfylde disse krav og forventninger og dermed underkaste sig de eksisterende magtteknologier. Formålet med denne pointe er at belyse en potentiel blind vinkel i arbejdet med netop disse unge, som for langt de fleste befinder sig i udsatte positioner af forskellig karakter, hvorfor de kan have begrænsede ressourcer til at navigere i krav og forventninger. Det er derfor vigtigt for os at anerkende, at Solrosens arbejde med de unge kan være påvirket af samfundsmæssige krav og forventninger om produktivitet og arbejdsmarkedstilknytning.

Solrosens indsatser kan således på den ene side tolkes som dynamisk og fleksible, da de ansatte mener, at de har muligheden for at forme projekterne, så de passer med de behov og problemstillinger som italesættes af den målgruppe af unge, der bruger Solrosen. Samtidig kan indsatserne

ses i lyset af magt og styring, fordi de kan anskues som en måde at få de unge til at øge deres beskæftigelsesegnethed og tilpasse sig samfundets forventninger.

## 7.2. De praktiske udfordringer

Følgende afsnit tager afsæt i de professionelles forståelse af, hvilken hjælp de unge søger, når de kontakter foreningen. Med udgangspunkt i Nussbaums kapabilitetstilgang søger vi at belyse de kapabiliteter, som de unge får muligheden for at udvikle gennem Solrosens indsatser. Særligt uddannelse anses af Marshall for en vigtig medborgerskabsfaktor, hvorfor vi behandler muligheden for at tage en uddannelse som en kapabilitet i afsnittet. I den forbindelse åbner vi for spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om, at Solrosens arbejde tilskynder til udøvelse af selvteknologier hos de unge.

Det er essentielt at kende til målgruppen for Solrosens arbejde for at opnå en forståelse af de generelle træk, som findes hos de unge, der søger hjælp igennem de forskellige indsatser. I følgende citat beskriver Tanja de unge:

Dem, der kommer her nu, og som er kommet de sidste to år, det er det, der hedder unge i udsatte positioner, eller unge på kanten af samfundet. Det vil sige, at det er unge, som har et svagt voksenetværk, og som mistrives. Som ofte har faglige og sociale udfordringer, har svært ved at følge med eller har svært ved at have de kompetencer der skal til for at komme ind på en ungdomsuddannelse og som føler sig ensomme (Tanja, 2023, l. 101-105).

Derudover udfoldes det, at de unge ofte på baggrund af deres opvækst befinder sig i en udfordrende social, kulturel og økonomisk situation, der kan have indflydelse på, om de har mulighed for at gennemføre en uddannelse, om de er kriminalitetstruede, ensomme eller forgældede (Solrosen, 2022b:2). Ifølge Nussbaum (2021) er det afgørende, at et samfund garanterer lige adgang til muligheder, der kan sikre større livskvalitet, uanset den unges baggrund og forudsætninger. Med dette henvises til, at samfundet bør etablere rammer, som bliver mulighedsskabende for det enkelte individs udfoldelse (Nussbaum, 2021:43-44). I Solrosen kan det siges at være en målgruppe af unge, med behov for forskellige hjælpeindsatser, der har et bredt fokus på at hjælpe de mangesidede problematikker, som de møder i deres hverdag:

Størstedelen af dem vil gerne have hjælp til uddannelse – at komme ind på en uddannelse eller blive motiveret for uddannelse. Og ellers er det alle mulige forskellige ting. [...] Unge, der gerne vil have job, styr på økonomi. Alt det der, der kan være svært, når man er 18 år (Bea, 2023, l. 114-119).

[...] det kan jo også være det der helt konkrete med, hvordan får jeg et MitID, jeg skal til køreprøve eller, sådan noget om SKAT, altså der er mange forskellige slags udfordringer de har, som man jo ikke tilegner sig i folkeskolen (Tanja, 2023, l. 193-1956).

Ifølge ovenstående citater, mener Bea og Tanja, at de unge tager kontakt til Solrosens forskellige indsats, fordi de har brug for støtte til praktiske gøremål, hvilket kan tolkes som et udtryk for, at de unge har et behov for at udvikle visse kapabiliteter. Tanja nævner, at det kan være nogle af de kompetencer, som de unge ikke får opbygget i folkeskolen. Derfor kan det blive problematisk for de unge, hvis de heller ikke kan opnå disse kompetencer i hjemmet eller med hjælp fra andre voksne i deres netværk. De unge kan stå i en situation, hvor de mangler et sted at gå hen og få hjælp til alle disse praktiske gøremål. Det er her Solrosen kan udfylde en vigtig rolle for de unge.

Når de unge får hjælp til at skrive en ansøgning til deres ønskede uddannelse, kan dette potentielt bidrage til at styrke den kapabilitet, Nussbaum kalder *Kontrol over egne omgivelser* (Nussbaum, 2011:20-21). Det er en kapabilitet, der blandt andet dækker over muligheden for at søge et arbejde, hvorfor vi tolker det som en kapabilitet, der ligeledes kan dække over muligheden for at søge en uddannelse. Opnår de unge med hjælp fra de professionelle at få skrevet en ansøgning, kan det give dem mulighed for på et senere tidspunkt at være i stand til at skrive og sende en ansøgning på egen hånd. Det er en del af målene for Fritidsjobindsatsen, at denne skal være baseret på hjælp til selvhjælp (Solrosen, 2023:8). De unge skal ikke være afhængige af de professionelle for at skrive og sende en ansøgning. Formålet er i stedet, at de unge selv skal opbygge kompetencerne, så de har kapabiliteten til at skrive en ansøgning således, at de kan bruge disse kompetencer i andre sammenhænge.

De professionelle taler ind i, at de unge får styrket deres kompetencer med hensyn til at kunne søge et arbejde. Dette kan også forstås som et udtryk for, at de professionelle tror på, at de unge får fremmet deres kapabilitet inden for den centrale kapabilitet: *sanser, forestillingsevne og tanker*. Denne kapabilitet handler blandt andet om, at de unge skal være i stand til at kunne bruge deres sanser samt kunne tænke og ræsonnere på et oplyst og kultiveret grundlag gennem uddannelse

(Nussbaum, 2021:54). Med udgangspunkt i Nussbaum er det ikke tilstrækkeligt for et individs sociale retfærdighed blot at kunne læse og skrive. Dette kan siges at være et kriterium, der opfyldes ved deltagelse i det danske skolesystem. Alligevel er det interessant, hvis det viser sig, at de unge uden Solrosens hjælp ikke besidder kapabiliteten til at søge videre i uddannelsessystemet. På baggrund af dette har de unge potentielt ikke muligheden for yderligere at fremme deres kompetencer og udvide deres muligheder for at tænke og ræsonnere. Vi kan ikke sige med sikkerhed, at de unge ikke blot kunne få hjælp til dette andetsteds. Vi kan blot påpege, at Solrosen tilbyder en hjælp, som de unge kan benytte sig af, hvis de ønsker at opbygge de kapabiliteter, der skal til for at opnå succes indenfor eksempelvis områder som uddannelse og job.

### 7.2.1. Uddannelse: Mellem håb og styring

Med udgangspunkt i Marshalls medborgerskabsteori er uddannelse en måde, hvorpå de kan opnå legitim status og anerkendelse i samfundet. Gennem uddannelse kan de unge tildeles formel anerkendelse af individuelle færdigheder og kompetencer. Denne anerkendelse følger med den unge ud i verdenen og kan give adgang til forskellige muligheder og privilegier i samfundet. Legitimiteten er vigtig, fordi det er en måde at sikre, at de får, hvad de har ret til i samfundet, og at de kan deltage fuldt ud som lige medlemmer af samfundet (Marshall, 2003:129). Det er dog værd at bemærke, at de professionelle beskriver mange af de unge, som værende i udsatte positioner af forskellig karakter:

Nogle af dem har været kendetegnet ved misbrugsproblemer. Der er flere af dem som har en sag i kommunen, fordi de ikke er gamle nok, til at have en straffeattest endnu. Der er nogle af dem, som har pletter på straffeattesten (Aksel, 2023, l. 68-72).

Nogle af dem har haft forskellige diagnoser; vi har unge med autisme; unge, der mistrives i forskellig grad (Bea, 2023, l. 76-77).

Dem der kommer her nu, er det vi kalder unge i udsatte positioner, eller unge på kanten af samfundet. Det vil sige unge, som har et svagt voksen netværk, og som mistrives, og som ofte har faglige og sociale udfordringer; har svært ved at følge med eller har svært ved at have de kompetencer, der skal til for at komme ind på en ungdomsuddannelse og som føler sig ensomme. Som måske nok er lidt skæve på en eller anden måde,



og mange af dem har jo så også psykiske udfordringer, og nogle af dem har også diagnoser (Tanja, 2023, l. 101-107).

Ensomhed og at være socialt belastet, kan man godt sige, det fylder rigtig meget hos de unge (Carl, 2023, l. 91-92).

Psykisk sårbarhed, psykiske diagnoser, ringe boglige færdigheder, ensomhed og misbrugsproblemer kan være væsentlige risikofaktorer i forhold til ikke at gennemføre en ungdomsuddannelse (Pihl & Salmon, 2021; Pless, 2009: 29; Danmarks Evalueringsinstitut, 2019; Socialministeriet, 2016). Eftersom en stor del af målgruppen lever med de nævnte problematikker, kan man sætte spørgsmålstejn ved, i hvor høj grad Solrosens indsatser reelt har mulighed for at hjælpe disse unge. Det er vigtigt for os at anerkende, at der ikke findes enkle løsninger på de udfordringer, som disse unge står overfor, hvorfor uddannelse heller ikke kan stå som en selvstændig løsning. På den ene side kan vi tolke Solrosens indsatser som en mulighed for de unge til at anskaffe sig redskaber til at tackle deres udfordringer til en vis grad. Ved at udvikle de unges kapabiliteter og hjælpe dem med praktiske gøremål, kan medarbejderne støtte de unge i at tage kontrol over deres eget liv og forhåbentlig skabe en bedre fremtid for sig selv gennem eksempelvis uddannelse.

Når vi imidlertid anvender dele af Foucaults magtteori i forhold til Solrosens indsatser for fritidsjob, uddannelse og praktik ser vi, at der på den anden side kan være tale om en form for tilskyndelse til selvteknologi. Dette gør sig gældende, hvis de unge gøres til genstand for egen styring og selvbearbejdning med det formål at opnå en højere form for lykke eller perfektion. Denne selvstyring kan ses som en måde at tilpasse sig og overholde de fremherskende sandheder og normalitetsforventninger i samfundet (Mik-Meyer & Villadsen, 2017:23, 30), hvor det at have et arbejde eller en uddannelse anses for vigtigt (se side 39). Selvteknologier handler om at styre mennesker, så de kan styre sig selv i overensstemmelse med samfundets forventninger og således gøre ydre kontrol til indre kontrol (Bottrup, Kamp & Nielsen, 2008:6). Hvad angår de unge tillader vi os at sætte spørgsmålstejn ved, hvorvidt Solrosens indsatser gennem ansvarspåleggelse i forhold til selvstyring, egen udvikling og selvforbedring hos de unge kan give en falsk fornemmelse af kontrol og frihed. De unge kan tro, at de har valgt at tage ansvar for deres egen udvikling, men i virkeligheden kan det være samfundet og dets normer, der styrer deres selvforståelse og adfærd.

Opsummerende kan vi sige, at ifølge de professionelle, så får de unge hjælp til at opbygge forskellige praktiske kompetencer, der blandt andet hjælpe dem med at komme ind på en uddannelse. Det er dog vigtigt at bemærke, at de unge, som kommer i Solrosen, anses for at være unge i udsatte positioner. Mange af disse unge står over for komplekse problemstillinger, som kan vanskeliggøre deres muligheder for at gennemføre en uddannelse, hvilket ifølge Marshall er en vigtig faktor for medborgerskabet. Vi argumenterer for, at indsatserne på den ene side kan bidrage til en forbedring af disse muligheder. På den anden side er vi opmærksomme på, hvordan indsatserne kan anskues som et udtryk for styringsteknologier, der udmunder i selvstyring og selvbearbejdning hos de unge.

### 7.3. Kun for de 'stærkeste' af de sårbare?

Som beskrevet i sidste afsnit er der en del af de unge, som befinder sig i udsatte positioner af forskellig karakter. I nærværende afsnit udfolder vi om de unge, der finder vej til Solrosens tilbud, alligevel kan siges at være forholdsvist ressourcestærke eller med andre ord: De stærkeste af de sårbare.

Det er altså en meget blandet målgruppe, vil jeg sige. De er jo vidt forskellige, de unge. Der er meget god fordeling af piger og drenge. Nogle har anden etnisk baggrund. Nogle har ikke. Det er også meget blandet... Så det er forskelligt, hvad de unge kommer med af problematikker (Bea, 2023, l. 153-156).

På trods af, at de unge brugere af Solrosen som regel har udfordringer, der potentielt trænger til at blive anerkendt og afhjulpet med støtte fra en voksen, er der samtidig noget, der tyder på, at de unge har en styrke tilfælles i selv at have opsøgt Solrosen.

Det er unge, der er kommet ned én og én, i stedet for i grupper, og som besøger os, fordi de har brug for et fællesskab (Bea, 2023, l. 74-76).

Jævnfør citatet er Beas oplevelse, at de unge opsøger Solrosen på egen hånd, hvilket kan være et tegn på, at de har et vist mod eller en vis selvtillid. Ifølge Børns Vilkår & Trygfonden (2019) går børn og unge, som føler sig ensomme, overvejende alene med følelsen, fordi de enten er bange for at beleme andre eller ikke at blive taget alvorligt. I og med, at Solrosen kun i en lille grad laver opsøgende arbejde, så har vi en formodning om, at mange af de ensomme unge, som ikke deler følelsen af ensomhed med andre, ikke vil finde vej til Solrosen. For at de unge kan få gavn af

Solrosens tilbud, så er det essentielt, at de selv kan tage initiativ til at gå derhen og tage kontakt.

Dem, der kommer her, er meget håndterbare. De fortæller meget, hvad deres behov er. Det er jo noget, der har blæst mig lidt bagover, ikk'. Altså, at de er meget sådan: "Jeg er ensom og tænker, at der kunne være noget for mig her". Altså, vi snakker 17-18-årige unge [...] De er meget bevidste omkring deres behov. Det har overrasket mig meget. Og det gør jo også relationsarbejdet lidt lettere, fordi de selv virker meget bevidste om, hvad de har brug for, og hvad de ikke har brug for (Pelle, 2023, l. 810-821).

Ifølge Pelles beskrivelse af de unge, som kommer i Værestedet, så er de meget håndterbare og åbne om deres behov. Pelle udtrykker overraskelse over, at selvom de er ganske unge, er de allerede i stand til at erkende deres ensomhed og åbne op for muligheden for at finde fællesskab i Solrosen. Pelles observationer kan være en indikation på, at Solrosen tilbyder en sikker og tryk ramme, hvor de unge kan åbne op og føle sig set og hørt. Pelles bemærkning om, at de unge er håndterbare, kan også tyde på, at Solrosens frivillige og ansatte er i stand til at hjælpe og støtte de unge på en effektiv måde. Det er dog vigtigt at huske, at selvom de unge måske er håndterbare, betyder det ikke nødvendigvis, at de ikke har komplekse behov eller problemstillinger, som kræver professionel hjælp.

Vi kan jo ikke rumme alle unge, desværre. Man kan sige, at sådan som fritidsjobindsatsen er skruet sammen nu, så kan vi for eksempel ikke rumme, hvis en ung har så meget angst, at han/hun ikke kan komme ud ad døren. Altså, den unge skal kunne komme ned til os og få hjælp. Ellers er det noget helt andet man skal have iværksat, og jeg tænker, at det er det samme, hvis den unge har - altså, én ting er at blive taget for butikstyveri eller at have tisset på gaden eller whatever - men jo større eller tungere plet på straffeattesten, jo sværere er det også for os at rumme, fordi det kommer til at kræve flere ressourcer fra vores side (Aksel, 2023, l. 446-453).

Udover at de unge selv skal kunne finde vej til Solrosen, så er der ifølge Aksel også begrænsninger for, hvilke unge Solrosen kan rumme grundet mangel på ressourcer til at håndtere de unge med tungere sociale problemer, herunder alvorlig angst og hårdere kriminalitet. Bea beretter ligeledes, at der er unge, som kommer i Solrosen, hvor deres sociale problemer ikke kan imødekommes af personalet.

Der er også nogle gange unge, der har mere komplekse problemstillinger, end hvad vi kan rumme hernede i Solrosen, fordi vi er et frivilligt drevet tilbud. Vi er jo 37 frivillige og 13 ansatte. Vi har socialrådgivere og pædagoger, men vi er ikke et eksperttilbud [...] Vi bygger bro til andre tilbud, der er eksperter på det område, de unge står med. Så vi har helt klart vores begrænsninger hernede. Vi kan godt rumme alle problematikker, men vi kan ikke håndtere dem selv (Bea, 2023, l. 457-466).

Bea understreger, at selvom Solrosen har professionelle ansatte, så er de ikke et eksperttilbud, men tværtimod en forening, som i høj grad er drevet af frivillige kræfter. Dette betyder, at der er grænser for, hvilken og hvor meget støtte Solrosen kan tilbyde de unge. Det er dog vigtigt at bemærke, at selvom Solrosen ikke er et eksperttilbud, så er der stadig professionel kompetence til stede, og på trods af disse begrænsninger kan Solrosen stadig tilbyde værdifuld støtte til en bred vifte af unge. Ifølge Haller & Hadler (2006) kan et menneskes sociale relationer og stærke fællesskaber øge lykke og trivsel. Foreningens fokus på at tilbyde et fællesskab til unge, der føler sig ensomme, indeholder derfor et potentiale, der kan bidrage til at tackle nogle af de underliggende årsager til de unges udfordringer. Anden forskning viser, at børn og unge med handicap i højere grad bliver mere deltagende i samfundet som voksne, hvis de indgår i blandt andet fritidsaktiviteter med andre børn og unge (Hallberg & Hallberg, 2018; Bergkvist et al., 2020; Kissow & Klasson, 2021).

Alle de unge, vi har, er fagligt udfordret. Mange af dem kan ikke studere... Altså, de har gået i specialskole og specialklasser. Mange af dem har autisme. Vi har rigtig mange med autisme og ADHD (Pelle, 2023, l. 757-760).

Ifølge Pelle er en stor del af Værestedets brugere unge med autisme, og disse oplever i højere grad ensomhed end børn og unge uden autisme (Locke et al., 2010). Dette tyder på, at selvom de unge selv skal have ressourcerne til at finde ned i Solrosen, så kan foreningen tilbyde et fællesskab, der har potentialet til at kunne afhjælpe ensomheden blandt de unge samt styrke dem til deltagelse i samfundet.

Vi ser en tendens til, at de unge, der søger Solrosens hjælp, befinder sig i socialt udsatte positioner af forskellig art. Fælles for de unge er, at de i høj grad selv tager kontakt til Solrosen, samt at de, ifølge de professionelle, er dygtige til at udtrykke deres behov og ønsker. Dette kan være en indikation på, at Solrosens unge ikke er de *allermindst* ressourcestærke af udsatte unge generelt.

## 7.4. Skabes der en mulighed for en bedre fremtid?

I følgende afsnit vender vi opmærksomheden mod de *aktiviteter*, som de ansatte oplever, at de unge opnår som et resultat af de kapabiliteter, som de har mulighed for at opbygge i foreningen. Afsnittet fokuserer på, hvordan de professionelle udlægninger af de unges succeshistorier kan indikere, at de unge aktivt realiserer en eller flere af de kapabiliteter, som de har opbygget med hjælp fra de ansatte i Solrosen.

Foreningen lægger i deres metodehåndbog vægt på, at de som brobyggere er med til at skabe “forbindelse og forståelse mellem mennesker, fællesskaber og det omkringliggende samfund” (Solrosen, 2022b:1). I Solrosen handler det om at hjælpe de unge i overgangen fra ungdomslivet til voksenlivet ved blandt andet at hjælpe de unge i job, da dette anses for at være en givende måde at få introduceret de unge til at være deltagende borgere (Solrosen, 2023:1). I følgende citat beskriver Aksel en af de unges forløb, og hvordan han ser betydningen af et fritidsjob:

Jeg tror, en af de unge, som har brændt sig allermest fast, var faktisk en af de første, jeg havde som ansat. Han var lige blevet færdig med niende klasse, og vi skulle i gang med at søge job og sådan noget, og så lige pludselig forsvandt han lidt. Så jeg fandt ud af, at det var fordi han havde lavet noget lort, og så skulle han i retten, og han var egentlig ret flov over det. Heldigvis var der en smadderdygtig klubpædagog, som havde hånd i hanke med ham, og det viste sig faktisk, at hans dom blev en betinget dom, blandt andet fordi han var i gang med at søge fritidsjob. Og vi fik fundet et fritidsjob, som han faktisk havde i flere år, og han endte faktisk også med at tage afstand til nogle af de venner han havde tidligere. Og det er jo ikke min skyld, det var bare ret fedt at se [...] Han er landet et godt sted, og faktisk ser jeg ham jævnligt stadig, og har fået læreplads og alle mulige ting (Aksel, 2023, l. 367-379)

Her beskriver Aksel, hvordan en af de unge har brugt de kompetencer, han har fået styrket nede i Fritidsjobindsatsen. Med udgangspunkt i kapabilitetstilgangen kan vi tolke denne kompetencer som en kapabilitet, da Nussbaum beskriver kapabiliteter som svaret på spørgsmålet om, hvad en person er i stand til at gøre og være (Nussbaum, 2011:20-21). Citatet viser, hvordan Aksel oplever, at den unge, med hjælp fra Fritidsjobindsatsen, får fremmet sin kapabilitet til at kunne søge et

fritidsjob. I tilfældet, hvor Solrosen styrker den unges mulighed for at søge et job, viser foreningen, at den har potentiale til at hjælpe den unge med at få styrket kapabiliteten *kontrol over ens omgivelser*. I dette specifikke eksempel betyder det at være aktivt i gang med en ansøgningsproces, at den unge får afsagt en mildere dom for sin kriminelle handling. Ifølge Nussbaums teori er den individuelle frihed til at vælge og handle en central komponent. Det er derfor afgørende, at et samfund tilbyder en række muligheder eller substantielle friheder, som borgerne enten kan udnytte eller lade være. På denne måde skal et samfund respektere individets selvbestemmelse og skabe plads til de forskellige kapabilitetspræstationer, som er vigtige for den enkelte (Nussbaum, 2021:40). På baggrund af denne forståelse, kan vi anskue den unges historie som et billede på, hvordan styrkede kapabiliteter kan have betydning for muligheden til at vælge at leve et godt liv. I dette tilfælde et liv, hvor den unge via et fritidsjob og senere en læreplads, i højere grad får styrket sin deltagelse i samfundet.

Økonomiske faktorer, såsom arbejdsløshed og økonomisk usikkerhed, kan ifølge Haller & Hadler (2006) påvirke lykke og trivsel negativt hos den enkelte. Solrosens fritidsjobindsats har til formål at give udsatte unge samme adgang til arbejdsmarkedet som andre (Solrosen, 2023:6). Fritidsjobindsatsen tolker vi som et projekt, der kan give de unge mulighed for at forebygge en svær økonomisk situation i deres voksenliv gennem bedre tilknytning til arbejdsmarkedet. Indsatsen kan dermed modarbejde eventuelle negative mentale konsekvenser, eftersom et fritidsjob kan have en positiv indvirkning på unges trivsel og udvikling. Det kan have særligt stor betydning for unge i udsatte positioner, da fritidsjob giver mulighed for at udvikle en bred vifte af færdigheder, herunder sociale, faglige og personlige kompetencer, samt forbedre deres muligheder for uddannelse og beskæftigelse. Erfaringer med at besidde et fritidsjob kan derfor være en vigtig faktor for at sikre en stærkere fremtidig tilknytning til uddannelse og arbejdsmarkedet for unge (LG Insight, 2021).

Med udgangspunkt i Aksels eksempel med den unge kan man anskue fritidsjobindsatsen som en form for positiv styringsteknologi. Dette skal forstås således, at Aksel beskriver, at den unge har udviklet sig, så han er blevet i stand til at kunne søge arbejde. Han har på baggrund af sin kapabilitet til at kunne søge fritidsjob fået muligheden for i højere grad at kunne planlægge sit eget liv under en betinget dom. Dette kan forstås som en styringsteknologi, da magt, ifølge Foucault, drejer sig om at styre, korrigere, normalisere og gøre borgerne til kompetente samfundsmedlemmer (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:17, 20). Med forbehold for, at vi ikke selv har talt med den unge,

som Aksel omtaler, så tolker vi hans situation som forbedret, hvad angår hans muligheder for at indgå i samfundet som aktiv medborger, der eksempelvis indebærer en vis grad af deltagelse på arbejdsmarkedet (Boje, 2017:207-208). Fordi den unge besidder et fritidsjob og senere en læreplads, har han gennemgået en aktiv realisering af sine kapabiliteter. Dette mener vi er et udtryk for, at den unge ved hjælp af Solrosens tilbud potentielt set har fremmet sine muligheder og friheden til at vælge. Når den unge aktivt besidder et job, kan dette, med udgangspunkt i Nussbaum, være et udtryk for, at hans muligheder og friheder aktivt er blevet taget i brug (Nussbaum, 2011:25). Med udgangspunkt i Aksels gengivelse af den unges fortælling, har vi en formodning om, at den unge kan have opnået en aktiv realisering af egne muligheder. Derved kan han have fremmet sin egen frihed både nu og i fremtiden, hvilket kan lede til, at den unge kan leve et liv uden for kriminalitet. Således kan man argumentere for, at styringsteknologier i denne henseende kan være hensigtsmæssige i forhold til at styrke kapabiliteter, der kan fremme den unges medborgerskab, da de kan have til formål at hjælpe den unge med at ændre sin adfærd. Derudover kan man argumentere for, at styringsteknologierne kan have en positiv effekt på samfundet som helhed, da de kan bidrage til at forebygge negativ adfærd og kriminalitet. Det er vigtigt at påpege, at selvom vi i dette eksempel argumenterer for, at styringsteknologier kan være positive, så er der stadig potentiale for misbrug og negative konsekvenser, hvis ikke de bidrager til individets interesser.

Solrosen skriver, at deres målgruppe, i kraft af deres opvækst, befinder sig i en udfordrende social, kulturel eller økonomisk situation, der ofte har indflydelse på om de blandt andet er kriminalitets-truede (Solrosen, 2022b:2). Ovenstående afsnit er et specifikt eksempel på en ung, der med hjælp fra Solrosen får udfoldet og realiseret sine kapabiliteter. I interviewene spørger vi ind til, hvad det kan have af betydning for den unge at have et fritidsjob eller få en praktikplads:

Altså, det er jo en af de der ting, som der er evidens for. Der er simpelthen lavet så mange undersøgelser og dokumentation for, hvad det er, der sker. At man ved, at der er meget større sandsynlighed for, at en af de unge gennemfører en ungdomsuddannelse og ikke mindst, at de ikke begår kriminalitet (Tanja, 2023, l. 562-565).

Så er der jo alt muligt forskning der viser, at de, unge der har fritidsjob, afslutter folkeskolens eksamen med et højere gennemsnit [...] Og der er også blevet lavet undersøgelser på, [...] at hvis man har et fritidsjob, mens man går i folkeskole eller i øvrigt

tidligt har et fritidsjob, [...] har man meget større chance for at gennemføre en ungdomsuddannelse og videreudanne sig (Aksel, 2023, l. 393-406).

Citaterne viser, at de professionelle har en tro på, at de unge kan forbedre deres uddannelsesmæssige forudsætninger og forebygge kriminalitet ved at få støtte gennem indsatserne for fritidsjob, uddannelse og praktik. Disse påstande understøttes af forskning, som konkluderer, at børn og unge med fritidsjob får højere karakterer ved Folkeskolens afgangsprøve, begår mindre kriminalitet og hurtigere end andre påbegynder en ungdomsuddannelse (Kraka Advisory, 2023; Lesner et al, 2018; Den sociale kapitalfond, 2017; STAR, 2020). Med dét sagt, så argumenterer vi ikke for, at Solrosens indsatser kan løse alle de unges problemer blot ved at hjælpe dem i fritidsjob. Indsatserne kan være faktorer, der bidrager til de unges forudsætninger for at begå sig på samfundets præmisser på længere sigt.

## 7.5. Viden er magt: Solrosens arbejde med at styrke de unges rettighedsforståelse

I nærværende afsnit udfolder vi, i hvilken grad det er muligt for Solrosen gennem sit arbejde at fremme de unges medborgerskab ved at styrke deres viden om rettigheder i forhold til statsborgerskab og opholdstilladelse for dem, som har behov for det.

Forståelse for samfundet og viden om rettigheder og pligter er essentielt for, at borgere kan få reel indflydelse på deres samfundsmæssige deltagelsesmuligheder (Marshall, 2003; Goul Andersen, 2004). I Solrosen arbejder de for at give de unge samfundsindsigt ved eksempelvis at have overblik over de rettigheder og pligter, der er forbundet med at være borger i Danmark. Et af Solrosens tilbud er vejledning vedrørende statsborgerskab og opholdstilladelse. Projektet er udsprunget af en efterspørgsel blandt de unge brugere af Værestedet, hvor en stor del af de unge har forældre uden dansk statsborgerskab. De får ikke den nødvendige viden om deres rettigheder, fordi forældrene heller ikke selv har den nødvendige viden. Eksempelvis ved nogle af forældrene ikke, at deres børn ikke har permanent opholdstilladelse, blot fordi de selv har det. Dette betyder, at de unge selv skal søge herom, inden de fylder 18 år, hvis de ikke vil risikere en udvisning til forældrenes oprindelsesland. Det kan være en lang og kompliceret ansøgningsproces, som desuden kan koste de unge penge, som de ikke har (Solrosen, 2023; Udlændingestyrelsen & SIRI, 2023).



Problematikker omkring statsborgerskab og opholdstilladelse er relevante for de unges medborgerskab, fordi det relaterer sig til deres legale status i Danmark. Selvom man godt kan være medborger i et samfund uden nødvendigvis at have statsborgerskab i territorialstaten (Boje, 2017:162), så anser vi det for afgørende at kunne for at opholde sig i landet, hvis man skal have deltagelsesmuligheder og tilhørsforhold.

Vi har en del unge, der ikke har statsborgerskab. Ja, det faktisk mange af de unge, der kommer her. Så snakker vi om det og finder ud af hvordan og hvorledes (Carl, 2023, l. 89-90).

Hvis en ung ikke har kendskab til sine rettigheder og sit ansvar i forhold til at søge om permanent opholdstilladelse eller statsborgerskab, så kan vedkommende ende med at blive udvist af Danmark. Det siger sig selv, at en sådan situation gør det umuligt for den unge at etablere sig. Derfor kan vejledning om ansøgninger til statsborgerskab og opholdstilladelse tolkes som en grundsten i forhold til at støtte de unge i at opnå reelt medborgerskab. Ligesom Solrosens øvrige tilbud, er vejledning om statsborgerskab og opholdstilladelse udsprunget af en efterspørgsel fra Værestedets unge (Solrosen, 2023).

Udover indsatser, der hjælper de unge mere specifikt med forskellige problematikker, så beskrives det i foreningens metodehåndbog, hvordan de professionelle i Værestedet arbejder for at skabe stærke voksenrelationer og et positivt fællesskab for de unge.

Vi skal være i stand til at skabe en kontakt med de unge, så vi får etableret en tillidsfuld og konstruktiv relation. For at etablere en relation, skal der udvises situationsfornemmelse, empati, omsorg samt være en forståelse for kulturelle forskelle. Tilgangen til og kommunikationen med de unge, skal resultere i, at de føler, at vi har tillid til og respekt for dem – så de forhåbentlig føler sig trygge og ønsker at vise os gensidig tillid. Den gode relation er en nødvendig forudsætning for, at vi kan støtte og vejlede de unge (Solrosen, 2022b:5).

Når man i Værestedet arbejder for, at de unge skal have nogle trygge voksenrelationer, så handler det især om, at de skal kunne dele deres bekymringer, så den professionelle så vidt muligt kan støtte og vejlede den unge. Hvis ikke de professionelle i Værestedet havde opdaget udfordringerne vedrørende statsborgerskab og opholdstilladelse, så havde disse unge potentielt set haft en større

risiko for ikke at få ansøgt herom i tide og på korrekt vis. Når de professionelle arbejder for at skabe en tryk atmosfære og tillidsfulde voksenrelationer i Værestedet, så kan det betyde bedre kendskab til de unge og dermed bedre og mere målrettede indsatser. Netop dét kan have stor betydning for de unges deltagelse i samfundet.

### 7.5.1. Praktisk hjælp i mentorordningen

I Solrosens mentorordning arbejder de frivillige mentorer for at skabe en god relation til unge med henblik på at kunne støtte på den mest hensigtsmæssige måde (Solrosen, 2022b:10). Fordi vi ikke har adgang til de unges egne oplevelser af mentorrelationerne, så kan vi ikke med sikkerhed sige, hvilken effekt de har. Ifølge Solrosens årsrapport, så fortæller en mentor følgende om sin mentee:

Da hun i foråret fik et arbejde, var hun lidt nervøs for at tage af sted. Hun var særligt bekymret for afstanden mellem arbejdet og hendes hjem. Jeg støttede hende ved at tage bussen med hende ud til arbejdspladsen første gang. Da hun efterfølgende tog turen selv, var hun så stolt og sagde, “det kunne jeg godt finde ud af!”. For hende var det kæmpestort (Citat fra mentor, Solrosen, 2022b).

Citatet kan være et udtryk for, hvor betydningsfulde mentorrelationer kan være i forhold til at tilbyde individuelt tilpasset støtte. Mentoren identificerer den unge kvindes bekymring om afstanden mellem arbejdet og hendes hjem og tager handling for at hjælpe hende med at overvinde denne hindring. Ud fra mentoren udtalelser er resultatet, at den unge kvinde føler sig stolt og opnår større selvtillid.

Mentorordningen er tiltænkt unge mellem 18 og 24 år med behov for støtte i overgangen fra ung til voksen. De unges behov spænder vidt, og drejer sig i nogle tilfælde om praktisk hjælp (Solrosen, u.å.).

Altså, der er en lille gruppe af unge fra Eritrea, som er kommet hertil som flygtninge for nogle år siden. Så har én af dem fået en mentor, og har han sagt til sine venner, at man kan få en mentor her. Så der er et par stykker af, som har brug for både helt praktisk hjælp: gældsafvikling, forstå det danske system. Og så bare det med at have et menneske der i Danmark, de kan betro sig til (Bea, 2023, l. 160-164).

Citatet viser, at mentorordningen potentielt kan bidrage til at styrke de unge flygtnings status i samfundet. Mentorerne kan hjælpe de unge med at forstå det danske system og med gældsafvikling - en hjælp, der kan være vigtig for at kunne navigere i samfundet og undgå at falde igennem systemet. Derudover viser citatet, hvordan Bea oplever, at mentorordningen bidrager til at skabe tillid og tryghed for disse unge ved at tilbyde dem en person, som de kan betro sig til i Danmark. Dette kan have en positiv indvirkning på de unges mentale sundhed og trivsel, herunder bedre skolepræstationer, højere selvværd og færre adfærdsproblemer (Rhodes et al., 2006).

Opsamlende peger dette afsnit på, at Solrosens indsatser viser et potentiale for at fremme de unges medborgerskab. Dette synliggøres særligt via foreningens målrettede hjælp til søgning af statsborgerskab og opholdstilladelse, hvor de unge får direkte og praktisk hjælp til aktuelle problematikker. Vi forstår både Værestedet og mentorordningen som indsatser med potentiale til at styrke de unges medborgerskab. Begge indsatser er tiltænkt og bliver samtidig beskrevet som indsatser med tillidsfulde og trygge rum, hvor de unge har muligheden for at betro sig til en voksen om vanskeligheder med eksempelvis statsborgerskab.

## 7.6. Selvforsørgelse og anerkendelse: Kolliderende tilgange?

Med følgende afsnit belyser vi, hvordan Solrosens projekter kan anses for at være et produkt af magtteknologier i samfundet, som tilskynder de unge til at tage visse medborgerskabspligter til sig. I den forbindelse kommer vi nærmere ind på, hvordan Solrosens mål om, at de unge bliver selvforsørgende, kan kolliderer med anerkendelsesperspektivet.

Marshall gjorde det klart, at sammen med de rettigheder, som medborgerskabet giver, følger tilsvarende en række forpligtelser (Marshall, 2003:133). Særligt uddannelse og lønnet arbejde anses for vigtige faktorer for at være fuldgyldig medborger med henblik på at kunne bidrage til fællesskabet gennem skattebetaling og vidensproduktion (Marshall, 2003:158; Boje, 2017:15). I Solrosen betragter man ligeledes uddannelse og evnen til at kunne forsørge sig selv som vigtige elementer for at have et godt ungdomsliv.

Vi har jo de overordnede mål, at alle unge har ret til et godt ungdomsliv; Alle unge skal kunne gennemføre en ungdomsuddannelse eller blive selvforsørgende. Så er der

en lang række delmål, altså det med at have en positiv opfattelse selv og være handlekraftig (Tanja, 2023, l. 406-409).

Selvom citatet fra Tanja ikke direkte refererer til medborgerskab, tolker vi, at der er en klar sammenhæng mellem målene for et godt ungdomsliv og de forpligtelser, som Marshall beskriver som en del af medborgerskabet. For at kunne bidrage til samfundet med skattebetaling og vidensproduktion er det nødvendigt at have en uddannelse og et arbejde. Blandt andet derfor kan det anses for vigtigt, at unge har muligheden for at gennemføre en ungdomsuddannelse eller blive selvforsørgende, som Tanja også fremhæver som mål. Derudover er det interessant at bemærke, at Tanja nævner "at have en positiv opfattelse selv og være handlekraftig" som delmål for et godt ungdomsliv. Dette kan ligeledes ses som en del af medborgerskabet, da det kræver en vis grad af selvstændighed og evne til at tage ansvar for sit eget liv, hvilket er en forudsætning for at kunne bidrage til samfundet på en meningsfuld måde. Ifølge Munford & Sanders (2021) er det socialarbejderens opgave i samarbejde med den unge at håndtere umiddelbare problemer og udvikle strategier, der kan føre til meningsfulde og varige forandringer. Målet bør være at styrke de unge menneskers evne til at være ansvarlige medlemmer af samfundet og aktivt deltage i det (Munford & Sanders, 2021). De professionelle arbejder med at støtte de unge i ansøgningsprocesser vedrørende uddannelse og fritidsjob kan anskues som en strategi, der har til formål at skabe meningsfulde og varige forandringer for de unge. Ved at styrke deres muligheder for at opnå en uddannelse eller blive selvforsørgende åbner de professionelle dørene for fremtidige muligheder og forbedret livskvalitet for de unge.

Ser vi på citatet fra Tanja i lyset af Foucaults magtbegreb er det essentielt, at han ser magt i moderne samfund som en produktiv kraft, der drejer sig om at fremme og stimulere visse egenskaber og kapaciteter i befolkningen. Formålet er at påvirke borgernes handlinger og selvopfattelser, så de er i overensstemmelse med samfundets mål (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:17, 20). Vi argumenterer for, at Solrosens mål for et godt ungdomsliv i høj grad minder om samfundets forventninger, hvad angår selvforsørgelse. Tanja beskriver, at det er en del af et godt ungdomsliv at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse og være selvforsørgende, hvilket læner sig op, af de seneste årtiers paradigmeskift fra welfare til workfare på beskæftigelsesområdet i Danmark. Det har blandt andet medført en forventning om, at den enkelte skal bidrage til samfundet i henhold til en noget-for-noget-tilgang og i videst mulig udstrækning blive selvforsørgende. Man taler om et skift fra

omsorgsetik til beskæftigelsesetik (Goli & Hansen, 2016:46, 282, 34). Eksempelvis er det en betingelse, at man kan forsørge sig selv, hvis man vil have mulighed for at blive dansk statsborger (Udlændinge- og Integrationsministeriet, u.å.). Beskæftigelsesetikken fordrer en individualistisk tilgang vedrørende selvforsørgelse og selvansvar, hvilket kan være en udfordring for borgere i udsatte positioner (Goli & Hansen, 2016:282).

Udover at foreningens mål taler ind i en eksisterende tendens om øget selvforsørgelse, så kan individualiseringen og de ændrede krav til individet ligeledes kolliderer med anerkendelsesperspektivet, navnlig i arbejdet med sårbare mennesker (Juil, 2016:615). Ifølge Honneth fører moderniteten til en uretfærdig anerkendelsesorden, hvor forskellige grupper diskrimineres i deres muligheder for at blive anerkendt. Social retfærdighed kan både dreje sig om anerkendelse af forskellighed og om den enkeltes muligheder for i samfundet at opnå anerkendelse af sin livsform. I vor tids samfund er virkeligheden langt fra ideel, idet socialpolitikken bidrager til disciplinering og stigmatisering af mennesker, der ikke kan opfylde samfundets normer for en god tilværelse (Juil, 2016:612). Vi mener derfor, at det er vigtigt at overveje, hvordan Solrosen forvalter den modsætning, der kan være i målet om et godt ungdomsliv samt i idealet om selvforsørgelse og anerkendelse af de unges sociale udfordringer.

Det er det der med at se de unges potentiale og få styrket de gode ting, der er [...] Fordi så kan det godt være, at du har megasvært ved det i skolen, men til gengæld, så er du bare hammergod til dét her. Du kan bare virkelig godt lide systemer, så lad os lige dyrke dét, fordi det er en kæmpe gave. Og så det der med at bruge sig selv i at være sådan: "Jeg kan ikke finde ud af sådan noget med systemer" (Aksel, 2023, l. 103-114).

Citatet kan være et udtryk for Aksels håndtering af den potentielle modsætning ved at anerkende, at unge med sociale og faglige udfordringer har brug for særlig støtte og vejledning. Desuden viser citatet, at Aksel ikke kun har fokus på, at den unge skal være selvforsørgende, men at han også har fokus på at anerkende de udfordringer, såvel som positive kvaliteter, som identificeres hos den unge. Ved at anerkende og udvikle deres evner og interesser, forsøger Aksel at finde og dyrke evner hos de unge, som de unge selv mener, de har. Dette kan anses for at være et forsøg på at balancere idealet om selvforsørgelse med anerkendelse af de unges sociale udfordringer og forskellige evner.

Dette afsnit kaster lys over den dobbelthed, der eksisterer, når Solrosens mål for de unge i udsatte positioner kan ende med at udøve en skjult magt, der øger de unges forventninger til egen selvforsørgelse. Derudover risikerer foreningen at tale ind i en øget individualisering, der potentielt set kan skade de unges muligheder for at opnå anerkendelse. Dog tolker vi Aksels udtalelse som et udtryk for, at foreningens ansatte har fokus på at støtte og vejlede de unge, så de bliver anerkendt for deres positive kvaliteter. Det tyder på, at foreningen taler ind i en målsætning for de unge, der i høj grad læner sig op ad nutidens samfundstendenser. Vi tolker, at Solrosen forsøger at balancere dette ved at være opmærksomme på, at de unge skal støttes og vejledes i at fremme egne positive kvaliteter, der ikke udelukkende har til formål at styrke deres muligheder for selvforsørgelse.

## 7.7. Uddannelse som pligt og rettighed

I dette afsnit belyser vi, hvordan de professionelle mener at kunne støtte de unge i at gennemskue uddannelsessystemet samt opnå personlig udvikling og heraf et styrket medborgerskab.

En vigtig pointe hos Marshall er, at medborgerskabet i høj grad cementeres gennem uddannelsessystemet, og den status, man opnår gennem uddannelse, anerkendes af samfundet og giver en legitimitet, som medborgeren kan bære med sig ud i verden (Marshall, 2003:129). Uddannelse er en social rettighed knyttet til medborgerskabet, fordi det er med til at forme kommende voksne. Samtidig er uddannelse en nødvendig forudsætning for civil frihed, og det er en social pligt at forbedre sig og blive mere civiliseret, da et samfunds sociale sundhed er afhængig af sine medlemmers civiliserede adfærd (Marshall, 2003:72-74). Dette betyder, at uddannelse både kan anses for at være en rettighed til gavn for den enkelte borger og en nødvendig pligt for at samfundet kan fungere. Set i lyset af dette er Solrosens tilbud om støtte i forbindelse med valg af og ansøgninger til uddannelse og praktik interessant, fordi foreningen dermed kan bidrage til en af de mest grundlæggende faktorer for medborgerskab.

Størstedelen af de unge, der benytter sig af tilbuddet, er unge med sociale og faglige udfordringer, et svagt voksennetværk og en del af de unge står helt uden for beskæftigelses- og uddannelsessystemet. Indsatsen er derfor baseret på en vedvarende og regelmæssig kontakt med de unge for at fastholde deres motivation for uddannelsesvalg og praktiksøgning (Solrosen, 2022b:11).

Tilbuddet er rettet mod unge, der ellers ville stå uden for beskæftigelses- og uddannelsessystemet, og det er baseret på en vedvarende og regelmæssig kontakt for at fastholde deres motivation for uddannelse og praktiksøgning. Dette tolker vi således, at Solrosen har en forståelse af, at uddannelse ikke kun handler om adgang til viden og færdigheder, men ligeledes om at overvinde sociale og personlige udfordringer for at opnå medborgerskabets fulde fordele. De professionelle har som regel mulighed for at følge den unge fra valg og optag af uddannelse og praktik og undervejs i studiet eller på praktikpladsen via opfølgende samtaler eller når unge benytter sig af Værestedets faciliteter. På den måde kan medarbejderne i højere grad sikre, at de unge har de nødvendige værktøjer og færdigheder til at blive aktive og ansvarlige medlemmer af samfundet. Solrosens tilbud kan på den måde bidrage til at sikre, at disse unge får adgang til uddannelse og dermed også til medborgerskabets rettigheder og pligter.

Der var nogle som havde rigtig svært ved hele uddannelsessystemet, og få skrevet ordentlige ansøgninger [...] hvis man skulle ind på en erhvervsuddannelse med grundforløb og praktikplads og alt sådan noget. Og så startede det ligesom uddannelsesprojektet (Aksel, 2023, l. 59-63).

Citatet viser, hvordan Aksel oplever, at der er et behov for uddannelsesprojekter som Solrosens tilbud for unge med udfordringer i uddannelsessystemet. Han fremhæver, at nogle unge har svært ved at skrive ansøgninger, navigere i uddannelsessystemet og finde praktikpladser i forbindelse med erhvervsuddannelser. Dette er vigtigt, fordi det viser, at der er unge, som har brug for hjælp til at overvinde praktiske og personlige udfordringer i forbindelse med uddannelse.

Ifølge Marshall hænger uddannelse sammen med muligheder for demokratisk deltagelse i samfundet, fordi “ytringsfriheden kun [har] et beskedent reelt indhold hvis man på grund af manglende uddannelse intet har at sige der er værd at sige, og ingen måde at blive hørt på hvis man siger det” (Marshall, 2003:87). At have evnen til at udtrykke sig, forhandle mening og være åben er afgø-

rende kompetencer for unge, der ønsker at være aktive og demokratiske borgere. De unges stemmer kan let blive undertrykt af både interne og eksterne kræfter, og hvis ingen lytter eller svarer, har de ingen social betydning. Deltagelseskompetencer er en del af de kommunikative færdigheder. Des flere fællesskaber, de unge kan tilhøre, desto større er mulighederne for aktiv deltagelse (Horsdal, 2004:128).

Uddannelsesprojekter som Solrosens tilbud er et bud på, hvor unge kan få støtte og vejledning til at finde den rette uddannelse og praktikplads. Solrosen har i 2022 haft 102 vejledninger herom (Solrosen, 2023), og hvis indsatsen rent faktisk formår at hjælpe de unge på rette vej, kan indsatserne bidrage til deres medborgerskab.

Vi har også nogle unge, der kommer hened - nogle succeshistorier - som ikke ved hvad de skal, og nu er de igang med at søge ind på socialrådgiveruddannelsen på kvote to. Der har vi faktisk én... [...] For cirka et år siden var han faret vild, ikk'. Dét, at vi har nogle voksne, som han kan samtale med, som han ser op til, og at han får hjælp til at søge, til at læse og interessere sig for det, han vil (Carl, 2023, l. 113-121).

Carl beretter her om en ung, som har oplevet vanskeligheder med at finde retning i forbindelse med uddannelse, men som alligevel formår at udvikle sig positivt med hjælp fra medarbejderne i Solrosen. Carls beskrivelse af den unges udvikling kan være udtryk for vigtigheden i, at de unge har stærke voksenrelationer, som de har tillid til og dermed har lyst til at samtale med om deres udfordringer og tvivl. Ved at give de unge adgang til ressourcer og støtte, som hjælper dem med at undersøge deres interesser og finde en vej, der passer til deres mål, kan Solrosen potentielt set bidrage til at fremme en mere retfærdig og ligelig adgang til uddannelse og beskæftigelse.

Solrosens fritidsjobindsats retter sig mod unge, som kan have gavn af støtte i forhold til, hvordan man skriver en ansøgning, går til jobsamtale og får information om regler og opførsel på arbejdsmarkedet. Intentionen er at ruste de unge til selvstændigt at søge job og indgå på en arbejdsplads ved at støtte den unge i at tage ejerskab over jobsøgningsprocessen gennem medinddragelse og medbestemmelse (Solrosen, 2022b:8).

Det er megafedt at få dem ud i fritidsjob, men jeg synes faktisk at min vigtigste rolle er og få sat spotlys på nogle af de der gode ting [ved dem selv] (Aksel, 2023, l. 122-125).



Citatet kan ses som et eksempel på, hvordan Aksel som en voksen i de unges liv kan hjælpe dem til at opnå deres fulde potentiale som medborgere ved at sætte fokus på deres styrker og positive kvaliteter. Dette er vigtigt, fordi det kan hjælpe de unge med at opbygge selvtillid og selvværd, som er nødvendigt for at tage ansvar for deres liv og deltage aktivt i samfundet. Desuden viser citatet, at selvom de professionelle mener, at det er vigtigt at hjælpe de unge med at få fritidsjob, så er det også vigtigt at fokusere på andre aspekter af deres udvikling. De unge er ikke kun defineret af deres arbejde, men også af andre aspekter af deres liv og identitet. Dette understreger, at medborgerskab ikke kun er noget, der opnås gennem samfundets institutioner, men også gennem det daglige samarbejde og engagement fra enkeltpersoner.

Samlet set ser de ansatte i Solrosen et behov hos de unge med hensyn til at få hjælp til at gennemskue uddannelsessystemet. Derfor kan de indsatser, der tilbyder støtte og vejledning på dette område, anskues som nogle, der hjælper de unge i gang med en uddannelse, hvilket kan bidrage til deres medborgerskab. Solrosens ansatte hjælper dog ikke kun de unge med at forbedre deres kvalifikationer inden for uddannelse, job og praktik, men har i lige så høj grad fokus på at støtte de unges personlige udvikling.

## 7.8. Delkonklusion

I denne analysedel besvarer vi undersøgelsesspørgsmålet: *Hvordan kan Solrosens indsatser og relationelle arbejde bidrage til unges medborgerstatus gennem opbygning af kapabiliteter og viden om rettigheder?*

Solrosens unge brugere er en mangfoldig gruppe og har alle behov for voksenstøtte i forskellige grader. Deres udfordringer spænder vidt og inkluderer ensomhed og autisme samt behov for vejledning om rettigheder og støtte til uddannelses- og jobansøgningsprocesser. Vi betragter Solrosens projekter som forsøg på at støtte udviklingen af visse kapabiliteter hos unge mennesker således, at de kan klare sig bedre på arbejdsmarkedet og i uddannelsesregi samt være bevidste om deres rettigheder. Solrosens indsatser kan bidrage til at støtte unge mennesker i overgangen fra ungdom til voksenlivet ved at hjælpe dem med at finde job, uddannelse og praktik. Herigennem kan de opbygge evner til at forebygge kriminalitet og økonomiske vanskeligheder i fremtiden. Vi

argumenterer for, at disse faktorer har betydning for de unges deltagelse i samfundet og dermed deres medborgerskab.

Analysen peger på, at Solrosens indsatser har potentiale til at fremme de unges medborgerskab, hvad angår statsborgerskab og opholdstilladelse. Ved at de unge kan få hjælp til søgeprocesserne, kan det forhindre dem i at blive udvist af landet på grund af manglende viden om deres rettigheder.

Gennem analysen rejser vi med det Foucauldianske perspektiv et spørgsmål om, hvordan samfundets diskurser og praksisser har påvirket behovet for en forening som Solrosen, og hvordan denne bidrager til at reproducere eller modarbejde disse diskurser. Dette har ledt os til en række nye erkendelser. Vi argumenterer for, at selvom Solrosens projekter og praksisser er velmenende og forsøger at hjælpe de unge, så har de potentiale til at bidrage til opretholdelsen af magtforhold i samfundet. For eksempel kan fritidsjobindsatsen og uddannelsesstøtten fremme bestemte normer og idealer om, hvad det vil sige at være en produktiv og ansvarlig borger, og dermed udelukke dem, der ikke passer ind i disse rammer.

Det belyses, hvorvidt det relationelle aspekt kan anses for at være en form for styringsteknologi, der præger de unge til at agere ud fra samfundets behov frem for deres egne, såfremt der er en forskel derpå. Det vises, at relationelt socialt arbejde er et komplekst fænomen, som ikke er entydigt positivt eller negativt. Det anses på den ene side for at være til både den enkelte unges og fællesskabets bedste, når de unge gennem trygge relationer guides til at indgå i samfundet på samfundets præmisser. Dette inkluderer eksempelvis, at de unge ikke involverer sig i kriminalitet, men arbejder og betale skat.

På den anden side kan denne hjælp utilsigtet føre til en skjult magt, der skaber urealistiske forventninger hos de unge om at være fuldstændig selvforsørgende. Derudover er der en risiko for, at foreningen ved at fokusere for meget på de individuelle præstationer bidrager til en samfundsmæssig tendens til øget individualisering. Dette kan i sidste ende begrænse de unges muligheder for at få anerkendelse og opnå deres fulde potentiale.

# Kapitel 8: Relationernes betydning for de unges identitet og tilhørsforhold

I følgende kapitel udfoldes anden delanalyse. Vi vil ud fra de professionelle i Solrosen søge at besvare, hvilken betydning relationer har for de unges identitet og tilhørsforhold. Med et fuldgyldigt medborgerskab henvises til, at den unge oplever et socialt tilhørsforhold i samfundet (Boje, 2017:15), hvorfor vi i dette kapitel undersøger, hvordan indsatser i Solrosen kan bidrage til at styrke de unges tilhørsforhold til samfundet gennem stærke voksenrelationer og ungefællesskaber.

Medborgerskabets forpligtelser omfatter at bidrage til finansiering af offentlige opgaver, overholdelse af lovgivningen og engagement i den demokratiske dialog, som alle ifølge Boje er tegn på samfundssind. Gennem disse forpligtelser kan borgerne opnå en følelse af tilknytning til fællesskabet, gensidige sociale relationer og fælles værdier, der strækker sig på tværs af sociale grupperinger. Disse er afgørende for at kunne praktisere medborgerskab i det moderne velfærdssamfund (Boje, 2017:15).

Solrosen arbejder gennem forskellige indsatser for, at alle unge får et godt og sundt ungdomsliv. Samtidig er de professionelle af den overbevisning, at eksempelvis et fritidsjob, en uddannelse og en stærk relation til en voksen kan være med til at øge den unges følelse af medborgerskab og deltagelse (Solrosen, u.å.). Solrosens arbejde har et primært mål om at vejlede de unge samt understøtte individuelle ressourcer, hvor de med en narrativ metode, imødekommer de unge med en nysgerrighed på den individuelle livsopfattelse og meningsforståelse (Solrosen, 2022b:3). Solrosen arbejder ud fra værdier, der bygger på anerkendelse, mangfoldighed, brobygning og fællesskab, hvormed målet tilsigter at fremme de unges frihed og trivsel, ved et fokus på anerkendelse, relationer og opbygning af færdigheder og ressourcer (Solrosen, 2022b:1)

## 8.1. Det uformelle netværk

I første analysedel illustrerer vi, hvordan Solrosen med et udtalt fokus på medborgerskab søger at styrke de unges opbygning af kompetencer og færdigheder for at imødekomme en positiv udvikling. I afsnittet fokuseres særligt på de individuelle ressourcer, og hvordan de forskellige indsatser

støtter de unge til at finde job, uddannelse og praktik. Herigennem tydeliggøres, at det i udtalt grad hjælper de unge med at udvikle ressourcer og evner til at klare livets udfordringer. Følgende afsnit fokuserer på den relationelle del i forhold til det at have et tilhørsforhold og have en betydning i sociale sammenhænge.

Ifølge Solrosens hjemmeside lægger man i Værestedet stor vægt på relationelt arbejde, da det anses for at være afgørende for at give de unge den nødvendige støtte og ballast til at træffe gode valg og deltage i sunde fællesskaber. I Værestedet er der nok ansatte og frivillige til at sikre, at de unge altid har mulighed for at tale med en voksen. Hver dag laver de unge og voksne aftensmad sammen, hvilket er en pædagogisk aktivitet, hvor alle deltager i madlavning og borddækning og spiser sammen. Dette giver mulighed for at styrke de tillidsfulde relationer mellem ung og professionel, nyde fællesskabet og tale om de emner, der optager de unge (Solrosen, u.å.).

Værestedet er et hjemligt rum, hvor unge kan komme og føle sig afslappet og føle sig hjemme. Vi har ikke decideret pligter, de skal udføre, eller noget vi kræver af dem. Udover når vi skal lave aftensmad, så deltager de i enten oprydning eller madlavning. Vi fokuserer meget på det sociale. Ungerne skal kunne snakke sammen. Mange af de unge, vi har, de har diagnoser eller de har problemer hjemme, og ensomhed fylder rigtig meget hos dem, så vi prøver at gøre dem mere socialt aktive - også ude i samfundet (Carl, 2023, l. 46-52).

Med citatet understreger Carl, at Værestedet er et rum for de unge, hvor de kan føle sig velkomne og afslappede. Dette kan ses som et eksempel på, at de professionelle i Værestedet forsøger at imødekomme de unges behov for at føle sig accepteret og inkluderet i et fællesskab. Dernæst nævner Carl, at der ikke stilles krav til de unge, udover oprydning og madlavning. Dette kan tolkes som en måde at give de unge en følelse af frihed og selvbestemmelse, samtidig med at de unge får en forståelse af, at man deles om ansvaret for, at visse opgaver, som også er i deres interesse, bliver gjort. Ved at give de unge mulighed for at tage ansvar for nogle få opgaver, kan de blive en del af fællesskabet og få mulighed for at bidrage, hvilket er en central del af det at være medborger. Uformelle netværk og uformelt civilt engagement, som dét, de unge foretager sig i Værestedet, er ifølge Boje (2017) centrale elementer for et samfunds sammenhængskraft. Kontakten til det formaliserede civilsamfund sker i høj grad gennem de uformelle netværk, og det er også gennem disse

netværk, at de unge henter motivationen til at indgå deri (Boje, 2017:31). Dette taler ind i undersøgelsen af Haller og Hadlers (2006), hvor konklusionen peger på, at det særligt er de sociale relationer og stærke fællesskaber, der øger lykke og trivsel. I Værestedet er der i udbredt grad fokus på det sociale, der i høj grad drejer sig om at styrke de unges sociale kompetencer og give dem mulighed for at interagere med andre i uformelle netværk.

Solrosens værested er først og fremmest et tilbud, som søger at være et positivt fællesskab for unge i udsatte positioner (se afsnit 4.1), som også indebærer forskellige aktiviteter, der har til formål at fremme de unges sociale såvel som samfundsmæssige dannelse.

Vi har for eksempel sådan noget spørgehjørne med en sociolog, som kommer her (Pelle, 2023, l. 236-240).

Der kommer også månedsgæst, hvor der kommer en gæst udefra og fortæller sin historie (Carl, 2023, l. 436-438).

Carl beretter, at de i Værestedet månedligt får en udefrakommende gæst på besøg, som kommer og fortæller sin historie, hvilket kan bidrage til de unges samfundsforståelse, da de kan få indblik i forskellige livsfortællinger og perspektiver på samfundet. Pelle nævner spørgehjørnet, som går ud på, at de i Værestedet har haft en sociolog på besøg til at komme og dele ud af sin viden. Dette kan være et udtryk for, at de professionelle ønsker at udsætte de unge for forskellige perspektiver og viden om samfundet. Ved at lade sociologen komme til Værestedet, kan de unge få en mere nuanceret forståelse af samfundet, og dermed også blive bedre rustet til at agere som medborgere. Udover aktiviteter som spørgehjørnet holder Værestedet ligeledes forskellige kurser, som de unge kan deltage i:

Vi holder tit nogle kurser for de unge. Vi har for eksempel kursus i konflikthåndtering, så der kommer også nogle udefra og bidrager med hjælp til konflikter. Og mange, mange andre ting. Vi prøver på, at de unge skal udvikle sig. Udover at kunne være her, så skal de også ud i det sociale, ud i samfundet (Carl, 2023, l. 211-214).

Citatet viser, hvordan Værestedet forsøger at tilbyde mere end blot et sted at hænge ud for de unge. Udover at give dem et socialt rum, tilbyder de også kurser i eksempelvis at håndtere konflikter. Konflikter er en uundgåelig del af menneskeligt samvær, hvorfor vi betragter færdigheder indenfor

konflikthåndtering som vigtige for de unge. En grundlæggende forståelse af konflikter, konfliktadfærd og konflikthåndtering kan fremme forståelse, udvikling og positiv forandring i relationen med den anden part (Jakobsen, Viskum & Villumsen, 2017:362). Citatet illustrerer de ambitioner Solrosen har, om at tilbyde en helhedsorienteret tilgang til de unge, og tilmed hjælpe dem med at vokse som individer, både socialt og personligt (Solrosen, u.å.). Ifølge Carl kan dette være særligt vigtigt for de unge, som kommer i Værestedet, eftersom mange af dem har diagnoser eller problemer derhjemme og at ensomhed kan fylde meget.

Det kan være relevant at overveje, hvordan de professionelle vurderinger og erklærede hensigter præger de unge. Ifølge Foucault er magt til stede i alle sociale relationer og strukturer, og omhandler en magt til at kontrollere, normalisere og uddanne borgere til kompetente samfundsmedlemmer (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:17). Særligt pædagoger og socialarbejdere anses for at være bi-magtens professionelle og spiller en vigtig rolle i denne magtudøvelse. Her henvises til, at de kan fremstå som sandhedseksperter og bestemme karakterbrister og afvigelser hos individer og foreslå passende tiltag (Mik-Meyer & Villadsen, 2017:18-19; Järvinen & Mortensen, 2007:14). Når de professionelle tilkendegiver, at de forsøger at imødekomme de unges behov, er det essentielt at stille spørgsmål til den professionelle påvirkningsgrad, og henlede til spørgsmålet om, hvem der identificerer behovene om hvad der er bedst for den unge. På den ene side kan man tale om, at udsatte unge i højere grad er tilbøjelige til at optage forståelser og meninger om, hvad det bedste er. På den anden side kan det også anses som en positiv magtopfattelse, idet bio-magtudøvelsens arbejde er at korrigere og forbedre mennesket og skabe bestemte typer af produktive subjekter og adfærdsnormer. Set med dette blik kan, der være tale om en social magt, der kan fremstå produktiv for de unges position som medborgere (Mik-Meyer & Villadsen, 2017:18-19; Järvinen & Mortensen, 2004:14).

Det tydeliggøres, at Værestedet tilbyder de unge et fællesskab, hvor de kan styrke deres sociale kompetencer og uformelle netværk. Indsatsen kan dermed på den ene side anses for at være en overvejende positiv magtudøvelse, hvor de unge fremmer deres positive udvikling og position som medborgere. Værestedet kan også ses som en indsats, hvor de unge potentielt kan blive påvirket til at tilpasse sig samfundets forventninger om korrekt adfærd. Med en indsats, som Solrosen, der imødekommer et fællesskabende rum, ser vi en vigtighed i at undersøge, hvordan indsatsene i foreningen særligt kan være medvirkende til at opfylde det sociale behov hos de unge.

## 8.2. Et socialt behov

Med afsæt i ovenstående afsnit ser vi en relevans i at undersøge, hvordan det sociale behov imødekommer et udviklingspotentiale, og særligt hvilken betydning det har for de unge. Afsnittet udfolder hvorledes de unge, som befinder sig i socialt udsatte positioner, får muligheden for at styrke deres sociale kompetencer i Solrosen, hvilket kan gavne de unge i andre samfundsmæssige arenaer.

I undersøgelsen af Haller & Hadler (2006) italesættes vigtigheden i at imødekomme det sociale rum, idet manglen af dette, vil kunne resultere i isolation og ensomhed, der kan få konsekvenser i form af ulykke og mistriivsel.

Det er jo i øvrigt en tendens med de unge, at de har fået nogle knubs i folkeskolen på det sociale. Hvor de både har været fagligt bagud og ikke har kunnet indgå i de sociale grupper, de godt har ville være en del af. Der har de fået nogle knubs, som gør, at de er lidt tilbageholdende i forhold til at springe ind i det sociale. For det er også noget, man ser, at de kommer ned og søger en voksen. Og så langsomt kommer de ind. Men det er meget, at de søger voksenkontakt og voksenstøtte (Pelle, 2023, l. 275-280).

Pelle fortæller, at der er en tendens til, at Solrosens unge har oplevet sociale vanskeligheder i folkeskolen, hvor de kan have følt sig ekskluderet fra sociale fællesskaber og samtidig haft faglige udfordringer. Disse oplevelser kan have gjort dem tilbageholdende i forhold til at engagere sig i det sociale liv med andre unge og kan have resulteret i ensomhed og aggressiv adfærd (Koch, 2013:159-161). Det er her, hvor voksenkontakt og -støtte kan spille en vigtig rolle i at hjælpe de unge med at overvinde deres sociale barrierer og træde ind i fællesskabet og få en følelse af tilhørsforhold.

Vi kan jo se nogle gange, nogle behov, hvor der er noget, vi kan hjælpe med. Men jeg tror også, at mange af de unge, der kommer her, de er sådan, at hvis ikke du har det sociale behov opfyldt, så tror jeg ikke, at uddannelse og skole og sådan noget er særlig motiverende, eller noget, der driver dig. [...] Så min teori er lidt, at nogle af dem, når de så får lidt det her sociale, så begynder de at tænke uddannelse og hvad det næste bliver (Pelle, 2023, l. 424-429).

Citatet viser, at Pelle har en formodning om, at der er en sammenhæng mellem det sociale og motivationen for uddannelse hos de unge brugere i Solrosen. Pelle mener, at mange af de unge,

der kommer til Værestedet, først og fremmest har et stort socialt behov, og hvis dette behov ikke bliver opfyldt, kan det være svært for dem at finde motivation til uddannelse og skole. Han mener også, at når de unge får opfyldt deres sociale behov, kan det motivere dem til at tænke mere på deres fremtid og uddannelsesmuligheder.

Det er en generel iagttagelse, at Solrosen forsøger at imødekomme de unges behov, og italesætter dette som et generelt udgangspunkt for foreningens indsatser. Samtidig er det væsentligt at bemærke, som det ligeledes fremgår i citatet, at foreningen arbejder med et mål om at motivere de unge til en bedre fremtid og uddannelsesmuligheder. Dette kan igen ses i lyset af spørgsmålet om bio-magtens adfærdspåvirkning, og om der reelt kan være tale om et ønske, der er gældende for alle unge, eller om det er et ønske de unge bliver fortalt, at de skal have. Magten skal i det moderne samfund forstås som produktiv, hvor Foucault henviser til at magten bruges til at fremelske, opdyrke og stimulere særlige egenskaber og kapaciteter hos borgerne, hvormed handlinger og selvopfattelsen påvirkes i henhold til samfundets mål (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:17, 20). På den baggrund kan man overveje Solrosens oprigtighed i at imødekomme de unges behov på deres individuelle præmisser og sætte spørgsmålstejn til, hvorvidt magtudøvelsen bliver styrende for det socialfaglige arbejde.

Samlet set peger citaterne fra Pelle på, at de professionelle anser Solrosens indsatser som et rum, hvor unge, der tidligere har haft negative oplevelser med sociale fællesskaber, kan få opfyldt et socialt behov. Når de unge får en positiv oplevelse i foreningen og får deres sociale behov opfyldt kan det give dem mulighed for at finde motivation til eksempelvis at søge ind på en uddannelse. Da Solrosen ønsker at motivere de unge, er det dog vigtigt at have for øje om de motiverende indsatser kan ende med at have en korrigerende agenda overfor de unge.

### 8.3. Når de unge skal knække sociale koder

Det tydeliggøres med ovenstående afsnit, at Solrosen med fællesskabsorienterede initiativer har stort fokus på at fremme sociale tilhørsforhold. Hertil er der særligt fokus på stærke fællesskaber, der søger at styrke en følelse af lykke og trivsel hos de unge. I ovenstående afsnit illustreres ligeledes, hvordan det blandt andet styrker de unges fællesskabsfølelse og medborgerskab, at være deltagende i et rum, hvor de gennem ansvar og individuelle bidrag udvikler sig. Generelt arbejder



Solrosen efter en vision om, at “alle har ret til et sundt ungdomsliv, og så er det med at finde ud af, hvordan vi som voksne og fagprofessionelle kan understøtte det” (Aksel, 2023, l. 92-94). Med det følgende afsnit belyser vi derfor, hvordan den relationelle tilgang praktiseres i Solrosen. Afsnittet illustrerer, hvordan de ansatte imødekommer de unges udvikling samt hvordan de professionelle ser det som en del af deres opgave at fremme de unges sociale kompetencer og relationer både i og udenfor Solrosen.

På baggrund af de professionelles udtalelser antager vi, at det relationelle arbejde i udbredt grad kan være med til at styrke de unges kompetencer indenfor de mere praktiske områder. Samtidig, så arbejder de professionelle ligeledes for at styrke de unge, når det kommer til generelt velbefindende og med at bekæmpe ensomhed.

Unge, der er ensomme og gerne vil have hjælp til at knække sociale koder, og har svært ved at snakke med deres klassekammerater. Så kan man få en mentor, der kan komme med nogle råd til, hvad man kan gøre der (Bea, 2023, l. 115-118).

Ud over, at vi er et værested og vi her hjælper med uddannelseshjælp og praktikhjælp, og statsborgerskabshjælp og opholdstilladelseshjælp, så har vi også vores mentorer, som hjælper de unge, styrker dem og hjælper dem til at kunne have det godt (Carl, 2023, l. 492-495).

Carl og Bea italesætter, hvordan foreningen er et sted, der rummer flere dele af ungdomslivet i alt fra uddannelseshjælp til at knække sociale koder. Her er det specielt mentorordningen og Værestedet, hvor de unge kan få hjælp. I mentorprojektet kan de unge få hjælp én-til-én af en mentor, som kender deres livssituation. I Værestedet skal de blot møde op og være en del af fællesskabet, de fælles snakke eller tage direkte kontakt til de fagprofessionelle. Her har de mulighed for at få en snak om de problematikker, der bekymrer dem og fylder i deres hverdag (Solrosen, 2022b: 10-11). Når de unge får mulighed for at styrke deres kompetencer i forhold til at knække sociale koder og håndtere ensomhed, kan Solrosen være med til at fremme den centrale kapabilitet *relationer*. Denne kapabilitet handler ifølge Nussbaum om at være i stand til at indgå i sociale relationer uden ydmygelse og på grundlag af selvrespekt, som et værdigt væsen, hvis værd er lig med andres (Nussbaum, 2021:54-55). Ifølge Raineri & Cabiati (2016) opbygges og eksisterer relationer kun mellem mennesker, når der opleves at være en gensidighed. I den fælles relation er det særligt

vigtigt, at alle stemmer inddrages, hvormed der henvises til både den professionelle og unges viden. Dermed findes de korrekte svar i fællesskabet, ved gensidighed og i relation til hinanden (Raineri & Cabiati, 2016). Dette kommer særligt til udtryk, når foreningen forsøger at styrke de unge, så de er i stand til at indgå i sociale relationer. Dette sker eksempelvis ved, at de unge deltager i fællesskaber, der både foregår inden for foreningens rammer, men særligt uden for Solrosens tilbud.

Sidste år tog vi til en fodboldkamp med nogle af de unge. Vi havde fået nogle billetter, og der er så en gruppe piger, de er bare inde og se en fodboldkamp hver gang nu, uden os, altså udenom Solrosen [...] Ja, især fordi den gruppe, det er jo bare sådan nogle, der har siddet og trillet tommelfingre derhjemme, og ville bare så gerne have en lille venindegruppe. Der var det jo dejligt at se, at det, de havde fået ud af det, var, at de fik etableret en lille gruppe, hvor de lavede nogle aktiviteter sammen, som de selv blev tovholdere på og tog ud af Solrosen-regi [...] Det er jo sådan noget, vi rigtig gerne vil have, at der sker noget mere af (Pelle, 2023, l. 495-508).

Det er jo sådan noget, det de har fået ud af at komme her - at de har fået det op at stå, ikke (Pelle, 2023, l. 517-518).

Samtalen med Pelle kan være en indikation på, hvordan de unge i forlængelse af Solrosens indsatser aktivt realiserer de kapabiliteter, som de har opbygget. De unge opbygger egenrådigt relationer med andre unge, som de ønsker at hænge ud med uden for Solrosens rammer. Det kan derfor antages at styrke kapabiliteten *relationer*, der, som nævnt, henviser til de unges muligheder for at fremme egne evner der kan imødekomme anerkendelse, omsorg og bekymring overfor andre mennesker (Nussbaum, 2021:54-55). Værestedet kan med denne iagttagelse fungere som et springbræt til, at de unge tør kaste sig ud i selv at opbygge meningsfulde relationer med andre unge, der på den ene eller den anden måde minder om dem selv eller deler visse interesseområder. I Værestedet er der, udover de forskellige indsatstilbud, gratis fællesspisning i hverdagene, hvor det forventes af de unge, at de hjælper til med både madlavning, borddækning og oprydning. Hertil kan der igen argumenteres for, at kapabiliteten *relationer* styrkes hos de unge, når de ved deres deltagelse i Værestedet er med til aktiviteter såsom madlavning og fællesspisning. Her henvises til, at aktiviteter som fællesspisning skaber et rum, hvor de unge lytter til hinanden og bliver lyttet til. Dette

kan samtidig betyde, at de unge opnår en større forståelse for hinanden samtidig med, at de oplever at blive forstået af unge, der ligner dem selv.

Solrosen arbejder for at være en forening, der imødekommer de forskellige aspekter af ungdomslivet, hvormed de professionelle har mulighed for at arbejde med relationsdannelse på varierede måder gennem indsatserne, der tilbydes i foreningen. I ovenstående afsnit synliggør citatet om Værestedets gruppe af piger, at foreningen tilbyder et fællesskab, hvor de unge får styrket mulighederne for at danne meningsfulde relationer til andre unge. Umiddelbart kan det udmunde i et spørgsmål om, hvad der gør Solrosen attraktivt for unge i udsatte positioner. Herunder er det særligt interessant at undersøge, hvordan det relationelle konkret praktiseres, og hvordan de professionelle møder de unge.

## 8.4. En narrativ praksis

I Solrosen arbejder de, som vist i ovenstående afsnit, med at fremme de unges muligheder, men de har ligeledes fokus på at fremme de unges forståelse af de kompetencer og personlige evner, som de allerede besidder. Dette praktiseres særligt gennem en narrativ tilgang, hvor de professionelle er særligt optagede af, hvordan den unge oplever, forstår og giver mening til deres liv (Solrosen, 2022b:3).

I praksis effektueres den narrative grundpointe ved at bryde de dominerende fortællinger, og dermed adskille den unge fra problemet: “Antagelsen er, at den unge *kan have* et problem - men vedkommende *er ikke* sit problem” (Solrosen, 2022b:3). Målet er at få den unge til at danne en ny meningsforståelse ved at arbejde eksternaliserende (Solrosen, 2022b:3). Med et spørgsmål om, hvordan de professionelle i praksis arbejder med narrativer, i forhold til indsatsernes fokus på relationelt arbejde gennem stærke voksenrelationer, tilføjer Aksel:

Vi tager udgangspunkt i den narrative samtalemetode, så det med at tale om de forskellige fortællinger og prøve at ændre på dem, eller ikke at ændre, men i hvert fald give den unge nogle forskellige fortællinger. Så fokus er på, at det kan sagtens være, at du synes du er dårlig til alle de her ting, men hov, der er spotlight på det her, så det er også en fortælling, du kan vælge at bruge (Aksel, 2023, l. 222-227).

I det ovenstående citat italesætter Aksel en central metodisk fremgangsmåde, når Solrosen møder de unge. Med afsæt i den narrative metode, imødekommes de unge som eksperter i eget liv, hvor Solrosen er af den overbevisning, at forskellighed fordrer nye måder at tænke og leve på ved at udvide syn og horisonter (Solrosen, 2022b:2). En narrativ fremgangsmåde tager udgangspunkt i at støtte de unge i selv at opbygge nye og alternative fortællinger om deres liv (Solrosen, 2022b:3). Set i lyset af dette kan det antages at være et vigtigt element for de professionelle at være særligt opmærksomme på de unges ressourcer, kompetencer og færdigheder. I det følgende citat beskriver Tanja, hvordan hun oplever, at de unge besidder værdifulde kompetencer, som de ikke selv anerkender som værdifulde interne kapabiliteter:

Det er meget typisk til en samtale: en ung der kommer og skal have et fritidsjob, så bliver de spurgt, hvad er dine kvalifikationer, så siger de: "men jeg har ikke nogen". Okay, så siger fritidsjobformidlingen, hvad laver du i din fritid "Jamen, jeg passer bare mine børn". Okay, så det vil sige, at du har nogle kompetencer inden for dét at passe børn. Og så handler du måske ind, og det er jo også fint. Spiller du fodbold, ja det gør du også. Hvad sprog taler du "Amen, jeg taler bare lidt dansk og sådan lidt arabisk, men det er jo ikke noget". Jo, det er noget. Det handler om at være med til, sammen med dem, at de får en ny opfattelse af sig selv, at i stedet for: "Jeg er fucking dårlig i skolen!", "jeg er fucker nederen i forhold til mine kammerater". Altså, prøve det med at finde de sprækker, der er i dem, og så sammen med dem prøve at finde nogle mere positive historier om dem, som medvirker til deres selvopfattelse (Tanja, 2023, l. 238-249).

Ovenstående citat viser vigtigheden i, at Solrosen ikke blot søger at skabe et mulighedsrum for de unge til at realisere deres kapabiliteter og opbygge nye kompetencer. I lige så høj grad, antages, at de er med til at skabe en forståelse hos de unge omkring, hvilke interne kapabiliteter de i forvejen besidder, for eksempel sprogkundskaber. Med udgangspunkt i Nussbaum kan disse interne kapabiliteter vise sig vigtige, når de unge udvider deres substantielle friheder og muligheder (Nussbaum, 2021:43). Dette kommer eksempelvis til udtryk, når de unge får et fritidsjob, hvor det kan være en fordel at kunne flere forskellige sprog. På den måde tyder det på, at de ansatte i foreningen forsøger at skabe muligheden for, at de unge kan udfolde deres fulde potentiale i bevægelsen fra

interne kapabiliteter til en udvidelse af deres substantielle friheder og muligheder. Solrosens indsatser kan med fokus på at udvikle de unges interne kapabiliteter være med til, at de unge, der før i tiden har været uopmærksomme på deres individuelle kompetencer, i højere grad ændrer deres forståelse. De unge kan dermed få en forståelse for, hvad de som individer kan bidrage med både i arbejdsøjemed og i andre sociale sammenhænge.

Det er det der med egentlig at hjælpe den unge med at få sat nogle flere ord på de gode ting [...] eller de ting, som den unge overser ved sig selv. Og det er jo igennem det der med at få talt om, at du er kommet herhen... Det betyder faktisk, at du er god til at spørge om hjælp, og kigge på handlingen: det var en god handling, det var megaflot og virkelig sejt gjort (Aksel, 2023, l. 269-274).

I citaterne italesætter Aksel en væsentlig pointe i den narrative praksis, hvor eksternaliserende spørgsmål skal hjælpe de unge med at åbne op samt forstærke nye positive fortællinger om dem selv (Solrosen, 2022b:10). Det observeres, at det narrative udgangspunkt søger at bidrage til en mere nuanceret forståelse af de unges oplevelser. Socialarbejderen skal ifølge Munford & Sanders (2021) arbejde mod at fremme social retfærdighed og bidrage til at ændre de narrativer, der kategoriserer sårbare unge som udelukkende problemer, der kræver løsninger. Ifølge Solrosen har foreningen en overvejende medvirken til at øge både trivsel, selvværd og selvtillid, der konsoliderer troen på den unges bidrag til det øvrige samfund (Solrosen, 2022b:11). Det store fokus på fortællinger har anerkendelse som forudsætning for, at den unge skaber mening og identitet om sig selv og livet.

Så er det op til mentorerne og medarbejderne i Værestedet at gribe de der små handlinger, de ser de unge gøre. For eksempel: "ej jeg lagde lige mærke til, at du holdt døren for mig". Det siger virkelig noget om dig, det siger, at du er en megahøflig person, hvor var det dejligt for mig at opleve det. Så man er med til at forstørre og forstærke de unges initiativer på en eller anden måde for at få dem til at blive indoptaget som en selvfortælling hos den unge (Bea, 2023, l. 241-246).

De frivillige skal lave det, der hedder et bevidningsbrev til de unge, som er en del af den narrative metode. Det er sådan en skabelon, man kan følge, hvor man skal fortælle den unge, hvad den unge har gjort af indtryk på en, og hvad man selv tager med videre (Bea, 2023, l. 527-530).

En særlig metodisk tilgang, der anvendes i Solrosen, er bevidning som et vigtigt begreb under den narrative metode. Grundtanken bag bevidning er at lytte til og efterfølgende italesætte den unges meninger, værdier og foretrukne fortællinger om sig selv. Helt basalt forudsætter den metodiske fremgangsmåde, at nye foretrukne fortællinger styrkes og indoptages hos den unge, når de bevidnes af andre (Solrosen, 2022b:4). I ovenstående citat illustreres det, hvordan Bea retter opmærksomhed på observationer, hun gør sig i relationen med den unge. Ved at bemærke de positive fortællinger om de unge, tolker vi, at den unge bekræftes i, at vedkommende indeholder både rigtige og vigtige kvaliteter.

Samlet set arbejder de professionelle i Solrosen ud fra principperne i den narrative metode, som primært fokuserer på at ændre de unges negative selvfortællinger. I forlængelse af den narrative metode er de professionelle optagede af at hjælpe de unge med at erkende egne kapabiliteter og kompetencer. Med dette retter de en særlig opmærksomhed på, hvordan de unge kan bruge disse kompetencer og muligheder til eksempelvis at erhverve sig et fritidsjob.

## 8.5. Mulighederne ved et styrket selvværd

Med en grundantagelse om, at Solrosens professionelle ikke er eksperter på den unges liv, søges der i et relationelt samarbejde at imødekomme den unges subjektive sandheder. I ovenstående afsnit gives indblik i, hvordan Solrosen arbejder aktivt med narrativer, der skal nedbryde dominerende fortællinger hos den unge. Dette er suppleret med et indblik i bevidninger som en metodisk fremgangsmåde og hvordan dette særligt skaber resonans i den unges liv. Med en formodet ny selvopfattelse, søger det følgende afsnit at fokusere på, hvilke muligheder det fordrer hos de unge at få styrket selvværd og bliver anerkendt for deres individuelle selv.

Ud fra de professionelles fortællinger synes Solrosen at tilbyde indsatser, der er af stor betydning for, at de unge får realiseret kapabiliteter, der styrker deres selvværd samt deres økonomiske frihed. De professionelle fokuserer på de unges evner til at sætte ord på egne behov, samt udvikle egen selvforståelse i fællesskab med de andre unge. Pelle beskriver, hvordan én af de unge, efter at have været tilknyttet Værestedet, selv søgte muligheden for at holde et lille oplæg for de andre unge.

Ja, der var en ung, hun ville meget gerne fortælle om det at være en drenget pige. Hun følte sig som en drengpige, og hun syntes, at der var flere unge, der skulle vide, hvad

det betød. Hun måtte prøve at holde et lille oplæg for de andre unge om, hvordan hun oplevede det. Hun var meget nervøs inden, og så efter var det bare blevet en kæmpe succes. Hun strålede og skinnede. Hun overkom sine... Ja at komme over og få en positiv oplevelse af noget, som de har haft nogle negative oplevelser med (Pelle, 2023, l. 270-275)

Citatet giver udtryk for, at den unges interne kapabiliteter bliver udgangspunktet for en positiv oplevelse i Værestedet. I tilfældet her henvises, at den unge oplever sig selv som en drengepige. Dette kan antages at være med til at styrke hendes selvtillid i forhold til at stå ved, at det er en positiv ting for hende, at hun ser sig selv som en drengepige. Ud fra principperne i den narrative metode, er citatet ligeledes eksempel på, hvordan den unge skaber ny mening og fortolkning i den sociale konstruktion af fortællinger (Solrosen, 2022b:3-5). Når en ung efterspørger at holde et oplæg og dele ud af sine erfaringer, skabes der en mulighed for, at den unge får styrket kapabiliteten *Sansning og tænkning* til at kunne ræsonnere over sit eget liv (Nussbaum, 2021:54). Samtidig kan det være med til at fremme evnen til at indgå i relationer med andre unge, der muligvis kan spejle sig i samme situation. Ud fra Pelles beskrivelse kan det tolkes således, at Værestedet kan danne de sociale rammer for, at den unge i højere grad både dyrker sine interne kapabiliteter, og samtidig skaber vejen for, at nye kombinerede kapabiliteter kan udfoldes.

Særligt mentorordningen fokuserer på at opbygge gode relationer, hvor de unge, der bruger indsatsen, beskrives som personer med en begrænset tro på egne evner. Denne gruppe af unge har typisk negative selvfortællinger, der er dominerende og fokuserer på deres begrænsninger, hvorfor de har svært ved at se egne potentialer (Solrosen, 2022:10). I nedenstående citat beskriver Bea fra Mentorprojektet et eksempel på en af de unges udvikling.

Vi oplever, at de unge er blevet bedre til at sætte ord på deres følelser. For eksempel med mentoren, der har rapporteret tilbage til mig, og siger i starten, at 'hun [den unge] slet ikke snakkede om, at hun var ked af det, men det kan hun nu, fordi vi har haft så mange samtaler, hvor hun er blevet tvunget til at snakke om noget, hun måske aldrig har snakket om før' (Bea, 2023, 384-388).

I citatet beskriver Bea, at hun oplever, at den unge har lært en del om at tale åbent om sine følelser som et resultat af den stærke voksenrelation til sin mentor. Denne udvikling kan være et udtryk

for, at den unge får styrket sin kapabilitet *følelser*, hvilket af Nussbaum beskrives som, en kapabilitet, der gør individet i stand til at indgå i en følelsesmæssig tilknytning til andre mennesker og ting udenfor os selv (Nussbaum, 2021:54). Hvis de unge oplever at blive anerkendt for deres følelser, kan der argumenteres for, at de realiserer deres kapabilitet og aktivt bruger deres stemmer til at italesætte egne behov. Med udgangspunkt i kapabilitetstilgangen kan dette være med til at styrke den unges muligheder og friheden til i andre sammenhænge, både sociale og politiske, at bruge deres stemme (Nussbaum, 2021:55).

I Solrosen arbejder man med at fremme det gode ungdomsliv ved at styrke de unges muligheder og substantielle friheder. Med udgangspunkt i Nussbaum vil det kunne iagttages således, at Solrosen ønsker at udfolde de politiske, sociale og økonomiske omgivelser, der i høj grad er med til at danne rammerne for de unges livskvalitet (Nussbaum, 2021:43-44). Et muligt resultat af, at de unge får styrket deres kapabiliteter inden for *kontrol over egne omgivelser* kan være, at de får muligheden for at besidde et job. Hvis denne kapabilitet bliver realiseret og de unge bliver ansat et givent sted, udvides deres kapabiliteter yderligere, når de oplever en form for økonomisk frihed. En del af kapabiliteten, *kontrol over egne omgivelser*, omhandler muligheden for at være i stand til at have ejendom (Nussbaum, 2021:43-44). Omend ejendom ikke kun er muligt som resultat af en vis økonomisk formåen, så beskriver Aksel, at de unge tilegner sig en ny form for kontrol over deres liv, når de får egen løn.

Så er der jo også noget med, at man vokser ved det der med at tjene sine egne penge og enten begynde at spare op... Der er også hele den der økonomiske forståelse over at have sine egne penge. [...] At have sine egne penge til at kunne sige, okay, jeg vil gerne i biografen eller nu er det mig der giver shawarma til hele banden. [...] Det er også sådan noget, jeg har talt med de unge om, at det giver et eller andet, også en forståelse for penge, men også noget selvværd og troen på en selv (Aksel, 2023, l. 412-419).

Ifølge Aksel kan der være flere positive aspekter forbundet med realisering af kapabiliteter, der bidrager til at varetage et arbejde. Eksempelvis vil det kunne give de unge en vis grad af økonomisk frihed, kunne give en bedre økonomisk forståelse af penges værdi og samtidig bidrage til de unges selvværd og tro på sig selv. Med udgangspunkt i Nussbaums teori kan det formodes at fremme de unges frihed ved brug af foreningens tilbud (Nussbaum, 2011:25). Ud fra Aksels observationer



kan det ligeledes antages at styrke de unges økonomiske uafhængighed, som eksempelvis at kunne købe snacks til sine kammerater eller invitere dem i biografen.

Generelt erfarer de professionelle, at de unge får styrket deres selvværd og udvikler en mere positiv selvopfattelse, når de får støtte til at erkende deres interne kapabiliteter som personlige styrker. Derudover observeres det, at de unge gennem en stærk voksenrelation føler sig trygge ved at åbne op om følelser, hvilket fremmer en oplevelse af anerkendelse. Dette kan føre til, at de unge ligeledes føler sig trygge ved at udtrykke deres meninger både socialt og politisk. Når de unge får mulighed for at have et job, oplever de en vis grad af økonomisk frihed, hvilket giver dem mulighed for at handle mere selvstændigt.

## 8.6. De har brug for et fællesskab

I tidligere afsnit illustrerer vi en sammenhæng mellem det fællesskabsorienterede rum, og hvordan dette kan muliggøre en kompetenceudvikling i mødet med ligestillede unge, der står i en sammenlignelig situation. Vi søger at give et billede af, hvordan de professionelle i Solrosen interagerer med de unge og mener at støtte dem i retning af en individuel kompetenceudvikling, så de formår at knække sociale koder både i og udenfor Solrosen. Vi undersøger i nedenstående, hvordan foreningen, udover fokus på styrker og ressourcer samtidig søger at skabe en anerkendende tilgang.

For at fællesskabet kan bestå og kompetenceudviklingen lykkes, er det med udgangspunkt i Honneth essentielt, at den unge mødes med anerkendelse, både for de individuelle evner, men også i relationer mellem andre mennesker (Juul, 2017:46). Såfremt Solrosen udelukkende understøtter et socialt fællesrum med manglende værdsættelse, peger Honneths argumentation på, at den enkelte, som konsekvens af manglende anerkendelse, kan ende med at lide under patologier som psykisk mistrivsel. Når det grundlæggende behov for anerkendelse af identitet og selvrespekt ikke bliver imødekommet, kan det føre til en følelse af marginalisering og udstødelse fra samfundet. Dette kan igen føre til en mangel på motivation og selvværd (Honneth, 2003). Set i lyset af dette kan det antages, at foreningen forsøger at tilbyde en løsning ved at imødekomme de unge med tilbud, der søger at styrke den gensidige anerkendelse. Hermed gives de unge rum til at udtrykke deres unikke identiteter og behov. Honneth argumenterer ligeledes for, at mennesker helt grundlæggende er afhængige af hinanden og derfor kun kan opnå anerkendelse i gensidige relationer (Honneth,

2003:129). Gensidige relationer bør derfor være udgangspunktet for, hvordan de professionelle møder de unge.

Der er typisk barrierer, og det må man finde ind til, men svaret ligger hos den unge. Og at være et menneske, som møder den unge på den her nysgerrige måde... Det er ikke altid, at de unge er vant til det. Altså, lige pludselig at komme i fokus. "Nu er der et voksent menneske, der er interesseret i mig" (Bea, 2023, 212-215).

I citatet beskriver Bea, hvordan de med et nysgerrigt udgangspunkt møder den unge i Solrosen, og hvordan dette kan være uvant for den unge, der antages ikke altid at have andre tillidsfulde voksenrelationer omkring sig. Citatet kan være et udtryk for en anerkendende tilgang til det relationelle arbejde, hvor de ansatte i Solrosen er opmærksomme på, at der kan være barrierer som skal overvindes. Foreningen ønsker at fremme en anerkendende tilgang, der skal støtte den unge i at finde egne løsninger og muligheder. Det er en væsentlig betragtning, at Bea i citatet italesætter, at "svaret ligger hos den unge", hvormed hun synes at være opmærksom på, at den professionelle rolle ikke kun er teknisk forstået, og at de professionelle ikke udelukkende har retten til at definere det korrekte svar (Raineri & Cabiati, 2016). Denne refleksion forudsætter en stor gensidighed mellem professionel og ung, hvor det særligt italesættes, hvilken betydning et anerkendende og nysgerrigt møde har. Når Solrosen viser interesse for den unges liv og den pågældende situation, er det muligt at udlede, at det samtidig kan fremkalde en følelse af anerkendelse og værdighed.

Ifølge Foucault udspringer magten fra et bestemt punkt eller overordnet position, som man kan argumentere for, at de professionelle opfylder. Det er en væsentlig betragtning, at den moderne magtudøvelse søger at påvirke formelt frie individer samt deres handlinger og selvopfattelse (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:20). Vi er empirisk begrænsede til udelukkende at kunne redegøre for det professionelle perspektiv. Dette henleder os til et spørgsmål om, hvorvidt de professionelle påvirker de unges holdninger og de unges indre gyldige sandheder.

### 8.6.1. Uformelle samtaler i et uforpligtende rum

I følgende citat beskriver Pelle, hvordan foreningen forsøger at skabe et trygt rum, hvor potentielt sårbare spørgsmål kan blive taget op.

Det er også meget de her store snakke. Vi har jo også haft nogle unge, der har været homoseksuelle, hvor vi har været de første, de nærmest har fortalt om det... hvor de så har fået et rum hernede, hvor de har kunnet få afløb for nogle ting, og måske også blive bekræftet i nogle ting. Det de også kan få i Solrosen, det er de her uforpligtende snakke, hvor vi kan drøfte nogle store spørgsmål og identitet (Pelle, 2023, 521-526).

Det fremhæves i citatet, at foreningen vægter uforpligtende samtaler, hvormed der skabes rum til at de unge kan føle sig bekræftet og anerkendt for deres individuelle identitet og værdsat for deres forskelligheder. Dette er ifølge Juul (2017:58) en forudsætning for anerkendelse i et differentieret samfund. I citatet handler det om et eksempel med homoseksuelle unge, som antageligvis ikke har mødt forståelse og accept i det øvrige samfund førhen. Det trygge og anerkendende rum, som Solrosen søger at skabe, kan derfor have til formål at modvirke en fremmedgjorthed hos de unge.

At anerkende de unge, få dem til at tro på sig selv, tro på det de vil, hjælpe dem hen ad vejen [...] det styrker den unge i deres sindsro, selvværd på en måde, at der er en voksen, der lytter på én: "Han vil faktisk gerne hjælpe mig". Det styrker den unge til at fortsætte (Carl, 2023, l. 487-491).

Carl taler her ind i Pelles udtalelse om vigtigheden af relationen mellem den unge og den voksne i foreningen. Carl gengiver i citatet, at det for de unge kan betyde, at de opnår en vis følelsesmæssig og psykisk styrke, der kan skabe en større tro på dem selv, ved at have en tillidsfuld voksen person at kunne betro sig til. I denne sammenhæng beskriver Det Kriminalpræventive Råd ligeledes, at en positiv selvopfattelse og gode sociale og kognitive færdigheder ses som en beskyttende faktor hos de udsatte unge (Det Kriminalpræventive Råd, u.å).

Fra det professionelle synspunkt opleves en større trivsel ved den relationelle tilgang, hvoraf de unge selv er medbestemmende i forhold til at sætte mål for ting, de gerne vil opnå. For børn og unge er det vigtigt at have støttende voksne og positive rollemodeller i deres liv. De har ligeledes et behov for at føle sig inkluderet og trygge både i skolen og i deres lokalområde. Dette kan bidrage til at skabe en tryk og stabil base for dem, hvor de kan vokse og udvikle sig positivt (Det Kriminalpræventive Råd, u.å). Forskning fra New Zealand viser, at det kan være gavnligt for udsatte unge at anvende forskellige aspekter af anerkendelse, selvtillid, selvrespekt og selvværd i det sociale arbejde. Dette kan hjælpe med at forstå de unges oplevelser og skabe meningsfulde forbindelser, som samtidig kan støtte de unge i at føle sig positivt anerkendt. Netop dette kan være en

effektiv måde at hjælpe de udsatte unge på (Mundford & Sanders, 2020). Solrosen har som forening en udpræget tro på det relationelle arbejdes effekt. Helt konkret kan det ud fra Solrosens årsrapporter fra 2021-2022 ses, at der er sket en stigning fra 909 individuelle samtaler til 973 i 2022. Derudover er det væsentligt at bemærke, at det af rapporterne fremgår, at Solrosens værested i 2021 havde 575 ungebesøg, hvor det i 2022 var steget til 1395 besøg (Solrosen, 2021; 2023). Ud fra besøgstillene tolker vi, at Solrosens tilbud fortsat har en aktualitet og er et attraktivt tilbud til unge, som er muligt at kunne begrundes ud fra den relationelle tilgang og private tilbud.

Afsnittet belyser, hvorledes anerkendelse er fundamentet for det relationelle arbejde med de unge brugere i Solrosen. Det betyder, at de professionelle møder den unge med en nysgerrighed samt den tilgang, at den unge ene og alene kan italesætte egne ønsker og behov. De professionelle har et mål om at skabe et rum, hvor de unge føler sig værdsat og anerkendt for deres forskelligheder, hvilket gør det muligt for dem at åbne op om sårbare emner. Hvis de unge særligt oplever denne form for anerkendelse i foreningen som en tryk og stabil base, kan det have en positiv indflydelse på de unges udvikling.

## 8.7. “Derfor er verden smuk, fordi vi alle sammen er forskellige”

I dette afsnit udfolder vi, hvordan Solrosen kan bidrage til øget anerkendelse med henblik på at imødekomme de unges forskelligheder og støtte dem i at overvinde personlige hindringer. Ifølge Honneth kan individet kun imødekomme sin individuelle frihed i fællesskab med andre, idet anerkendelsen først opstår i genkendeligheden hos den anden. Dermed er det kun gennem interaktion i sociale relationer, at individet kan imødekomme et positivt selvforhold og muligheden for at opnå det gode liv (Honneth, 2003: 123-124; 128-129).

Så er der kommet en gruppe unge ind i foreningen, som er helt anderledes. Det er unge, der er kommet ned én og én, i stedet for i grupper. Og som besøger os, fordi de har brug for et fællesskab (Bea, 2023, l. 74-76).

Bea beskriver i citatet, at en ny gruppe af unge, der opsøger foreningen, efterspørger et tilhørsforhold i et fællesskab. I citatet er det væsentligt at bemærke, at en ny gruppe af unge kommer til foreningen én og én, hvilket kan give indikation af, at der for denne gruppe netop er en manglende støtte og anerkendelse i andre sociale relationer omkring den unge, hvorfor det søges i Solrosen.

Værestedet bliver et rum, hvor det er muligt at etablere tillidsfulde relationer. De professionelle kan hjælpe de unge med at udforske deres manglende anerkendelse i en tryk atmosfære, der samtidig har potentiale til at skabe forskellige nye veje for de unge (Munford & Sanders, 2020).

Jeg lavede en aktivitet, der hed ugens ord, hvor vi i løbet af ugen samlede ord sammen [...] som optog dem [de unge], noget som de havde en oplevelse med, eller noget som de godt kunne tænke sig at drøfte. Der var eksempelvis ord som handicap, medborgerskab, brugbar – hvornår er man brugbar. [...] så tog vi ordene op til middagsfællesspisning hver onsdag, og så drøftede vi indbyrdes, hvad vores oplevelse var af ordet, og hvordan vi forstod det. Det var inspireret af den narrative metode med de dominerende fortællinger. Der var netop nogle dominerende fortællinger, hvor det var ret interessant at se, hvordan vi fik slået hul på nogle balloner, hvis man kan sige det sådan (Pelle, 2023, l. 200-210).

Citatet kan være et udtryk for, at den professionelle forsøger at udstråle åbenhed for at skabe plads til forskellighed i Værestedet.

Så kan det godt være, at du har megasvært ved det i skolen, men til gengæld, så er du bare hammergod til det her, du kan bare virkelig godt lide systemer, så lad os lige dyrke det her med systemer, fordi det er en kæmpe gave... men derfor er verdenen smuk, fordi vi alle sammen er forskellige, fordi vi har alle sammen vores plads i det her store samlede (Aksel, 2023, l. 114-116).

I Solrosen arbejdes med et generelt fokus på dannelse, der skal støtte den unge i at benytte eksisterende styrker og ressourcer. I forlængelse heraf, er det væsentligt at bemærke, at det tager tid at udvikle en relation og kræver samtidig en indsats at lære den anden at kende (Møller, 2008). Det er muligt, at denne observation er særlig relevant for unge, der allerede befinder sig i en udsat position. Dette skyldes en antagelse om, at tillidsfulde relationer i de unges nærmiljø kan være nedbrudt, hvormed det kan være vanskeligt at genopbygge tilliden med fremmede mennesker.

Hvis vi fokuserer på den unge, rigtig meget, det er igen det følelsesmæssige; det psykiske; at have en de har tillid til, de kan fortælle alt, styrker også ens tro på sig; selv-værd; at have kontakt med en voksen person. Nogle af de unge, vi har her, har også problemer med forældrene (Carl, 2023, l. 152-156).

Citatet henviser til vigtigheden af at fokusere på den unges følelsesmæssige og psykiske velbefindende. Samtidig italesættes behovet for at have tillid til og etablere relationer til voksne, der kan fungere som en frontfigur. Ifølge Honneth betyder frihed, at man er i stand til at erkende sig selv i relation til et andet menneske. Ved gensidig anerkendelse, forsvinder individets følelse af isolation, og jeg'et opstår som et selv. Hegel beskriver dette som en væren-i-en-anden, hvilket betyder, at frihed ikke kan opnås på egen hånd. Gensidig anerkendelse mellem mennesker er derfor en forudsætning for ægte frihed (Juul, 2017:52).

De unge kan nogle gange have det med at skulle stå foran nogle andre, og skulle sige deres mening, og der så vi, at det også styrkede [den unge] med at formidle noget, sin mening eller sin holdning, det kunne være lidt grænseoverskridende i starten, hvor man som voksen skulle være støttende for dem, som godt kunne være lidt generte og tilbageholdende. Men hvor de lige pludselig fik en succes i dét at stå og formidle sine holdninger og meninger overfor andre unge (Pelle, 2023, l. 254-259).

Citatet kan være et udtryk for, hvordan de unge kan realisere den føromtalte frihed gennem den sociale interaktion, der søges i fællesskabet. Pelle beskriver, hvordan de unge opnår succes ved at overvinde den hindring, som kan være at tale til forsamlinger, hvilket både styrker og fordrer tillid til egne evner. Citatet ekspliciterer ligeledes, at med den succes de unge opnår, følger der samtidig en anerkendelse og værdsættelse i den solidariske anerkendelsessfære, som tilmed beskrives som noget, der kan ende med at resultere i større selvværd.

Jeg tror, at det mange af dem [de unge] kommer for, det er, at de kommer ned og de kender os. 'Hvad skal vi spise i dag?', 'er I klar på at spille Uno?' Jeg vidste ikke, at Uno kunne være så hylende morsomt. Men det er alt det, der foregår rundt om aktiviteten. Det er det fælles, når vi laver mad sammen og så videre. Jeg tror, at det betyder noget, at de voksne og professionelle er nogen de har kendt og kender, og ved hvor de har. Men de unge har en jargon, de bruger en vis tone og sådan noget. Alt det der, det tror jeg, er det de kommer for. [...] hvis en aktivitet ikke er båret af en professionel voksen, de kender, så falder det hurtigt til jorden, og det siger jo noget om, hvad det er, der driver dem (Pelle, 2023, l. 322-332).

Det illustreres med ovenstående citat, at der i foreningen ligger en forståelse af, at de unge kommer i Solrosen, fordi de søger at opnå en følelse af fællesskab og tryghed. Det tydeliggøres ligeledes,

at de voksne professionelle i foreningen, har en vigtig rolle overfor de unge i forhold til at skabe tryghed og en gensidig anerkendelse. Den personlige identitet skabes gennem en reflektiv og narrativ proces, der er vedvarende, og som tager udgangspunkt i de oplevelser af samspil og tilhørsforhold, som den enkelte har i forskellige fællesskaber. Herunder gælder det uanset om de er frit valgte eller tvungne (Horsdal, 2004:122).

Nogle af de dér ting, som vi ved, at de unge er optagede af, og som er svært, og som jo... Der er en styrke i at møde andre unge, som har det på samme måde, som man kan tale med, fordi måske kan det resultere i, at man får en god ven eller to – og det ved vi jo, at det også styrker dig selv, det med at have en god ven (Tanja, 2023, l. 474-478).

Solrosen vægter det fællesskabsorienterede rum højt, og betragter dette som et positivt og styrkende element for de unges selvudvikling. Fællesskaber kan ifølge Horsdal (2004) komme til at fremstå som tvungne, hvormed der kan tænkes at opstå situationer i foreningen, hvor de unge kan føle sig inkluderet og velkommen, mens de i andre sammenhænge kan føle sig ekskluderet. På trods af denne observation er det ifølge Horsdal fortsat de vedvarende oplevelser af samspil og tilhørsforhold, som påvirker den personlige identitetsudvikling (Horsdal, 2004:122).

Samlet set stræber Solrosen efter at skabe et trygt rum, samtidig med at de prioriterer at give de unge mulighed for personlig dannelse. Netop dette kan anses at være en måde, hvorpå den unge opnår en positiv selvudvikling og samtidig erkender deres egne styrker og ressourcer. De professionelle udtrykker også et ønske om, at de unge finder frihed i fællesskabet og i den gensidige anerkendelse, både blandt de unge indbyrdes og mellem de professionelle og unge. De unge får mulighed for at overvinde personlige udfordringer og opleve anerkendelse, succes og derigennem øget selvværd.

## 8.8. Hvordan forstår vi en relation?

Frem til nu har analysedelen blandt andet givet indblik i, hvordan Solrosen søger at skabe et fællesskabende rum, anerkende de unges individualitet og styrke deres tilhørsforhold. Imidlertid kan man undre sig over, om det reelt lykkedes foreningen at skabe en god relation til de unge, eller om det blot er noget der står i et dokument. At skabe gode relationer mellem de unge og professionelle i Solrosen er en proces, der kræver engagement, tillid, lytning og gensidig respekt.

Af Solrosens metodehåndbog fremgår en beskrivelse af *relationskompetence*, hvormed der beskrives intentioner og målsætninger for foreningens arbejde med at opbygge gode relationer. Implementeringen og opnåelsen af disse mål afhænger imidlertid af en række faktorer, herunder den professionelles evne til at etablere forbindelser og den unges vilje til at engagere sig i relationen (Solrosen, 2022b:5-6).

Professionelle relationer kan ifølge Møller (2008) opstå i mange former og udtryk. Det er af afgørende betydning for samspillet kvalitet, at den professionelle kan tilpasse sig situationen, opgaven og den andens behov og signaler på en personlig måde. Professionalisme bliver ofte forbundet med begreber som viden, neutralitet, overblik og distance, og sjældnere med medmenneskelighed, anerkendelse, empati, nærhed og følsomhed (Møller, 2008:14). Solrosen har, som nævnt, en særlig opmærksomhed på relationskompetencer, og der lægges stor vægt på at have klare grænser for relationen mellem den professionelle og de unge (Solrosen, 2022b:5-6). Foreningen ser en stor værdi i det relationelle arbejde, og i følgende citat beskriver Carl, at der findes retningslinjer for, hvordan det skal praktiseres i foreningen.

Vi har også nogle rammer og regler, som man skal forholde sig til. Jeg fik en tæt relation til en ung, hvor jeg motiverede ham til træning og til at kigge på uddannelse. Han blev ved med at kontakte mig på mit privatnummer, jeg blev hans storebror på en måde. Og det måtte jeg også forklare ham. ”Jeg vil ikke have, at du kontakter mig, så må du komme herved i Solrosen”. Og så følte jeg, at han trak sig, fordi det var ikke den relation han ville have. [...] De unge, de vil gerne have alt, hvad de kan tage, og det kan være svært. Så ender det med et brud på relationen, fordi jeg ikke skal kontaktes på mit privatnummer, eller den unge skal komme hjem til mig (Carl, 2023, l. 169-178).

Særligt distancen mellem at være professionel, personlig eller privat er en vigtig tilgang til de unge, der benytter Solrosen (Solrosen, 2022b:5). I citatet italesætter Carl, hvor vigtigt det er at opretholde skellet mellem det private, personlige og professionelle. Det er vigtigt at tydeliggøre overfor den unge, hvordan en tillidsfuld og konstruktiv relation skal forstås i foreningen. Såfremt dette ikke opretholdes, kan det, som citatet viser, ende med, at den unge går udover relationens grænser. I citatet beskriver Carl, hvordan han tydeliggjorde, at en privatkontakt udenfor Solrosens rammer ikke er acceptabelt. Kommunikationen mellem professionel og ung skal foregå på en



hensigtsmæssig måde, der ikke omfatter en relationel kontakt i den private sfære. Det mest relevante spørgsmål at stille er, hvor grænsen går mellem at være personlig og privat.

Grænsen, der er jo mange grænser ikke, men grænsen går i det private, og så at det er dem, det handler om (Pelle, 2023, l.634-635).

Nogle gange skal man også sætte grænser. Det skal jeg også huske mig selv på. Det er en balance mellem at være den voksne og alligevel en de unge kan komme hen til (Carl, 2023, l. 141-143).

I citaterne giver Pelle og Carl indblik i nogle forskellige perspektiver på grænser i det relationelle arbejde med de unge. Pelle skitserer, at der findes flere grænser, men at den vigtigste er grænsedragningen mellem det private og professionelle. Det fremgår også af Solrosens metodehåndbog, at den professionelle skal sætte tydelige, men respektfulde grænser. Samtidig er det vigtigt for den unge at vide, at den voksne kun er en professionel ven (Solrosen, 2022b:6). Særligt det at være en professionel ven, er noget Carl tydeliggør ved at italesætte, at der er en balance mellem at være voksen og dermed have en mere synlig magtrolle, og samtidig være en tillidsfuld relation, som den unge har lyst til at opsøge. Det har en essentiel betydning for samspillet og relationen, at den professionelle evner at tilpasse sig situationen, opgaven og den unges behov og signaler på en personlig måde. Relationskompetencer er dermed en nødvendige, men bliver samtidig skitseret som en svær balance, særligt fordi der kan ligge en større magt hos de professionelle.

Man er ikke venner med dem. Det er et arbejde, og det handler om at være personlig og professionel og privat. Det kan være svært nogle gange at skelne og især når man er ny, især når man er ung, især når man er kvinde, fordi mange gange bliver de unge meget betagede af dem, og vil gerne være venner med dem. Eksempelvis det der står i vores frivilligpolitik og personalepolitik det er, at man ikke må være venner med dem. Det indbefatter også, at man for eksempel ikke er venner med dem på Facebook, og at man ikke har noget at gøre med dem i sit privatliv. Det er det med at kunne skelne, at selvom vi virker rigtig søde, og husker dem på, når de har fødselsdage, og fejrer deres fødselsdage, så er vi ikke deres kammerater (Tanja, 2023, l. 273-281).

Set i lyset af citatet kan man reflektere over grænsedragningen og magtforholdet i den professionelle rolle i forhold til den unge. Tanja påpeger, at det er vigtigt at huske, at man som professionel ikke er venner med de unge, men at man er der for at udføre sit arbejde. De professionelle skal finde en balance mellem at opbygge en anerkendende og tillidsfuld relation til de unge, samtidig med at de skal markere, at relationen ikke er af privat karakter (Solrosen, 2022b:5-6). Det kan antages at være en svær balance i relationen, fordi den overvejende magt uundgåeligt ligger hos den professionelle trods det, at de unge selv vælger at benytte sig af foreningens frivillige tilbud. De unge opsøger foreningen med et udgangspunkt i at få hjælp samt en relation til en tillidsfuld voksen. Magten kan antage at gøre sig ekstra synlig i relationen, idet den unge kan tale frit, og måske i et vist omfang også forventes at dele personlige informationer, således, at de kan få den rette vejledning. Magtforholdet mellem den unge og den professionelle tydeliggøres, når den unge forventes at åbne op for personlige fortællinger og udfordringer, imens den professionelle ikke må være privat. Den ulige magtfordeling kan i nogle tilfælde tænkes at have et negativt resultat, hvor relationen er i risiko for at mislykkes.

De her unge, de glemmer lidt det her med, at vi også har underretningspligt. Og nogle gange, så føler man sig jo lidt slimet, når man sidder der og relationsdannelse, tillid, lukkede rum og uforpligtende snakke og så kan de sige nogle ting, hvor vi faktisk bliver nødt til at reagere ikke. Der skader vi jo lidt relationen kan man sige (Pelle, 2023, l. 570-574).

Citatet her er et eksempel på en anden afvejning, når de professionelle står i situationer, hvor de søger at imødekomme den personlige relation, men samtidig har et professionelt ansvar. Pelle påpeger i citatet, at de unge nogle gange overser eller glemmer, at de professionelle har en pligt til at handle, hvis de bliver bekendt med bekymrende oplysninger. Dette kan skabe en tvetydighed eller brud på relationen, da det skaber en konflikt i forhold til at opbygge tillid og skabe et lukket rum for uforpligtende samtaler. Samtidig kan der opstå et dilemma, når man med en professionel rolle er forpligtiget til at reagere og handle på uhensigtsmæssige situationer. Det er vigtigt at være opmærksom på, at dette er et tydeligt eksempel på, hvor sårbar det relationelle arbejde kan være. En konflikt som denne, vil kunne skade relationen, da den unge kan føle, at tilliden bliver brudt eller at den professionelle ikke reagerer på den ønskede måde. Det kan derfor være en udfordring

at finde den rette balance mellem det at opretholde relationen og samtidig handle i overensstemmelse med professionelle pligter og ansvar.

Opsummerende har Solrosen et betydeligt ansvar for at etablere grænser for forholdet mellem de professionelle og unge. Der skal findes en balance i det at opbygge en anerkendende og tillidsfuld relation til de unge samtidig med, at de professionelle tydeligt skal kommunikere og italesætte grænserne for relationen. Dette bliver tydeliggjort, når de professionelle fremhæver udfordringen ved at opbygge tillid samtidig med, at de har skærpet underretningspligt. I visse tilfælde kan det udgøre en risiko for at skade relationen og dermed potentielt have en negativ påvirkning på den unges udvikling.

## 8.9. Delkonklusion

Det blev tydeliggjort i første analysedel, at Solrosen fokuserer på at styrke unges evner og færdigheder gennem et omfattende fokus på medborgerskab. Derudover lægger foreningen vægt på betydningen af individuelle ressourcer og hvordan forskellige tiltag støtter de unge i at finde job, uddannelse og praktikpladser. I anden analysedel, er fokus rettet mod følgende spørgsmål:

*Hvilken betydning kan relationer, ifølge Solrosens professionelle, have for de unges identitet og tilhørsforhold?*

I Solrosen vægtes det relationelle arbejde højt, og anses, ifølge de professionelle, for at spille en afgørende rolle for de unges grundlag til at træffe gode valg og deltage i sunde fællesskaber. Der fremhæves en vigtighed i at give de unge en følelse af frihed og selvbestemmelse, samtidig med at Solrosen opmuntrer til en følelse af ansvar for de fælles opgaver, der gavner fællesskabet. Som svar på undersøgelsesspørgsmålet, optræder det relationelle aspekt i en overvejende positiv magtudøvelse, fordi det ud fra professionelle erklæringer menes at fremme en positiv udvikling og den unges position som medborgere. På den anden side kan man tale om at de unge potentielt påvirkes til korrekt adfærd efter samfundets forventninger.

Solrosen arbejder med at skabe et trykt fællesskab for unge, der har brug for støtte og anerkendelse. Solrosen viser med sine fællesskabsorienterede og relationsfremmende initiativer et fokus på at fremme sociale tilhørsforhold. Ifølge analysen kan dette have en positiv indvirkning på de unges

fællesskabsfølelse og medborgerskab, fordi de deltager i et rum, hvor de gennem ansvar og individuelle bidrag udvikler sig. Det tydeliggøres, at tillidsfulde relationer fremmer et styrket selvværd og motivation for eksempelvis uddannelse. En central pointe er, at relationsopbyggelse er en tidskrævende proces, hvorfor det kan tage tid at udvikle tillidsfulde relationer med andre mennesker. Samtidig viser de analytiske pointer, at voksenrelationen og deraf den gensidige anerkendelse er vigtigt for at den unge opnår en positiv selvopfattelse. Gennem særlige narrative metodiske fremgangsmåder, imødekommes de unge med nye selvfortællinger og blik for egne ressourcer og kompetencer.

Analysedelen viser, at det er helt fundamentalt, at de unge er forbundet og engageret i fælles aktiviteter, mål eller interesse. Analysen understreger samtidig, at der hos de professionelle ligger et ansvar for at afgrænse relationen til en udelukkende professionel karakter. I forlængelse af dette illustreres også, at den tillidsfulde relation mellem professionel og ung potentielt kan skades af de professionelles skærpede underretningspligt.

# Kapitel 9: Diskussion

## 9.1. Hjælper Solrosen kun de mest ressourcestærke unge?

I følgende kapitel diskuterer vi, om Solrosen potentielt ender med kun at hjælpe de mest ressourcestærke af de udsatte unge. Dette bliver diskuteret med udgangspunkt i tanken om social investering samt ud fra Michael Lipskys begreb om creaming.

### 9.1.1. Er de unge rentable?

I følgende afsnit diskuterer vi, hvordan Solrosens Fritidsjobindsats kan beskues i lyset af tanken om social investering, samt hvilke fordele og ulemper det kan have for unge i udsatte positioner. Social investering er et udtryk for, at der etableres et partnerskab mellem en offentlig myndighed, en leverandør og en investor. Disse har et fælles mål om at investere i human kapital for at opnå social forandring (Boje, 2017:22). Med udgangspunkt i Jon Kvist kan sociale investeringer hjælpe unge med at påtage sig god risikoadfærd såsom at tage en uddannelse samt få eller skifte job. Derudover kan investeringerne beskytte de unge mod dårlige risici som skolefrafald og arbejdsløshed (Kvist, 2015:43). Set i lyset af tanken om social investering tilbyder Solrosens Fritidsjobindsats, med finansiering fra kommunens paragraf 18-pulje og en større fond, virksomheder at få refunderet de første to måneder løn for en ung arbejder på 13-15 år (Solrosen, 2023:6).

En undersøgelse fra Den Sociale Kapitalfond (2017:3) viser det samfundsøkonomiske potentiale ved, at unge med ikke-vestlig baggrund har et fritidsjob som 13-16-årige. Undersøgelsen viser blandt andet, at unge med et fritidsjob har 40 procent større sandsynlighed for at være i beskæftigelse som 25-årige samt, at de har næsten 20 procent større sandsynlighed for at have mere uddannelse end grundskolen sammenlignet med unge uden et fritidsjob (Den Sociale Kapitalfond, 2017:17). Undersøgelsen viser ligeledes, at unge med et fritidsjob som 13-16-årige bidrog med mellem 65.000 og 80.000 kr. mere til det offentlige frem til og med deres 25. år sammenlignet med dem uden fritidsjob (Den Sociale Kapitalfond, 2017:3).

I lyset af Den Sociale Kapitalfonds undersøgelse og tanken om social investering, kan vi se Solrosens Fritidsjobindsats som en mulighed for at agere proaktivt i stedet for reaktivt, når det handler om at få udsatte unge i job. Indsatsen kan på den måde igangsætte og afprøve en forebyggende

indsats, der kan vise sig at være samfundsmæssigt rentable, da fritidsjobbet kan ende med at skabe et udviklingspotentiale for den unges arbejdsliv og uddannelse. Fritidsjobindsatsen kan med investeringen i de unges fritidsjob ende med at sørge for, at unge med et fritidsjob får et samfundsøkonomisk potentiale og kan bidrage økonomisk til det offentlige i højere grad end hvis de ikke havde et fritidsjob.

Et andet syn på den sociale investeringsstrategi er, at der er risiko for, at fokus flyttes væk fra de unge, der ikke har og ikke kan, til de unge der har og kan. Når den sociale investeringsstrategi fokuserer på human kapital ud fra et overordnet økonomisk synspunkt, er der risiko for at glemme at overveje social retfærdighed og socialt afkast for de unge (Kvist, 2015:42). Resultatet af dette kan være, at de udsatte unge, der ikke bliver grebet af eksempelvis fritidsjobindsatsen, er de unge, der har de største problemer. Det giver ikke økonomisk mening at investere i disse unge, da de er dem, der er i størst risiko for at levere det mindste afkast til det offentlige. Dette kan resultere i eksklusion med hensyn til adgang til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet (Boje, 2017:22).

### 9.1.2. Skummer de fløden?

På baggrund af diskussionen om den sociale investeringsdiskurs, rejser vi et spørgsmål om, hvorvidt den sociale investering primært ender med at hjælpe de mest ressourcestærke af de unge og svigte dem, som har det sværest.

I analyseafsnittet “De stærkeste af de sårbare” (afsnit 7.3) argumenterer vi for, at selvom Solrosen betegner sin målgruppe som unge i sårbare eller udsatte positioner, så er der ikke tale om de aller-mest ressourcetsvage unge. Argumentationen bygger på, at de unge selv skal have ressourcerne til at kontakte Solrosen og bede om hjælp. Ifølge Lipsky kan frontlinjemedarbejdere have en tendens til at opprioritere borgere, som har de bedste forudsætninger for at opnå succes. Han bruger analogien *creaming* om denne mekanisme, fordi medarbejderne kan siges at ‘skumme fløden’ for at stille sig selv og organisationen i det bedst mulige lys (Lipsky, 2010). Vi mener, at det er relevant at overveje, hvorvidt man kan tale om *creaming*, når Solrosen arbejder med de stærkeste af de sårbare, og hvilke konsekvenser denne tilgang kan have set i et større perspektiv.

Solrosen har begrænsninger i forhold til, hvilke unge de kan rumme, især når det kommer til mere komplekse problemstillinger som alvorlig angst eller tungere kriminalitet (se afsnit 7.3). Dette

indikerer, at de unge med de mest komplekse og udfordrende behov ikke bliver prioriteret eller tilbudt den nødvendige støtte.

Selvom Solrosen stadig tilbyder værdifuld støtte til en bred vifte af unge, kan man argumentere for, at organisationen selektivt vælger de unge, der allerede er mere ressourcestærke og “håndterbare” (Pelle, 2023, l. 810). Når det ikke er muligt at hjælpe alle potentielle brugere, bliver belønningsstrukturen i organisationen dens implicite dagsorden, medmindre der er stærke incitamenter til at handle anderledes. Hvis alle brugere er lige værdifulde, men det ikke er muligt at betjene dem alle, bliver øget personlig eller organisationsmæssig succes den primære målsætning (Lipsky, 2010:107). Derfor kan der være tale om, at dem der får hjælp, ikke altid er dem, som har allermost brug for den, men dem man tænker kan opnå de ønskede resultater med indsatsen.

En af de største udfordringer ved creaming er, at det kan skabe en ond spiral af ulighed. Når de mest udsatte og ressourcetsvage unge ikke får adgang til de nødvendige støtteforanstaltninger, kan det resultere i begrænsede muligheder for personlig udvikling, uddannelse og beskæftigelse. Dette kan fastholde dem i en cyklus af marginalisering og social eksklusion. Derudover kan creaming have negative konsekvenser for samfundet som helhed. Når de mest udsatte unge ikke får den nødvendige støtte og ressourcer til at realisere deres fulde potentiale, går samfundet glip af deres bidrag og talenter. Det kan have indvirkning på samfundsøkonomien såvel som den sociale sammenhængskraft (Benjaminsen et al., 2018: 33).

For at de udsatte unge ikke overses i sociale investeringsinitiativer, kan det derfor være vigtigt at komme creaming-processer til livs. Det kan kræve en kritisk evaluering af de eksisterende tilgange i foreninger som Solrosen med henblik på eventuelt at genoverveje, hvordan de når ud til deres målgruppe. I et større perspektiv kan det kræve en politisk forpligtelse til at sikre, at ressourcer og støtte når ud til dem, der har mest brug for det – nu hvor frivillige foreninger som Solrosen ikke umiddelbart har ressourcerne til at gøre det.

# Kapitel 10: Konklusion

I nærværende speciale har vi besvaret følgende problemformulering:

*Hvordan kan relationelt socialt arbejde gennem en indsats, der bygger på stærke voksenrelationer, bidrage til at styrke medborgerskab og deltagelse i samfundet for unge i udsatte positioner?*

Specialet tager afsæt i et filosofisk hermeneutisk videnskabsteoretisk perspektiv, hvor vi forstår og fortolker betydningen af Foreningen Solrosens indsatser ud fra de professionelles perspektiv. Specialet baserer sig på en kvalitativ undersøgelse med fem semistrukturerede interviews med professionelle fra Foreningen Solrosen, som arbejder relationelt med unge i udsatte positioner, samt foreningens metodehåndbog og to årsrapporter fra 2021 og 2022.

Solrosen er en forening, der tilbyder forskellige indsatser og støtte til unge, herunder mentorordninger, hjælp til fritidsjob, rådgivning omkring statsborgerskab og opholdstilladelse samt støtte til praktik og uddannelse. Solrosen har til formål at støtte de unge i at udvikle deres egne evner og ressourcer til at håndtere livets udfordringer og navigere effektivt i tilværelsen. Vi understreger, at vi ikke har de unges egne perspektiver på, hvordan Solrosens forskellige indsatser bidrager til deres egen kapabilitetsopbygning og viden. For yderligere at udfolde, hvorvidt Solrosen lykkedes med at skabe gode relationer, vil det være nærliggende at inddrage de unges perspektiver og foretage observationer af de interaktioner, der finder sted i Solrosen.

I analysens første del viser vi, at Solrosens professionelle sigter mod at opbygge de unges kapabiliteter og færdigheder, så de kan klare sig bedre på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet samt være bevidste om deres rettigheder. Solrosens indsatser kan tolkes som dynamiske og fleksible, da de formes efter de unges behov og aktuelle problemstillinger. Når de unge betror sig til de professionelle om deres udfordringer, er dette en indikation på, at foreningen via det relationelle arbejde er lykkedes med at skabe et trygt og tillidsfuldt rum. På baggrund af første analysedel kan vi konkludere, at Solrosen har potentiale til at støtte de unge i at styrke deres medborgerskab ved at hjælpe dem med at opbygge praktiske kompetencer i forhold til ansøgningsprocesser vedrørende fritidsjob og uddannelse såvel som statsborgerskab og opholdstilladelse. Dette fremmer de unges positive kvaliteter, hvilket kan styrke deres muligheder for selvforsørgelse i deres voksenliv samt forebygge kriminalitet.



Anden del af analysen viser, at de professionelle har fokus på at skabe relationer mellem de unge og voksne i Solrosen såvel som det omgivende samfund. Gennem relationelt arbejde forsøger de at give de unge støtte og grundlag for at træffe gode valg og deltage i meningsfulde fællesskaber med andre unge. Der kan i den forbindelse være tale om en form for magtudøvelse, hvor de professionelle fremmer de unges positive udvikling og position som medborgere. Igennem den narrative metode bidrager de professionelle til at udvikle de unges kapabiliteter, herunder deres muligheder og kompetencer til at erhverve sig et fritidsjob eller søge ind på en uddannelse. Endvidere viser analysen, at de professionelle arbejder mod at skabe et trygt rum, hvor de unge kan åbne op om sårbare emner, hvilket fremmer en følelse af anerkendelse og værdsættelse. Det er afgørende, at de professionelle opbygger en anerkendende og tillidsfuld relation til de unge, samtidig med at de tydeligt kommunikerer og italesætter grænserne for relationen. Imødekommes dette ikke risikerer de professionelle at skade den tillidsfulde relation.

Analysen viser derudover, at Solrosens indsatser og praksisser kan have potentiale til at opretholde magtforhold i samfundet. Vi erkender, at visse indsatser kan fremme bestemte normer og idealer om den produktive og ansvarlige borger og dermed lukke de unge ude, som ikke passer ind i disse rammer. Det relationelle aspekt af Solrosens arbejde kan anskues som en form for styringsteknologi, der påvirker de unge til selvstyring, hvorfor de kan ende med at handle ud fra samfundets behov frem for deres egne. Vi viser eksempelvis, at Værestedet kan tolkes som en indsats, hvor de unge i kraft af deres udsathed i højere grad kan være i risiko for at blive påvirket af de professionelle og samfundets forventninger om korrekt adfærd. Ligeledes viser vi, at Solrosens forskellige indsatser kan tolkes som eksempler på magtteknologier, der søger at fremme de unges beskæftigelsesegnethed, så de kan leve op til samfundets forventninger om at være produktive og arbejdende borgere. Solrosens mål om, at alle unge skal kunne gennemføre en ungdomsuddannelse eller blive selvforsørgende, taler ind i en samfundsdiskurs om individualisering, der potentielt kolliderer med de unges mulighed for at opnå anerkendelse.

Vores diskussion viser, at Solrosens Fritidsjobindsats, med udgangspunkt i tanken om social investering, både er en mulighed for at handle proaktivt og få udsatte unge i job. Samtidig giver det ikke økonomisk mening at investere i de unge, der har de største problemer og derfor er i størst risiko for at levere det mindste afkast. Da Solrosen er begrænset med hensyn til at rumme unge

med mere komplekse problemstillinger, kan der opstå creaming-processer, hvor foreningen risikerer kun at imødekomme de unge, der synes nemmest at hjælpe videre.

Afslutningsvis konkluderer vi en generel dobbelthed i det relationelle sociale arbejdes betydning for de unges medborgerskab og deltagelse i samfundet. Vi konkluderer, at Solrosens indsatser har potentiale til at styrke de udsatte unges medborgerskab gennem opbygning af færdigheder, viden, relationer og deltagelse i fællesskaber. Der er dog behov for kritisk refleksion over Solrosens praksis for at sikre, at de unges behov og interesser prioriteres, samt at magtforhold, der er uhensigtsmæssige for unge i udsatte positioner, ikke opretholdes eller forstærkes.

# Litteraturliste

- Benjaminsen, L., Birkelund, J. F., Enemark, M. H. & Andrade, S. B.** (2018). *Socialt udsatte gruppers brug af velfærdssystemet: Samfundsøkonomiske aspekter*. København: Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Bergkvist, T.P., Gjessing, B., Kissow, A.M. & Midtsundstad, A.** (red.) (2020). *Barn og unge med funktionsnedsettelse: Aktivitet og deltagelse i fellesskap*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Boguslaw, J. & Gittel, J.H.** (2016). Relationel velfærd og relationel koordinering – En værdibaseret tilgang til social trivsel. *Kognition & Pædagogik* 26 (100), s. 20-29.
- Boje, T.P.** (2017). *Civilsamfund, medborgerskab og deltagelse*. Hans Reitzels Forlag.
- Bottrup, P., Kamp, A. & Nielsen, C.T.** (2008). Selvteknologier — magt og styring i det ny arbejde. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 10(1), s. 5–9.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L.** (2020). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder en grundbog* (s. 33-64). Hans Reitzels Forlag. Kap. 1.
- Børne- og Undervisningsministeriet** (2019). *Demokrati og medborgerskab*. Vidensnotat.
- Børns Vilkår & TrykFonden** (2019) *At stå udenfor: Hvordan styrker vi positive fællesskaber blandt børn og unge?*
- Carlsen, L. T.** (2018). Forskningsetik i praksis. I S.P. Olesen & M. Monrad (red.), *Forskningsmetode i Socialt Arbejde* (s. 253-272). København: Hans Reitzels Forlag.
- CBU** (2022). *Socialt arbejde i udsatte bydele: Inspiration til kommuner, der ønsker at arbejde med sociale tiltag i udfordrede bydele*. Hvidovre: Center for Boligsocial Udvikling.
- Charmaz, K.** (2017). Grundtæk i Grounded Theory. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.), *Kvalitativ Analyse: Syv traditioner* (s. 173-212). København: Hans Reitzels Forlag.
- Christensen, S. & Daugaard Jensen, P.** (2008). *Kontrol i det stille – om magt og deltagelse*. Forlaget Samfundslitteratur.

- Christensen, G. & Christensen, S. R.** (2006). *Etniske minoriteter, frivilligt socialt arbejde og integration: Afdækning af muligheder og perspektiver*. København: Socialforskningsinstituttet
- Cooke, G.** (2012). Contributory Welfare. *Soundings*, (52), 45-54.
- Cottam, H.** (2018). *Radikal Hjælp: Hvordan vi genopbygger indbyrdes relationer og revolutionerer velfærdsstaten*. København: Forlaget Mindspace.
- Cottam, H.** (2016). Relationel velfærd er fremtidens velfærd. *Kognition & Pædagogik* 26 (100), s. 8-18.
- Danmarks Evalueringsinstitut** (2019). *Trivsel er vigtigt - også blandt studerende*. Lokaliseret d. 11.05.2023 på <https://www.eva.dk/videregaende-uddannelse/trivsel-er-vigtigt-ogsaa-blandt-studerende>
- Danneris, S., & Monrad, M.** (2018). Litteraturgennemgang. I S. P. Olesen & M. Monrad (red.), *Forskningsmetode i socialt arbejde* (s. 61-82). København: Hans Reitzels Forlag.
- Den sociale kapitalfond** (2017). *Fritidsjob til udsatte unge er en god investering for samfundet*. Den Sociale Kapitalfond Analyse.
- Donati, P.** (2015). *Beyond the traditional welfare state: "relational inclusion" and the new welfare society*. University of Bologna: Department of Sociology and Business Law.
- Egholm, L.** (2014). Hermeneutik. I *Videnskabsteori – Perspektiver på organisationer og samfund* (s. 90-103). København: Hans Reitzels Forlag.
- Fangen, K.** (2004). Metodens egenart. I K. Fangen (red.), *Deltagende observasjon* (s. 28-31). Bergen: Fagbogforlaget.
- Flyvbjerg, B.** (2010). Fem misforståelser om casestudiet. I Brinkmann og Tanggard (red.), *I Kvalitative metoder: En grundbog* (s. 483-487). København: Hans Reitzels Forlag.
- Folgheraiter, F.** (2015). Relational social work. I J.D. Wright (red.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (s. 221-226). Elsevier.
- Folgheraiter, F.** (2007). Relational Social Work: Principles and Practices. *Social Policy & Society* 6(2), 265–274. Cambridge University Press.

- Foster, C. & Herring, J.** (2015). Rethinking the Welfare and Best Interest Principles. I C. Foster & J. Herring (red.), *Altruism, Welfare and the Law* (s. 32-52). New York City: Springer International Publishing.
- Gilje, N.** (2017). Hermeneutik – Teori og metode. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.), *Kvalitativ analyse: Syv traditioner* (s. 127-152). København: Hans Reitzels Forlag.
- Goli, M. & Hansen, L.** (red.) (2016). *Beskæftigelsespolitik og socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.
- Goul Andersen, J.** (2013). Medborgerskab under pres. I J. Guldager & M. Skytte (red.), *Socialt Arbejde – teorier og perspektiver* (s. 86-127). København: Akademisk Forlag.
- Goul Andersen, J.** (2004). *Et ganske levende demokrati*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag
- Hallberg, U. & Hallberg, L.** (2018). *Delaktighet för personer med funktionsnedsättningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Haller, M. & Hadler, M.** (2006). How Social Relations and Structures Can Produce Happiness and Unhappiness: An International Comparative Analysis. *Social Indicators Research*, 75(2), s. 169–216.
- Hansen, N. & Schulze, S.** (2015). Menneskelige relationer som strategisk styringsredskab. *Stat og styring* 25 (4), 36-39.
- Harder, A. T., Eenshuistra, A. & Knorth, E. J.** (2022). Feeling Better: Experiences and Needs of Adolescents and Professionals Regarding Their Mentoring Relationship in Residential Youth Care. *Child & Youth Care Forum*, 51(3), 613–631.
- Heimburg, D. V. & Ness, O.** (2021). Relational welfare: a socially just response to co-creating health and wellbeing for all. *Scandinavian Journal of Public Health* 49(6), 639-652.
- Henrichsen, C.** (2019). Velfærdssamfundets krise – kommunerne, den offentlige velfærd og borgernes sikkerhed. *Samfundslederskab i Skandinavien* 34(2), s. 101-120.
- Honneth, A.** (2003). Den individuelle friheds patologier – Hegels samtidsdiagnose og nutiden. I Honneth, A. (red.) *Behovet for anerkendelse* (s. 118-138). København: Hans Reitzels Forlag.

- Horsdal, M.** (2004). Demokratisk medborgerskab og biografisk læring. I O. Korsgaard (red.), *Medborgerskab, identitet og demokratisk dannelse* (s. 117-138). København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.
- Jakobsen, I.S., Viskum, U. & Villumsen, A.M.** (2017). Tværprofessionelt samarbejde. I I.S. Jakobsen, M.K. Ditlevsen & G. Walmod (red.), *Psykologi og socialt arbejde* (s. 350-368). København: Akademisk Forlag.
- Jensen, P.H. & Pfau-Effinger, B.** (2005). 'Active' Citizenship: the new face of welfare. I J. Goul Andersen, A. Guillemard, P.H. Jensen & B. Pfau-Effinger (red.), *The Changing Face of Welfare: Consequences and outcomes from a citizenship perspective* (s. 1-14). Bristol: The Policy Press.
- Jeppesen, P., Obel, C., Lund, L., Madsen, K.B., Nielsen, L. & Nordentoft, M.** (2020). Mental sundhed hos børn og unge i alderen 10-24 år: Forekomst, udvikling og forebyggelsesmuligheder. København: Vidensråd For Forebyggelse
- Jindra, M., Paule, B. & Jindra, I. W.** (2020). Relational Work in the Struggle Against Poverty: Balancing Scholarly Critiques and Emancipatory Practices in the Nonprofit Sector. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 49(1), 160 –179.
- Järvinen, M. & Mortensen, N.** (2004). Kapitel 1. Det magtfulde møde mellem system og klient: teoretiske perspektiver. I M. Järvinen, J. E. Larsen & N. Mortensen (red.), *Det magtfulde møde mellem system og klient* (s. 9-27). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Juul, S.R.** (2017). Bogens kritiske perspektiv: anerkendelsesidealet. I S. Juul, *Selvets Kultur* (s. 45-70). København. Hans Reitzels Forlag.
- Juul, S.R.** (2016). Afvigelse og socialpolitik i diagnosesamfundet. I I.H. Møller & J.E. Larsen (red.), *Socialpolitik* (s. 605-626). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jørnø, M. L.** (2014). *Videnskabsteori for praktikere. Kvalitative og kvantitative metoder*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kissow, A. M. & Klasson, L.** (2021). *Deltakelse for barn og unge med funksjonsnedsettelse, med særskilt vekt på deltagelse i fysisk aktivitet: En systematisert kunnskapsoversikt: Forskningslitteratur fra 1995-2019*. Valnesfjord: Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse/Aktiv Ung

- Koch, I.** (2013). *Når psykologfaglighed sættes på prøve*. I B. Lihme (red.), *Socialt arbejde med udsatte børn* (s. 156-189). København: Akademisk Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S.** (2015). *Interview – Det kvalitative forskningsinterview om håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvist, J.** (2015). Social Investment as Risk Management. I. Bengtsson, T., Frederiksen, M. & Larsen, J. E. (red.) *The Danish Welfare State: A Sociological Investigation* (s. 41-55). London: Palgrave Macmillan.
- Kraka Advisory** (2023). *Folkeskoleelever med fritidsjob får højere karakterer ved afgangsprøven*. Lokaliseret d. 07.05.2023 på [https://kraka-advisory.com/sites/default/files/2023-02/b%C3%B8rn\\_og\\_unges\\_fritidsjob\\_og\\_karakterer\\_final.pdf](https://kraka-advisory.com/sites/default/files/2023-02/b%C3%B8rn_og_unges_fritidsjob_og_karakterer_final.pdf)
- Kristiansen, S.** (2017). Fortolkning, forståelse og den hermeneutiske cirkel. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.), *Kvalitativ analyse: Syv traditioner* (s. 153-172). København: Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, J. E.** (2004). Kapitel 7. Marginale mennesker i marginale rum. I M. Järvinen, J. E. Larsen & N. Mortensen (red.), *Det magtfulde møde mellem system og klient* (s. 148-184). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Lesner, R.V., Damm, A.P., Bertelsen, P. & Pedersen, M.U.** (2018). *Life Skills Development of Teenagers through Spare-Time Jobs*. Aarhus Universitet.
- LG Insight** (2021). Afdækkende materiale- og praksisstudie: Betydningen af udsatte unges fritidsjob - set i familieperspektiv.
- Ljungmann, R. & Riggelsen, M. P.** (2021). *Grib demokratiet. Om at styrke unges demokratiske selvtillid, handlekraft og mod*. København: Folk – mødested for demokrati og dannelse.
- Locke, J.J., Ishijima, E. H., Kasari, C., & London, N.** (2010). Loneliness, friendship quality and the social networks of adolescents with high-functioning autism in an inclusive school setting. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 10(2), 74–81.

- Lu, L. D.** (2021). Restorative relationships and "Radical Help": Reimagining Welfare-to-Work beyond the Market-Family Divide. *University of Baltimore Law review* 50 (2), 287-334.
- Lumholt, K. & Mortensen, J. N.** (2015). Forord. I Lumholt, K. & Mortensen, J. N. (red.), *Det relationelle menneske: Personalisme i perspektiv* (13-14). Frederiksværk: Forlaget Vindelsti.
- Lumholt, K. & Mortensen, J. N.** (2015b). *Det personlige samfund. Personalisme i praksis*. Forlaget Vindelsti.
- Lunar, S., Langkilde, S.M. & Koch, M.** (2021). *Medborgerskab, sammenhængskraft og social integration*. Center for boligsocial udvikling.
- Marchesi, M.** (2022). The intimate public of relational welfare in Milan. *Ethnography*, 23(3), 358–381.
- Marshall, T.H.** (2003). *Social klasse og medborgerskab*. København: Hans Reitzels Forlag
- Marshall, T.H. & Bottomore, T.** (1992). *Citizenship and social class*. London: Pluto Press.
- Maxwell, J.** (2002). Understanding and Validity in Qualitative Research. I A.M. Huberman & M.B. Miles (red.), *The Qualitative Researcher's Companion* (s. 37-64). London: Sage.
- McMullin, C.** (2018). Building Relationships with Young People: A Model for Practice. *Relational social work* 2(2), 50-60.
- Mik-Meyer, N. & Villadsen K.** (2007). FOUCAULT: Den bevægelse velfærds kritik. I N. Mik-Meyer & K. Villadsen, *Magtens Former* (s. 16-67). København: Hans Reitzels Forlag.
- Monrad, M. & Olesen, S. P.** (2018). *Kvalitet og kritik*. I M. Monrad & S. P. Olesen, *Forskningsmetode i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag. Kap. 11.
- Morley, L.** (2022). Contemporary Practitioner Experiences of Relational Social Work: The Case of Child Welfare. *Australian Social Work*, 75(4), 458–470.
- Munford, R. & Sanders, J.** (2020). Shame and recognition: Social work practice with vulnerable young people. *Child & Family Social Work, Volume* 25(1), 53-61.
- Munford, R. & Sanders, J.** (2021). Transformative practice: social work practice with vulnerable young people. *European journal of social work*, 24 (4), 720-731.



- Møller, L.** (2008). *Anerkendelse i Praksis – Om udviklingsstøttende relationer*. København: Akademisk Forlag.
- Nielsen, B.F. & Bjerck, M.** (2022). *Relationelt design*. Cambridge University Press.
- Nussbaum, M. C.** (2011). *Creating Capabilities: The Human Development Approach*. Harvard University Press: Cambridge, Massachusetts.
- Nussbaum, M. C.** (2021). *At skabe kapabiliteter – Hen mod et retfærdigt samfund*. Mindspace: København.
- Packer, M.** (2011). The Qualitative Research Interview. I M. Packer (red.), *The Science of Qualitative Research*. New York: Cambridge University Press.
- Pedersen, F.V., Ræcke, C., Mølager, R., Kolbjørn, L. & Mariegård, S.** (2022). Fællesskaber mellem kommune og civilsamfund: De fem vigtigste barrierer - og det fælles håb. *Samfundslederskab i Skandinavien* 37 (2), 90-103.
- Pedersen, O.K.** (2014). Konkurrencestaten og dens uddannelsespolitik. I K. Illeris (red.), *Læring i konkurrencestaten: Kapløb eller Bæredygtighed* (s. 13-32). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Pihl, M.D. & Salmon, R.** (2021). *Unge med diagnoser har svær start på uddannelseslivet*. *Arbejdernes Erhvervsråd*. Lokaliseret d. 11.05.2023 på <https://www.ae.dk/analyse/2021-04-unge-med-diagnoser-har-svaer-start-paa-uddannelseslivet#toc-hver-fjerde-ung-med-en-diagnose-er-uden-for-uddannelsessystemet>
- Pless, M.** (2009). *Udsatte unge på vej i uddannelsessystemet*. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.
- Poulsen, B.** (2016). Semistrukturerede Interviews. I C.J. Kristensen & M.A. Hussain (red.), *Metoder i Samfundsvidenskaberne* (s. 75-94). København: Samfundslitteratur.
- Raineri, M., L. & Cabiati, E.** (2016). Kittwood's thought and relational social work. *European Journal of Social Work*, 19(6), 1004–1020.
- Rhodes, J. E., Spencer, R., Keller, T. E., Liang, B., & Noam, G.** (2006). A model for the influence of mentoring relationships on youth development. *Journal of Community Psychology*, 34(6), 691-707.

- Rondon-Sulbaran, J., Campbell, J., Galway, K., & Leavey, G.** (2012). Exploring the needs of socially excluded young men. *Children & Society*, 28(2), 104-115.
- Santini, I.Z., Koyanagi, A., Tyrovolas, S., Mason, C. & Haro, J.M.** (2015). The association between social relationships and depression: A systematic review. *Journal of Affective Disorders*, 175 (4), s. 53-65.
- Schluter, M.** (2015). Relationel tænkning kan revolutionere kriseramte Europa. I K. Lumholt & J.N. Mortensen (red.), *Det relationelle menneske: Personalisme i perspektiv* (80-97). Frederiksværk: Forlaget Vindelsti.
- Selloni, D.** (2017). New Forms of Welfare: Relational Welfare, Second Welfare, Co-production. I *CoDesign for Public-Interest Services* (s. 27-36). Milano: Springer International Publishing.
- Socialministeriet** (2016). *Yngre personer med stofmisbrug i behandling*.
- Solrosen** (2023). *Årsberetning 2022*.
- Solrosen** (2022). *Årsberetning 2021*.
- Solrosen** (2022b). *Metodehåndbog*. Vesterbro: Foreningen SOLROSEN
- Solrosen** (u.å.). Anonymiseret website.
- Strauss, H.** (2016). Socialrådgiveren på beskæftigelsesområdet – professionen i et historisk og teoretisk perspektiv. I M. Goli & L. Hansen (red.), *Beskæftigelsespolitik og socialt arbejde – I teori og praksis* (s. 217-249). Hans Reitzels Forlag.
- STAR** (2020). *Unge og fritidsjob: Indsats i kommunale ungeenheder*. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. Lokaliseret d. 11.05.2023 på <https://star.dk/om-styrelsen/publikationer/2020/12/fritidsjobsambassadoerer-slutevaluering/>
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S.** (2020). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.) *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 33-66).
- Task force om integration** (2015). *Målrettet integration – et fælles ansvar*. Social- og Integrationsministeriet.

**TED** (2015). *Social Services are Broken. How We Can Fix Them*. Lokaliseret d. 06.03.2023 på [https://www.ted.com/talks/hilary\\_cottam\\_social\\_services\\_are\\_broken\\_how\\_we\\_can\\_fix\\_them/transcript?language=en](https://www.ted.com/talks/hilary_cottam_social_services_are_broken_how_we_can_fix_them/transcript?language=en)

**Tosone, C.** (2004). RELATIONAL SOCIAL WORK: HONORING THE TRADITION. *Smith College Studies in Social Work* 74 (3), 475-487.

**Udlændingestyrelsen & SIRI** (2023). *Ansøg om permanent opholdstilladelse*. Lokaliseret d. 19.04.2023 på <https://nyidanmark.dk/da/Du-vil-ans%C3%B8ge/Permanent-ophold/Permanent-ophold>

**Udlændinge- og Integrationsministeriet** (u.å.). *Selvforsørgelse*. Lokaliseret d. 15.05.2023 på <https://uim.dk/arbejdsomraader/statsborgerskab/udenlandske-statsborgere/betingelser/selvforsoergelse/>

# Bilagsoversigt

Bilag 1: Litteratursøgning

Bilag 2: Interviewguide

Bilag 3: Transkriptionsnøgle

Bilag 4: Fælles kodetræ